

๗๐๗.๐๙๙๙๗๙

๑๒๕๖

๒๕

สภาการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น

**ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

ปริญญาบัตร

ของ

วิบูล จันทรแย้ม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กันยายน ๒๕๓๑

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

178728

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานินท์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน

..... กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินัย โสมติ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์บังอร ภูวภิรมย์ขวัญ กรรมการ และ ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข และแนะนำต่าง ๆ เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณศึกษานิเทศก์หมวดศิลปศึกษา เขตการศึกษา 6 ที่ได้ให้คำปรึกษาต่าง ๆ ในการทำวิจัยครั้งนี้ และครูศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นอกจากนี้ยังมีบุคคลอื่น ๆ อีกหลายท่านที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

วิบูล จันทรแย้ม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
หลักสูตรวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8
การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา	12
อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา	19
การวัดผลและประเมินผลในวิชาศิลปศึกษา	24
สมรรถภาพของครูศิลปศึกษา	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
การสร้างเครื่องมือ	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	52
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	52
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
สถานภาพของครูศิลปศึกษา	56

เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของ ครูศิลปศึกษา	
โดยจำแนกตาม เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน	58
ประมวลปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	
ของ ครูศิลปศึกษา	70
5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	76
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	76
กลุ่มตัวอย่าง	76
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	76
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	77
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	77
อภิปรายผล	82
ข้อเสนอแนะ	97
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	102
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	111

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่าง	48
2	ครูศิลปศึกษาจำแนกตามเพศ	56
3	ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวัย	56
4	ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวุฒิ	57
5	ครูศิลปศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน	57
6	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามเพศ ด้านหลักสูตร	58
7	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามเพศ ด้านการเรียนการสอน	58
8	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามเพศ ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา	59
9	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามเพศ ด้านการวัดผลและประเมินผล	59
10	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามเพศ ด้านทั่วไป	60
11	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามเพศ รวมทุกด้าน	60
12	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวัย ด้านหลักสูตร	61
13	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวัย ด้านการเรียนการสอน	61
14	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวัย ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา	62

15	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวัย ด้านการวัดผลและประเมินผล	62
16	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวัย ด้านทั่วไป	63
17	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวัย รวมทุกด้าน	63
18	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวุฒิ ด้านหลักสูตร	64
19	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวุฒิ ด้านการเรียนการสอน	64
20	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวุฒิ ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา	65
21	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวุฒิ ด้านการวัดผลและประเมินผล	65
22	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวุฒิ ด้านทั่วไป	66
23	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามวุฒิ รวมทุกด้าน	66
24	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านหลักสูตร	67
25	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านการเรียนการสอน	67
26	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงาน...	68

27	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา	
	จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านการวัดผลและประเมินผล	68
28	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา	
	จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านทั่วไป	69
29	เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา	
	จำแนกตามขนาดของโรงเรียน รวมทุกด้าน	69

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการแก้ปัญหาของชาติ และโน้มนำสังคมไทยไปในแนวทางอันพึงประสงค์ การศึกษาของชาติจะเจริญก้าวหน้าไปตามจุดประสงค์ได้นั้น นอกจากจะต้องมีหลักสูตรที่ดีที่สามารถสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้แล้ว ผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้คือครูนั้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรจะไม่สัมฤทธิ์ผล ถ้าปราศจากการสอนของครู ครูจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ รวมถึงการเลือกวิธีการที่เหมาะสม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า คุณภาพของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับตัวครูโดยตรง (สุมิตร คุณนุกร 2518 : 132)

ครูเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่มากมาย อาชีพของครูจึงเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทั้งกำลังกายและกำลังความคิด ไม่ว่าจะเป็นครูระดับใดก็ตาม ครูจะต้องเป็นผู้พยายามค้นคว้าวิธีการต่าง ๆ ในการสอนให้บังเกิดผลและประสิทธิผลเพื่อปรับปรุงตนเองอยู่ตลอดเวลา นอกเหนือภาระหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนแล้วครูยังต้องพยายามผูกมิตรกับชุมชนและปรับตนให้ก้าวทันโลกอยู่เสมอ (สวัสดิ์ สุวรรณอักษร 2517 : 70) อารี สุทธิพันธุ์ และ วิรุณ ตั้งเจริญ (อารี สุทธิพันธุ์ และ วิรุณ ตั้งเจริญ ม.ป.ป. : 3) กล่าวถึงหน้าที่ของครูว่า ผู้ที่รู้สิทธิและหน้าที่ของตน ตลอดจนเข้าใจหน้าที่ที่ผูกพันต่อสังคม คือครูที่แท้จริง เมื่อเลือกอาชีพครูแล้วจะต้องพร้อมที่จะเผชิญกับหน้าที่รับผิดชอบหลายประการ เช่น

1. หน้าที่ในการสอนตามวิชาที่มีความถนัดและตามที่ได้รับมอบหมาย
2. หน้าที่ในการควบคุมดูแลชั้น รู้จักนักเรียน สามารถแนะนำให้นักเรียนเจริญ

งอกงามตามศักยภาพของตน

3. หน้าที่ในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์เป็นอย่างดี มีความเข้าใจในเศรษฐกิจ เป็นพลเมืองดี มีวัฒนธรรม

4. มีหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำ ส่งเสริมการเรียนรู้ การปรับตัวและการแสดงออก

เป็นตัวของตัวเอง

5. หน้าที่ในการอบรมให้เห็นความสำคัญของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
6. หน้าที่อื่น ๆ ที่โรงเรียนมอบหมาย

คุณสมบัติและสมรรถภาพของครูจึงเป็นเครื่องกำหนดคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน โดยพิจารณาได้ว่า การเรียนการสอน จะมีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของครู ครูจะต้องมีคุณสมบัติในเรื่องความรู้ความสามารถในการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีเจตคติและมีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเสียสละเป็นอย่างดี (บุญช่วย จินดาประพันธ์ 2525 : 177) ในสภาพที่เป็นจริง ผู้ที่จบวิชาชีพครูแล้ว เมื่อประกอบอาชีพครูก็จะพบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านวิชาการของตัวเอง ความสามารถในการเป็นครู หนังสือแบบเรียน ปัญหาทางด้านบริหารและปัญหาค่าครองชีพ การประกอบอาชีพครูในประเทศไทย จึงเป็นอาชีพที่ต้องอดทนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นผลทำให้ครูขาดกำลังใจ เกิดความไม่อดทน และไม่สนใจในเรื่องประสิทธิภาพในการสอน ผลที่ตามมาคือ คุณภาพในการสอนไม่ดี มีผลทำให้มาตรฐานของนักเรียนที่เป็นทรัพยากรคนก็ไม่ดีด้วย (ขวัญเรือน อาชีวบูลโยบล 2527 : 73) .

การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกเป็นผลงานด้านต่าง ๆ เช่น การเขียนภาพ ระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ การประดิษฐ์วัสดุ ซึ่งการแสดงออกนั้นผู้สอนต้องให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเสรีและอยู่ในขอบเขต ผู้สอนจะต้องร่างโครงการสอนระยะยาว โดยวางแผนการเรียนการสอน จัดเนื้อหา วัสดุ วิธีการอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน (ชลอ พงษ์สามารถ 2524 : 1) นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร 2525 : 34) ได้กล่าวถึงศิลปศึกษาว่า เป็นการศึกษาเรื่องของการสร้างงานศิลปะ ซึ่งอาจเป็นทั้งการสร้างงานศิลปะของผู้เรียนเอง หรือการสร้างงานศิลปะของผู้อื่น ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่จำเป็นต้องบรรจุไว้ในหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ หลายประการ และการเรียนรู้เหล่านั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตขึ้นเป็นผู้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและเจริญก้าวหน้า

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาศิลปศึกษาจัดไว้ในกลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะภาพ ซึ่ง มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมุ่งเน้นการสร้างแบบพฤติกรรมให้มีบุคลิกภาพที่ดีงาม มีคุณธรรม มีสุนทรียภาพและมีอุปนิสัยที่พึงประสงค์ (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร 2526 : 10) การจัดการเรียน การสอนศิลปศึกษาจึงมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะผู้เรียนจำต้องอยู่ในระยะของวัยรุ่น ในการ เตรียมแผนการสอน การแสดงสื่อการสอนของครูต้องเตรียมล่วงหน้าเป็นอย่างดี ครูผู้สอน ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านศิลปะโดยตรง และต้องเป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์ รู้จักค้นคว้า หาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้ทันสมัยเสมอ รวมทั้งต้องศึกษาทางจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนด้วย (ชลอ พงษ์สามารถ 2524 : 1)

นอกจากนั้นครูศิลปศึกษาจะต้องเป็นผู้ใช้เทคนิคและวิธีการเพื่อจะจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ ผู้เรียน ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 ด้านด้วยกันคือ ความรู้ความคิด ทักษะ และเจตคติ ทั้งนี้ควรจะสอดคล้องกับระบบความเป็นไปของสังคม (วินัย โสมดี 2523 : 48) ครูศิลปะจึงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งที่จะทำให้กระบวนการเรียนศิลปศึกษาเป็นไปด้วย ดี เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษา กล่าวคือ การพัฒนาศิลปะ นิสัยให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นการพัฒนาความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีเมตตา ส่งเสริมและยกระดับคุณธรรมของคนให้สูงขึ้น แนวคิดในการจัด การศึกษาปัจจุบันนี้เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีทุนส่วนหนึ่งแล้วก็จะตอบแทน สังคม วิชาศิลปศึกษาจะมีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างชัดเจน ถ้าเรา สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามปรัชญาและจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาที่ได้กำหนดไว้ แต่ ในสภาพเป็นจริงการจัดการเรียนการสอนมีตัวแปรหลายด้านที่ทำให้การเรียนการสอนศิลปศึกษา ไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ ได้จัดการประเมินผลการใช้ หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั่วประเทศ ผลการศึกษาพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ ไม่ใช่อายุที่ตัวหลักสูตร แต่อยู่ที่การขาดแคลนครู ความรู้ของครู การจัดการเรียนการสอนและ ระบบบริหาร (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2528 : 10) ทำให้มองเห็นว่า ครูศิลปศึกษาเป็นจุดสำคัญ จุดหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

จากการที่ผู้วิจัยเคยสอนนักศึกษาและบุคลากรประจำการ วิชาเอกศิลปศึกษา ระดับ
อนุปริญญาและปริญญาตรี ที่วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ระหว่างปี พ.ศ.2518-2528
มีนักศึกษาส่วนหนึ่ง เป็นครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งทำการสอนอยู่ในจังหวัดลพบุรี จังหวัด
สระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้แสดงความคิดเห็นและซักถามปัญหาทางการสอนวิชาศิลปศึกษาใน
แง่มุมต่าง ๆ ในด้านเนื้อหาหลักสูตร การขาดแคลนอุปกรณ์การสอน การขาดห้องปฏิบัติงาน
การวัดผล ประเมินผล นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ นายชม เสงสี ศึกษาานิเทศก์หมวดศิลป-
ศึกษา หน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พอประมวลปัญหาทางการสอน
ของครูในเขต 3 จังหวัดได้คือ ปัญหาในด้านสื่อการสอนและการขาดห้องปฏิบัติงานศิลปะ การ
ขาดแคลนครูที่มีวุฒิทางศิลปะ พื้นฐานความรู้ของนักเรียน ผู้บริหารขาดความสนใจในวิชาศิลปะ
งบประมาณของหมวดศิลปะ ไม่มีการจัดอบรมหรือสัมมนาทางศิลปะ ไม่ได้รับการสนับสนุนให้
ศึกษาต่อ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาทั้งสิ้น

จึงทำให้ผู้วิจัยศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการ
สอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยโดยกำหนดหัวข้อเรื่องว่า "สภาพการจัดการ
เรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น"

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของ ครูศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น โดยจำแนกตาม เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน
2. เพื่อประมวลปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู
ศิลปศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้แก่ผู้บริหารได้ทราบถึงสภาพการจัดการเรียน
การสอนของครูศิลปศึกษา ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการส่งเสริมในส่วนที่ด้อยอยู่แล้วให้ดีขึ้น และ
ปรับปรุงในส่วนที่มีปัญหา เพื่อหาทางช่วยเหลือครูศิลปศึกษาในด้านการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดี

2. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา
ให้นำไปประกอบการพิจารณา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอน
ยิ่งขึ้น

3. ผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่ทำให้ครูศิลปศึกษาได้เห็นแนวทางที่จะแก้ไข
ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดจังหวัดชลบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 72 คน
จากประชากรครูศิลปศึกษาทั้งหมด 87 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified
Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกได้ดังนี้

2.1.1 เพศ

2.1.2 วัย แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

2.1.2.1 อายุ 0 - 35 ปี

2.1.2.2 อายุ 36 ปีขึ้นไป

2.1.3 วุฒิของครู แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1.3.1 ครูที่มีวุฒิต่างศิลปะ

2.1.3.2 ครูที่ไม่มีวุฒิต่างศิลปะ

2.1.4 ขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

2.1.4.1 โรงเรียนขนาดใหญ่

2.1.4.2 โรงเรียนขนาดกลาง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการจัดการสอนของครูศิลปศึกษา รวม

5 ด้าน คือ

- 2.2.1 ด้านหลักสูตร
- 2.2.2 ด้านการเรียนการสอน
- 2.2.3 ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา
- 2.2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล
- 2.2.5 ด้านทั่วไป

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง สถานการณ์ที่ครูศิลปศึกษาประสบในการสอน สามารถจำแนกขอบข่ายได้ดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตร หมายถึง สภาพที่เกี่ยวกับตัวหลักสูตรซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน เช่น เรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาทัศนศิลปศึกษา ความเหมาะสมและความชัดเจนของเนื้อหา

1.2 ด้านการเรียนการสอน หมายถึง สภาพที่เกี่ยวกับการสอนของครู เช่น เรื่องความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเอง การใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ในการสอน

1.3 ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา หมายถึง สภาพที่เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน ปริมาณ ความพอเพียง ประสิทธิภาพในการใช้อุปกรณ์และห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา เช่น เรื่องเกี่ยวกับความพอเพียงของอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา เรื่องเกี่ยวกับความสามารถของครูในการใช้อุปกรณ์การสอนให้มีประสิทธิภาพ

1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง สภาพที่เกี่ยวกับวิธีการและเครื่องมือที่ใช้วัดผลนักเรียน การประเมินผลนักเรียน เช่น การมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผล การทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน การประเมินผลการสอนของครู

1.5 ด้านทั่วไป หมายถึง สภาพที่เกี่ยวกับการสอนด้านอื่นที่ไม่เอื้ออำนวยให้การสอนของครูบรรลุตามความต้องการ เช่น เรื่องการไม่ได้เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ เรื่องขาดการสนับสนุนให้ศึกษาต่อจากผู้บริหาร เรื่องความร่วมมือจากคณะครูด้วยกัน

2. ครูศิลปศึกษา หมายถึง ครูที่ทำการสอนวิชาทัศนศิลปศึกษา ได้แก่ วิชา ศ 101 ศ 102 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และวิชา ศ 205 ศ 206 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นวิชาบังคับในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดจังหวัดชลบุรี จังหวัด

สระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

3. โรงเรียนสังกัดจังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี หมายถึง สถานศึกษาในเขตการศึกษา 6 ซึ่งอยู่ในเขตการให้บริการทางวิชาการของวิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี

4. วัย หมายถึง ช่วงอายุของครูศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ช่วงอายุ 0 - 35 ปี และ อายุ 36 ปีขึ้นไป

5. วุฒิ หมายถึง ระดับความรู้ของครูศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

5.1 วุฒิต่างศิลปะ ได้แก่ วุฒิเหล่านี้ ปบช. ปวส. (วิจิตรศิลป์ ทัศนศิลป์ หัตถกรรมศิลป์) ปม.ศ. พม.ศ. ศ.บ. กศ.บ. (ศิลปศึกษา) ศศ.บ. ค.บ. (ศิลปศึกษา) ป.กศ.สูง (ศิลปศึกษา) ว.ท. ว.อ.

5.2 ไม่มีวุฒิต่างศิลปะ ได้แก่ วุฒิอื่น ๆ ที่ไม่ได้เรียนทางด้านศิลปะ

6. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การจำแนกขนาดของโรงเรียนตามปริมาณ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

6.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ หัวหน้าสถานศึกษาคือผู้อำนวยการ

6.2 โรงเรียนขนาดกลาง หัวหน้าสถานศึกษาคืออาจารย์ใหญ่และครูใหญ่

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นในสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน

2. ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความคิดเห็นในสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน

3. ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน

4. ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 6 เรื่อง คือ

1. หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา
3. อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา
4. การวัดผลและการประเมินผลในวิชาศิลปศึกษา
5. สมรรถภาพของครูศิลปศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรในอดีต

หลักสูตรการศึกษาในระบบโรงเรียนเริ่มครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 การศึกษาในครั้งนั้นมุ่งเน้นการรู้หนังสือและอบรมสั่งสอนขนบธรรมเนียมมารยาท เพื่อเตรียมคนไปรับราชการ ระยะต่อมาได้มีการขยายการให้การศึกษาออกไป มีการสอนเกี่ยวกับวิชาเลข ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ บัญชี ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ ในระยะแรกนี้ไม่พบหลักฐานว่ามีการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระบบโรงเรียน มาปรากฏการเรียนวิชาวาดเขียน ในหลักสูตรปี พ.ศ. 2438 หลังจากนั้นก็ได้มีการเรียนการสอนและปรับปรุงเนื้อหาวิชาเรื่อย ๆ มา (วิรุณ ตั้งเจริญ 2527 : 83-100)

การเรียนการสอนศิลปะในอดีต ผู้สอนจะสอนวิชาที่ตนถนัด วิธีสอนของครูแต่ละคนก็จะแตกต่างกันออกไป ต้องการให้ศิษย์ได้เรียนรู้วิธีการอย่างที่คุณบอกให้ เป็นอันเสร็จสิ้น ไม่คำนึงถึงวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ หลักหรือทฤษฎีการเรียนรู้ใด ๆ (วินัย โสมดี 2528 : 112) ระบบการศึกษาดังกล่าวมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. เป็นการศึกษาที่เน้นตัวครูเป็นผู้ถ่ายทอด
 2. เป็นการศึกษาที่เน้นการเลียนแบบให้ทำตามตัวอย่าง
 3. เป็นการศึกษาที่เน้นการใช้ความจำ
 4. เป็นการศึกษาที่เน้นการควบคุมและส่งเสริมลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล
- (อารี สุทธิพันธุ์ และคณะ 2515 : 12-16)

หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาศิลปะใหม่ การเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในช่วงนี้มีหนังสือแบบเรียนเกี่ยวกับการวาดเขียนหลายเล่ม ซึ่งเน้นทัศนคติและความรู้ทางด้านการวาด เขียนภาพ ช่วงนี้ถือว่าเป็นช่วงของการตื่นตัวทางศิลปศึกษา ต่อจากนั้นหลักสูตรการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงปรับปรุงต่อไปอีก จนถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งที่สำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2503 ซึ่งในช่วงนี้อิทธิพลจากศิลปะตะวันตก โดยเฉพาะศิลปะนามธรรมเข้ามามีบทบาทสำคัญกับศิลปศึกษามากขึ้น (วิรุณ ตั้งเจริญ 2527 : 11-12)

การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2503 อำนาจ เย็นสบาย (อำนาจ เย็นสบาย 2528 : 27) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ดังนี้

1. วิชาศิลปะที่เคยถูกคัดออกไปจากหลักสูตร ถูกนำเข้ามาสู่ระบบการเรียนการสอนอีกครั้งหนึ่ง
2. แนวโน้มของการศึกษาศิลปะ อิทธิพลตะวันตกที่นิยมแบบแผนสำนักยุโรป ทวีความเข้มข้นมากขึ้น
3. การเรียนการสอนศิลปะถูกครอบงำจากวิธีการศึกษาแบบช่างและศิลปิน ซึ่งเป็นคนละระบบกับศิลปศึกษาในโรงเรียน
4. สถานภาพของวิชาศิลปะ ยังถูกมองว่าเป็นวิชาที่ถ่วงในหลักสูตร เมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น
5. ขาดความชัดเจนในเรื่องของเป้าหมายต่อการเรียนการสอนศิลปะ
6. ยังมีความคลุมเครือและจำแนกแยกแยะไม่ออกสำหรับการพัฒนาศิลปะแนว-ประเพณี กับการเลือกเฟ้นข้อดีจากศิลปะตะวันตกที่จะธำรงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง และเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ

7. ความเข้าใจต่อวิชาศิลปะยังถูกมองว่าเป็นวิชาที่ฝึกทักษะฝีมือ ทั้ง ๆ ที่ขอบเขตของศิลปะมิใช่มีกรอบอยู่เพียงเท่านั้น อีกทั้งวิชาศิลปะก็มีใช่เป็นวิชาโดด ๆ หรือไม่สัมพันธ์กับวิชาอื่นได้

ในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาจะต้องถือปฏิบัติตามจุดประสงค์ของหลักสูตร มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เฉพาะกิจกรรมให้ชัดเจนขึ้น และมีการกำหนดความคิดรวบยอดในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้การเรียนการสอนมุ่งตรงไปยังเป้าหมายสุดท้ายของการเรียนรู้ ครูศิลปศึกษาจะต้องทำความเข้าใจหลักสูตรอย่างแจ่มแจ้งแล้วต้องเข้าใจแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาอย่างลึกซึ้งอีกด้วย (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2529 : 1)

หลักสูตรวิชาศิลปศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

จุดประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยของตนเอง
2. เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจทางศิลปะ
3. เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะกับ

ชีวิตประจำวัน

4. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพโดยปลูกฝังความประณีต ละเอียดย่อ และมีการสนิมในการเลือกสรรที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. เพื่อส่งเสริมการแสดงออก โดยการค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติกิจกรรมจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเห็นความสำคัญในกิจกรรมร่วมของหมู่คณะ
6. เพื่อให้เกิดความนิยมชมชื่น ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย
7. เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่งานอดิเรกหรือการประกอบอาชีพสำหรับผู้ถนัดและสนใจ
8. เพื่อให้เกิดผลในการผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์

โครงสร้าง

วิชาบังคับ มัธยมศึกษาปีที่ 1

ส 101 ทศนศิลปศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ศ 102	ทัศนศิลป์ศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5	หน่วยการเรียนรู้ มัธยมศึกษาปีที่ 2
ศ 205	ทัศนศิลป์ศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5	หน่วยการเรียนรู้
ศ 206	ทัศนศิลป์ศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5	หน่วยการเรียนรู้

วิชา ศ 101 ศ 102

จุดประสงค์

1. ให้มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานทางทัศนศิลป์ศึกษา และสามารถแสดงออกได้ตามจินตนาการ
2. ให้สามารถใช้วิชาเลือกศิลป์ศึกษาเพื่อผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์
3. ให้สามารถพิจารณาแนวทางของตนเอง และเลือกเรียนวิชาหมวดศิลป์ศึกษาที่ถนัดได้อย่างมั่นใจ

คำอธิบายรายวิชา

ความรู้ทั่วไป และการทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับการวาดเขียน การปั้น แกะสลัก การพิมพ์ภาพ การสร้างสรรค์งานศิลปะ และศิลปะพื้นบ้าน

กิจกรรมและการแสดงออกกระตุ้นกำหนดความรู้ทางด้านทฤษฎีที่เหมาะสมกับกิจกรรมปฏิบัติ ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ค้นคว้าทดลองตามความสามารถของแต่ละบุคคล

วิชา ศ 205 ศ 206

จุดประสงค์

1. ให้สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะและแสดงออกได้อย่างเสรี
2. ให้รู้จักใช้หลักการและวิธีการในการสร้างงานศิลปะโดยการทดลองด้วยตนเอง และสามารถสื่อความหมายของผลงานนั้น ๆ ได้
3. ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางศิลปะไปใช้ในการเลือกแนวทางในการศึกษาศิลปะตามความถนัดและสนใจได้

คำอธิบายรายวิชา

ความรู้ทั่วไปและการทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับการวาดเขียน การปั้นและสลัก การพิมพ์ภาพ การสร้างสรรค์งานศิลปะ องค์ประกอบศิลปะ การออกแบบศิลป์ไทย และศิลปะสากล

กิจกรรมและการแสดงออกในระดับนี้ กำหนดความรู้ทางด้านทฤษฎีที่เหมาะสมกับกิจกรรมปฏิบัติ ส่งเสริมความสามารถ ความถนัดให้พัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อการศึกษาต่อทางด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ ในระดับสูงขึ้นไป และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 130-155)

2. การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา

การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา หมายถึง กระบวนการและแนวปฏิบัติในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ วิธีสอนวิชาศิลปศึกษาต่างจากวิธีสอนวิชาสามัญอื่น ๆ เพราะวาลักษณะของวิชาศิลปศึกษาเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนปฏิบัติ การลงมือทำจริง และการคิดค้นแก้ปัญหา (อารี สุทธิพันธุ์ 2515 : 29) ฉะนั้น บทบาทของครูในด้านการเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนเป็นผู้ชี้แนะ ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ของเด็ก และคำนึงว่าการเรียนนั้นผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยได้รับการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ครูศิลปศึกษาจะต้องคำนึงว่าเราได้มุ่งสอนให้เด็กเป็นศิลปิน แต่เรามุ่งเน้นพัฒนาการทางศิลปะที่มีอยู่ในตัวเด็กให้พัฒนาไปจนถึงขีดสุดตามกระบวนการเรียนรู้ จากการได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ตามระดับอายุและขีดความสามารถ ครูศิลปะจะต้องไม่คำนึงถึงผลสำเร็จของงาน แต่ควรคำนึงถึงกระบวนการทำงานของเด็ก (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2521 : 24) วิธีสอนวิชาศิลปศึกษาไม่ควรยึดมั่นอยู่กับปัญหาของรูปแบบหรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแก้ไข ควรเลือกใช้หลาย ๆ วิธี ผู้สอนควรทดลองค้นคว้าวิธีการสอนใหม่ ๆ ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันอยู่เสมอ ไม่ว่าผู้สอนจะใช้วิธีสอนใด ๆ ก็ตาม ผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระทางความคิดและการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาการรอบตัว วิธีสอนควรคำนึงถึงพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล เพศ วัย วุฒิภาวะ ความ

ฉันททางธรรมชาติ นอกจากนั้นการสอนควรเน้นให้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาและสามารถนำความรู้ไปดัดแปลงใช้ได้กับชีวิตจริง (เลิศ อานันตะ 2528 : 62)

ความเชื่อหรือทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานของวิธีสอนศิลปศึกษาในปัจจุบัน มีหลายทฤษฎี โดยมีผู้กล่าวถึงไว้หลายท่าน พอประมวลได้ดังนี้ อารี สุทธิพันธุ์ (อารี สุทธิพันธุ์ 2515 : 29-30) ได้เสนอแนวทฤษฎีไว้ว่า

1. ทฤษฎีเหมือนจริง (Naive Realism)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เด็กเห็นเหมือนกับผู้ใหญ่ วิธีสอนจะเป็นการฝึกฝนทักษะทางมือและตา การเรียนมีการเขียนหุ่นเขียนวัตถุตามที่ครูจัดให้ วาดภาพตามแบบที่ครูเขียนให้ดู การวัดผลก็วัดตามความเหมือนที่ครูมองเห็น การสอนตามทฤษฎีนี้มีผลดีคือ เหมาะสำหรับผู้มีความสามารถหรือสำหรับนักเรียนระดับอุดมศึกษาที่ต้องการศึกษาการลอกของเก่าและเป็นการอนุรักษ์ถ่ายทอดวัฒนธรรม ส่วนข้อเสียคือ ไม่ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกอย่างเสรีตามความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งไม่เป็นการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก

2. ทฤษฎีแห่งปัญญา (Intellectualist Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นักเรียนเขียนตามที่ตนรู้ ปัจจุบันเป็นที่นิยมยอมรับกันทั่วไป เพราะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และความแตกต่างแต่ละบุคคล ทฤษฎีนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถตามความเข้าใจของตน ครูเป็นผู้คอยเสนอแนะจัดกิจกรรมและเรื่องราวใกล้ ๆ ตัวนักเรียนก่อนแล้วขยายขอบข่ายของการรับรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การสอนตามทฤษฎีนี้มีผลดีมากกว่าผลเสีย เหมาะที่จะนำไปสอนได้ทุกระดับ

3. ทฤษฎีการรับรู้ (Perceptual Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นักเรียนเขียนตามที่ตนเห็น และการเห็นมีแนวโน้มไปในทางส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย เห็นรูปทรงทั้งหมดมากกว่าที่จะสนใจส่วนละเอียดที่ไม่จำเป็น ทฤษฎีนี้มีผลดีมากในการสอนศิลปะระดับอนุบาลและประถมศึกษา เพราะส่งเสริมการรับรู้และความเจริญงอกงามทางร่างกาย การนำเอาไปสอนในระดับสูงขึ้นไปได้ผลดีเช่นกัน แต่ต้องใช้ร่วมกับทฤษฎีแห่งปัญญา

4. ทฤษฎีแห่งความเจริญงอกงาม

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความเจริญงอกงามทางชีววิทยามีส่วนในการเห็นของนักเรียนตามระดับอายุ มีการแบ่งช่วงอายุของเด็กออกเป็น 5 ชั้น การแบ่งชั้นนี้จะช่วยกำหนดความ

เหมาะสมของเนื้อหาวิชาได้มาก ผลดีของทฤษฎีนี้มีมากกว่าผลเสีย เว้นแต่ถ้าครูผู้สอนยึดมั่นตายตัวตามอายุที่กำหนดไว้ก็อาจจะมีผลเสีย ทั้งนี้เพราะระดับความเจริญงอกงามของนักเรียนที่แตกต่างไปจากชั้นที่แบ่งไว้ก็มี ดังนั้น ครูผู้สอนต้องรู้จักเลือกกิจกรรมและวัสดุให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียนด้วย ในเรื่องนี้ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร 2525 : 108-124) ได้กล่าวถึงวิธีสอนศิลปศึกษาไว้ 4 วิธี คือ

1. วิธีสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน (Directed Teaching)

คือ วิธีสอนที่ครูสาธิตการทำงานศิลปะให้นักเรียนดูทีละน้อย และให้นักเรียนทำตามทีละตอน บางทีครูอาจจะรวบรวมอธิบายและทำให้นักเรียนดูทุกขั้นตอนจนจบแล้วจึงให้นักเรียนลงมือทำด้วยตนเอง วิธีสอนแบบนี้เหมาะสำหรับใช้สอนหลักการการทำงานชนิดใดชนิดหนึ่งให้นักเรียนสามารถจับหลักได้ว่าการทำงานชนิดนั้นจะต้องมีขั้นตอนอย่างไร ต่อไปนักเรียนก็สามารถใช้หลักการหรือวิธีการนั้นในการแสดงออกทางศิลปะ หรืออาจคิดผสมผสานวิธีการต่าง ๆ เข้าด้วยกันเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ขึ้นได้ ข้อควรระวังสำหรับวิธีสอนแบบนี้คือ ครูควรใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อให้หลักการในการทำงานทางศิลปะเท่านั้น เพราะถ้าครูใช้วิธีสอนแบบนี้เพื่อสอนให้นักเรียนทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ กิจกรรมที่ครูให้นักเรียนทำนั้นอาจไม่ใช่งานศิลปะ แต่เป็นเพียงแรงงานประดิษฐ์หรืองานช่างเท่านั้น

2. วิธีสอนแบบให้ทำงานโดยอิสระ (Free Expression)

เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดตัดสินใจทำงานตามความพอใจของตนเอง ซึ่งอาจเป็นได้ 4 แบบ คือ

แบบที่ 1 ครูให้นักเรียนเลือกสื่อที่จะใช้ในการแสดงออกทางศิลปะได้โดยอิสระ และทำงานในลักษณะใด ๆ ก็ได้ตามใจนักเรียน เป็นการให้อิสระอย่างเต็มที่

แบบที่ 2 ครูกำหนดสื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วให้นักเรียนใช้สื่อ นั้นแสดงความรู้สึกนึกคิดเป็นงานศิลปะได้เองโดยอิสระ

แบบที่ 3 ครูกำหนดสื่อให้เช่นเดียวกับแบบที่สอง และกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะให้นักเรียนแสดงออกทางศิลปะไว้ด้วย

แบบที่ 4 ครูกำหนดสื่อและกำหนดหัวข้อเรื่องให้เช่นเดียวกับแบบที่สาม แต่หัวข้อที่ครูกำหนดนั้นแคบและเจาะจงมากกว่า แบบนี้เป็นแบบที่ให้อิสระแก่นักเรียนน้อยที่สุด

3. วิธีสอนแบบสัมพันธ์วิชา (Correlate Teaching)

เป็นการสอนที่ครูมองไปรอบ ๆ เพื่อสำรวจว่าประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับหรือจะได้รับจากวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาศิลปศึกษามีอะไรบ้าง แล้วพยายามกำหนดแนวทางการสอนให้วิชาศิลปศึกษากลมกลืนเข้ากันได้กับวิชาอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตของเขา วิธีสอนแบบนี้ครูบางคนไม่นิยมใช้ เพราะรู้สึกว่าการศึกษาศิลปศึกษาต้องไปด้วย ต้องเป็นเสมือนผู้คอยรับใช้วิชาอื่น ๆ อยู่เสมอ แต่ถ้าหากครูรู้จักคัดเลือกเรื่องจากวิชาอื่น ๆ เฉพาะที่น่าสนใจซึ่งจะช่วยจูงใจและกระตุ้นให้นักเรียนทำงานศิลปะได้เป็นอย่างดีแล้วก็ไม่แน่ว่าจะมีข้อรังเกียจอย่างใดที่จะเลือกใช้วิธีสอนแบบนี้เป็นครั้งคราว ตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์แวดล้อม

4. วิธีสอนแบบเน้นแกนกลาง (Core Teaching)

เป็นการสอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหาไว้เป็นแกนกลาง แล้วใช้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นเครื่องมือช่วยให้คำตอบแก่ปัญหานั้น การสอนวิธีนี้เป็นวิธีที่เป็นธรรมชาติที่สุด และเป็นวิธีที่ครูต้องใช้ความคิดอย่างมากด้วย ครูจะต้องสามารถนำทางให้นักเรียนเห็นปัญหา พร้อมทั้งร่วมมือกันวางแผนหาความรู้เพื่อแก้ปัญหานั้นร่วมกัน ต้องมีการแบ่งงานและนักเรียนทุกคนจะต้องรับผิดชอบในงานที่เป็นส่วนของตน อีกทั้งจะต้องสนใจในผลงานของผู้อื่นด้วย ส่วน วิรุณ ตั้งเจริญ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 : 119-121) ได้กล่าวถึงวิธีการหรือเทคนิคการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นสื่อความรู้และความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งมีวิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การสาธิต (Demonstration)

การสาธิตทางการสอนวิชาศิลปศึกษา ไม่นิยมสาธิตวิธีการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป หรือสาธิตเทคนิคการปฏิบัติงานแต่เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง ซึ่งจะมีแนวโน้มไปสู่การลอกเลียนแบบของนักเรียน ปกติจะนิยมสาธิตเฉพาะกรรมวิธีที่ยุ่งยากซับซ้อนหรือสาธิตการใช้เครื่องมือเป็นต้น การสาธิตควรมีลักษณะหลากหลายวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์กว้าง มีทางเลือกหลายทาง ไม่ปักใจอยู่เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

2. การทดลอง (Experimentation)

หมายถึง การทดลองของผู้เรียนให้สามารถเข้าใจกรรมวิธี เทคนิค และรูปแบบที่ดีกว่า ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสาธิต ผู้เรียนอาจทำการทดลองค้นคว้ากรรมวิธี

ต่าง ๆ ขึ้นมาเองในการฝึกปฏิบัติกิจกรรม ในทางปฏิบัติควรจะทำให้ทดลองหลาย ๆ ความคิด หรือปรับปรุงความคิดหลาย ๆ ครั้ง

3. กิจกรรม (Activity)

ถือว่าเป็นหัวใจของการเรียนรู้ทางด้านศิลปศึกษา เพราะการฝึกปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เกิดการสังสรรค์ ประสพการณ์ และความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ การเรียนรู้ทางศิลปศึกษาจะไม่บรรลุเป้าหมาย ถ้าการเรียนรู้เป็นเพียงการรับฟังคำบรรยายเท่านั้น ในขณะที่ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ นอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ทางศิลปะและรสนิยมทางความงามแล้วยังได้สร้างคุณค่าอื่น ๆ ให้กับตัวเองอีกด้วย ในด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปศึกษา ชลอ พงษ์สามารถ (ชลอ พงษ์สามารถ 2526 : 70-73) ได้จำแนกไว้ดังนี้

1. กิจกรรมทางการเรียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ ความสามารถ สติปัญญา ทักษะ และการสร้างสรรค์ของนักเรียน จัดได้หลายอย่างคือ

- 1.1 การรายงาน
- 1.2 การอภิปราย
- 1.3 การบรรยายและอธิบาย
- 1.4 การซักถามและสัมภาษณ์
- 1.5 การวิเคราะห์และวิจารณ์ศิลปะ
- 1.6 ปาฐกถาหรือโต้วาที
- 1.7 การแสดงผลงาน

2. กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และทักษะ เป็นการช่วยในการแสดงออกของเด็ก ได้แก่

- 2.1 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิด
- 2.2 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความถนัดของแต่ละบุคคล
- 2.3 ให้เด็กมีโอกาสเลือกกิจกรรมที่ชอบ
- 2.4 จัดกิจกรรมที่สามารถเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมเอง
- 2.5 การให้เด็กมีอิสระในการทำงานส่วนตัวและการทำงานกลุ่ม
- 2.6 การให้ความใกล้ชิดสนิทสนมและเข้าใจเด็ก

- 2.7 การให้ความยุติธรรมเพียงตรง
3. กิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจและการเสริมแรง
 - 3.1 การศึกษานอกสถานที่
 - 3.2 การเชิญวิทยากรมาพูดหรือสาธิต
 - 3.3 การติชม
 - 3.4 การให้รางวัล

การสอนวิชาศิลปศึกษาในช่วงที่ผ่านมา นั้น ครูบางคนใช้วิธีการสอนศิลปศึกษาซึ่งมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างจากอดีต ส่วนที่เหมือนคือการที่ครูทำตัวอย่างให้นักเรียนดูให้นักเรียนทำตาม และครูคอยตรวจตราแก้ไขแนะนำ ส่วนที่แตกต่างคือ การช่วยให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มเป็นของตนเอง และการใช้กิจกรรมศิลปะที่กว้างขวางเป็นสื่อสำหรับช่วยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาสมัยใหม่ (นิรมล ตรีธรรสาร สวัสดิศุบุตร 2525 : 78) ในเรื่องการสอนวิชาศิลปศึกษาตามแนวเดิมและแนวใหม่นี้ เลิศ อานันตะ (เลิศ อานันตะ 2525 : 89) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบไว้ดังนี้

วิธีสอนแนวเก่า

1. ครูคือศูนย์กลางของห้องเรียนที่นักเรียนทุกคนต้องเชื่อฟังทำตามคำสั่ง
2. เนื้อหาการเรียนจะกำหนดอย่างแน่นนอนตายตัว
3. จุดหมายเพื่อฝึกคนให้เป็นช่างหรือศิลปิน
4. การแสดงออก เน้นให้ผู้เรียนทำตามตัวอย่างที่มีอยู่แล้ว
5. ยึดถือผลงานสำเร็จเป็นเป้าหมายสำคัญ
6. เน้นการใช้ทักษะ จึงพัฒนานักเรียนเฉพาะบางส่วน เช่น ความแม่นยำทางตาและกล้ามเนื้อนิ้วมือ

7. ครูเป็นผู้ประเมินผลเพียงฝ่ายเดียว

วิธีสอนแนวใหม่

1. นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระภายใต้กฎระเบียบข้อตกลงร่วมกัน
2. เนื้อหาการเรียนอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

3. จุดหมายเพื่อเตรียมคนให้มีความรู้ ไม่จำเป็นต้องมีอาชีพทางศิลปะ
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงออกโดยวิธีการแบบแก้ปัญหามากกว่าทำตามตัวอย่าง
5. เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าถือผลงานสำเร็จ
6. มุ่งพัฒนาเด็กตลอดทั้งชีวิต
7. ครูและนักเรียนร่วมกันวัดผลและประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เน้นการฝึกปฏิบัติและสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งครูบางคนไม่สามารถอธิบายให้นักเรียนของตนเข้าใจได้ว่า ผลงานที่นักเรียนทำมานั้นคืออะไร หรือบกพร่องอย่างไร ถ้าจะแก้ไขควรจะแก้อย่างไร เพราะเหตุใด ความสามารถในการแสดงออกแบบนี้ก็คือ ความสามารถในการวิจารณ์นั่นเอง (เจตนา นาควัชระ 2524 : 76) ในเรื่องนี้ คลาร์ก และ ซิมเมอร์แมน (Clark and Zimmerman. 1981 : 53-55) ได้เสนอแนะว่า การเรียนการสอนศิลปะศึกษา ควรจะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนอย่างครบถ้วนในเนื้อหาที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะตามแนวเนื้อหาที่เป็น ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และการวิจารณ์ จะเห็นได้ว่า การวิจารณ์ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่งในการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาด้วย ซึ่งการวิจารณ์ในที่นี้หมายถึงการแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในแวดวงของศิลปะ ตามความรู้ ความเข้าใจจากประสบการณ์ของผู้วิจารณ์ ประกอบกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมปรับปรุงผลงานนั้น ๆ ในทางดี หรือหนักไปในทางบวก คำวิจารณ์มีความหมายคล้ายกับการประจานมาก ถ้าเป็นการมองแต่แง่เสีย หรือหนักไปทางลบก็เป็นการประจาน (อารี สุทธิพันธุ์ 2528 : 103) ครูศิลปะศึกษาจะต้องรู้จักวิจารณ์งานของนักเรียน โดยใช้ความรู้พื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ความรู้ทางปรัชญาศิลปะ ความรู้พื้นฐานทางศิลปะ และความสามารถในการใช้ภาษา (คำรง วงษ์อุปราช 2525 : 13-14) การวิจารณ์เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงแนวคิดและวิธีการใหม่ๆ ฝึกหัดให้มีความคิดอ่านลึกซึ้ง สามารถแก้ปัญหาและแสดงความคิดเห็นในวิถีทางที่ถูกต้อง รู้จักเปรียบเทียบแยกแยะ และประเมินผลงานศิลปะที่แสดงออกมาในรูปของความคิดสร้างสรรค์ การวิจารณ์ผลงานของนักเรียนควรกระทำทันทีตอนท้ายชั่วโมงที่เรียนนั้น ไม่ควรเว้นระยะเอาไว้เป็นเวลานาน ครูอาจจะแนะนำให้นักเรียนวิจารณ์ตนเอง โดยอธิบายหรือให้ความหมายผลงานที่ตนสร้างขึ้น บางโอกาสอาจให้นักเรียนผลัดเปลี่ยนกันทำการวิจารณ์แนวคิด วิธีการ ลักษณะการทำงาน ผลงาน ฯลฯ

ของนักเรียนด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นการพูดหรือเขียนโดยมีครูผู้สอนเป็นผู้คอยให้คำแนะนำเพิ่มเติม ลักษณะการวิจารณ์ควรจะเป็นในลักษณะของการให้ข้อเสนอแนะและทัศนคติใหม่ ๆ ที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้กำลังใจเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีกว่า (เลิศ อานันตะ 2518 : 64-65) การที่จะเป็นนักวิจารณ์ที่ดีได้นั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติต่าง ๆ ด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ ฟิรพงษ์ กุลพิศาล (ฟิรพงษ์ กุลพิศาล 2529 : 157-159) ได้สรุปคุณสมบัติของครูศิลปศึกษาที่เอื้อต่อการเป็นนักวิจารณ์ที่ดีไว้ดังนี้

1. เข้าใจธรรมชาติของการรับรู้และการแสดงออกทางศิลปะของเด็กวัยต่าง ๆ
2. ยอมรับว่าผลงานศิลปะของเด็กเป็นประสบการณ์อย่างหนึ่งและเป็นแบบเฉพาะตัว
3. สามารถแยกแยะความแตกต่างของทฤษฎีความงามทางศิลปะได้
4. มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับเทคนิคทางศิลปะ ความรู้ทางประวัติศาสตร์-

ศิลป์

5. มีความสามารถทางด้านภาษา ศัพท์ และความหมายเฉพาะทางศิลปะ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามีความแตกต่างจากวิธีสอนวิชาสามัญอื่น ๆ เพราะวิชาศิลปศึกษาเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนปฏิบัติ การคิดค้นแก้ปัญหา วิธีการสอนวิชาศิลปศึกษาจึงไม่ยึดมั่นอยู่กับรูปแบบหรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่จะใช้หลาย ๆ วิธีและดัดแปลงวิธีการให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา กิจกรรม และคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล ประการสำคัญคือ วิธีการเรียนการสอนควรเป็นวิธีการแก้ปัญหาและให้สามารถนำความรู้ไปดัดแปลงใช้ได้กับชีวิตจริง ดังนั้น ครูศิลปศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุผลดี

3. อุปกรณ์การสอน และห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา

ในเรื่องนี้จะกล่าวถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้ อุปกรณ์การสอน สื่อการสอน ปัญหาการใช้อุปกรณ์การสอน ห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา

อุปกรณ์การสอน

การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา นอกจากความพร้อมในตัวบุคคลแล้ว ยังต้องมีความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้เป็นสื่อในการแสดงออก และพร้อมด้วยสื่อการสอนอีกด้วย

เพราะสื่อการสอนที่ดีจะเป็นสิ่งช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจได้อย่างดี และยังเป็นตัวเร่งหรือกระตุ้นให้การแสดงออกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 : 109) การแสดงออกทางศิลปะของเด็กจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับวัสดุและอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ว่าจะมีความพร้อมเพียงใด เด็กทุกคนจึงควรได้รับการส่งเสริมจากผู้ปกครองและครูเพื่อสนับสนุนให้มีการแสดงออก ด้วยการเลือกสำรวจ ทดลอง และค้นคว้ากับวัสดุต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและผู้สอนจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนไว้ครบครัน ในกรณีที่ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ครูอาจแก้ปัญหาด้วยการปรับปรุงดัดแปลงวัสดุ และอุปกรณ์การเรียนที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้เด็กมีการทดลอง เลือก ค้นคว้า หาเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำมาดัดแปลงเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะชิ้นใหม่ โดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุต่างถิ่นที่หายาก ราคาแพงหรือไม่สะดวกต่อการใช้นอกจากจัดหาตามความต้องการเท่าที่จำเป็นเท่านั้น (เลิศอนันตนะ 2518 : 60-61) ใน การใช้อุปกรณ์ช่วยในการสอนวิชาศิลปะศึกษา อารี สุทธิพันธุ์ (อารี สุทธิพันธุ์ 2515 : 181) กล่าวว่า จะมีผลทำให้นักเรียนได้รับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

1. เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมต่าง ๆ ได้เร็วขึ้น เพราะอุปกรณ์การศึกษาช่วยให้เห็นจริง
2. เข้าใจเนื้อหาที่นั้น ๆ ได้ทัน ผังแน่นในความทรงจำ
3. สามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที เป็นการประหยัดเวลาและกำลังงานของครูผู้สอน
4. รู้สึกสนุกเพลิดเพลินในการเรียนวิชานั้น ๆ และทำให้ผู้เรียนยังเกิดความสนใจสม่ำเสมอ

กินเคอร์ (บุญมี พันธุ์ไทย 2521 : 16 อ้างอิงจาก Kinder. 1959

: 1-43) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการใช้อุปกรณ์เอาไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. วัสดุประกอบการสอนแต่ละอย่างย่อมมีจุดหมายเฉพาะของตนเอง
2. ในบทเรียนหนึ่ง ๆ ไม่ควรใช้วัสดุที่สิ้นวัสดุมากเกินไป
3. วัสดุที่ใช้สอนควรหาง่ายและราคาถูก
4. การใช้วัสดุที่สิ้นวัสดุ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเตรียมและ

การใช้

5. ในการใช้วัสดุที่สิ้นวัสดุแต่ละครั้ง ครูควรทดลองใช้ก่อน

**ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

21

อุปกรณ์การสอน แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. อุปกรณ์ภาพนิ่ง เช่น เครื่องฉายสไลด์ (Slide Projector) เครื่องฉายโอเพก (Opaque Projector) เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (Overhead Projector) เครื่องฉายฟิล์มสตริป (Filmstrip Projector) ฯลฯ
2. อุปกรณ์ภาพเคลื่อนไหว เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิดีโอเทป
3. อุปกรณ์เสียง เช่น วิทยุ และเทปบันทึกเสียง
4. อุปกรณ์วิชาการ หมายถึง อุปกรณ์ที่ไม่มีการผลิตออกมาจำหน่าย แต่ผู้สอนสามารถประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเป็นสื่อการสอน เพื่อช่วยให้การสอนบรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุด เช่น ประดิษฐ์คิดค้นอุปกรณ์แสดงโครงสร้างของทฤษฎีต่างๆ หรือประดิษฐ์โครงสร้างการต่อประกอบรูปทรงตามแนวคิดในทฤษฎีการจลนศาสตร์ประกอบศิลป์ เป็นต้น (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 : 115-118)

สื่อการสอน

เป็นส่วนประกอบหรือส่วนช่วยในการสอน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีกว่า สื่อการสอนไม่ใช่ครูหรือเป็นแหล่งความรู้ เมื่อใดที่ผู้เรียนรับรู้และเกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจขึ้น สื่อเหล่านั้นจึงจะมีความหมายหรือมีบทบาทต่อผู้เรียน ซึ่งในเรื่องนี้ วิรุณ ตั้งเจริญ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 : 125) ได้กล่าวถึงสื่อการสอนวิชาศิลปศึกษาที่เน้น ควรประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. ตรงกับเนื้อหาการสอน
2. มีรูปแบบและเนื้อหาเร้าความสนใจ
3. ให้ความรู้ความเข้าใจ และความคิด
4. เหมาะกับบุคลิกภาพและการรับรู้
5. คำนึงถึงเวลาและการลงทุน
6. ประหยัดหรือใช้วัสดุในท้องถิ่น

วัสดุที่นิยมใช้เป็นสื่อในการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยทั่วไป ได้แก่ กระดานชอล์ค (Chalk Board) ภาพประกอบ (Illustration) การ์ตูน (Cartoon) โปสเตอร์ (Poster) บ้ายแสดง (Display Board) แผนภูมิ (Chart) ภาพถ่าย (Photography) และหุ่นจำลอง (Model)

ปัญหาการใช้อุปกรณ์การสอนและสื่อการสอน

การใช้อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการศึกษา เพื่อให้เกิดผลดีครูต้องมีการเตรียมล่วงหน้า มีการวางแผน และต้องมีความรู้ในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ พอสมควร ครูบางส่วนมีปัญหาในการใช้อุปกรณ์และสื่อการสอนเหล่านั้น เทียมเมฆ เอื้ออังกูร (เทียมเมฆ เอื้ออังกูร 2528 : 19-26) ได้รวบรวมปัญหาที่ครู ไม่ใช้อุปกรณ์การสอนพอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการผลิต ครูบางคนมีภาระในการสอนและงานด้านอื่นมาก จึงทำให้ไม่มีเวลาผลิตอุปกรณ์การสอน ครูบางส่วนไม่มีความสามารถในการผลิต บางคนมีความสามารถ เอาใจใส่ทำอุปกรณ์การสอนแต่มีปัญหาเรื่องงบประมาณ ในบางกรณีครูไม่สร้างอุปกรณ์การสอน เพราะมีเรื่องทำให้หมดกำลังใจ ผู้ที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุดคือ ผู้บริหาร ซึ่งควรหาวิธีการ แก้ปัญหา อาจจะทำโดยการจัดให้มีการประชุมสัมมนา จัดให้มีการอบรมฝึกหัดเพื่อเพิ่มพูน ความรู้และทักษะแก่ครู มีการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาแนะนำ สาธิต เกี่ยวกับการ ผลิตการใช้ การดูแลรักษาอุปกรณ์การสอนให้มีประสิทธิภาพ จัดหาอุปกรณ์และเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นต้น

2. ด้านการใช้ โรงเรียนบางแห่งสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้อุปกรณ์การสอน ครูไม่มีความรู้ในการนำอุปกรณ์การสอนมาใช้ ครูไม่ทราบแหล่งวิทยาการที่จะนำมาประกอบการเรียนการสอน ครูบางคนเห็นว่าการใช้อุปกรณ์การสอนเป็นเรื่องยุ่งยาก เสียเวลาและสิ้นเปลือง ครูส่วนมากใช้อุปกรณ์การสอนเฉพาะบางชั่วโมง เพราะเห็นว่าไม่มีความจำเป็น และไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับเตรียมอุปกรณ์ อุปกรณ์บางโรงเรียนก็มีน้อยไม่เพียงพอกับความ ต้องการ

3. ด้านการบริการ ทางโรงเรียนขาดงบประมาณที่จะจัดซื้อวัสดุที่จะนำมาผลิตเป็น อุปกรณ์การสอน ขาดงบประมาณที่จะจัดซื้อ ผู้บริหารมองไม่เห็นความสำคัญของอุปกรณ์การสอน ที่ต่อการเรียนการสอน เครื่องมือบางอย่างทางโรงเรียนมีสำหรับบริการแต่ไม่ประชาสัมพันธ์ ให้ครูทราบ และบางอย่างก็ไม่ให้ใช้เพราะเกรงจะชำรุดเสียหาย

ห้องปฏิบัติงานศิลปะศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ห้องเรียนมีผลต่อวิชามาก เพราะแต่ละ วิชามีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือเครื่องใช้วัสดุนานาชนิด ซึ่งจะต้องเหมาะสม สะดวก

และคล่องมือในการใช้ สภาพห้องเรียนทุกวันนี้เกือบทุกโรงเรียนไม่ได้ออกแบบไว้สำหรับเรียนศิลปะโดยเฉพาะ ห้องเรียนส่วนมากจะคับแคบ จำกัดบทบาทในการแสดงออก และไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีโต๊ะและเก้าอี้มากเกินควร ประการสำคัญคือ การจัดที่นั่งเรียนชนิดตายตัวยากแก่การเปลี่ยนแปลง นักเรียนเคยนั่งตำแหน่งใดก็อยู่ในตำแหน่งนั้นตลอด ทำให้เสรีภาพในการแสดงออกลดน้อยลง (เลิศ อำนันทะ 2523 : 10-11)

เนื่องจากลักษณะการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาแตกต่างจากวิชาอื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยบริเวณ สถานที่ ในการทำกิจกรรมการปฏิบัติงาน อาจจะต้องเปลี่ยนบ้างจากสี่ คิน หรือ เซกซ์สคูล ถ้าไม่มีห้องสำหรับปฏิบัติงานโดยเฉพาะ โดยใช้ห้องเรียนร่วมกับวิชาอื่นจะเป็นปัญหาและยุ่งยากต่อการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น เมื่อหมดเวลาแล้วนักเรียนอาจจะเก็บทำความสะอาดวัสดุอุปกรณ์และห้องเรียนไม่ทัน ปัญหาที่จะเกิดขึ้น (สุรินทร์ คุ่มรอด 2524 : 19-20) ฉะนั้น หากจะจัดการเรียนศิลปะศึกษาเพื่อหวังผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในทุกด้าน จำเป็นต้องมีห้องปฏิบัติงานศิลปะ (Art Studio) เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีการแสดงออกอย่างอิสระทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ ธรรมชาติของเด็กชอบการเคลื่อนไหวและต้องการพื้นที่พอสมควร ห้องเรียนศิลปะศึกษาจึงควรมีบริเวณกว้างขวางเพียงพอที่จะตอบสนองการแสดงออกของเด็ก มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เข้าใจผู้เรียนให้อยากเรียน (เลิศ อำนันทะ 2518 : 59) สภาพแวดล้อมที่เป็นแรงผลักดันหรือกระตุ้นให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพคือ การมีโต๊ะปฏิบัติงานได้สะดวก ห้องกว้างขวางพอสมควร มีน้ำใช้ มีแผ่นป้ายติดภาพมีอากาศถ่ายเทได้ดี มีห้องเรียนเป็นสัดส่วน นอกจากนั้นยังรวมถึงการสร้างบรรยากาศของครูด้วย เช่น ความเป็นกันเองของครู การให้กำลังใจที่ดี การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น สภาพแวดล้อมเช่นนี้มีส่วนช่วยสร้างเสริมการเรียนรู้ได้อย่างดียิ่ง (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 : 111)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2530 : 28) ให้นิยามว่า ห้องปฏิบัติงานทางศิลปะศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ และสรุปลักษณะของห้องปฏิบัติการไว้ดังนี้

1. เป็นสถานที่ค้นคว้าทางวิชาการด้านศิลปะศึกษา
2. เป็นสถานที่ศึกษาเพื่อขยายความรู้ให้กว้างและลึกตามที่คุณผู้เรียนสนใจ

3. เป็นสถานที่เพิ่มพูนประสบการณ์
4. เป็นสถานที่ที่นักเรียนเข้าไปทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
5. เป็นสถานที่สนุกสนานที่จะคิดและสร้างสรรค์
6. เป็นสถานที่ให้ความเพลิดเพลินในบรรยากาศของศิลปะ
7. เป็นสถานที่สามารถทำงานร่วมกันได้

การจัดห้องเรียนวิชาศิลปะศึกษาควรจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนให้มากที่สุด

ธนพรรณ บุญรักกลิน (ธนพรรณ บุญรักกลิน 2530 : 48-52) ได้กล่าวถึงการแบ่งพื้นที่ภายในห้องปฏิบัติการศิลปะออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่ใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ (Studio Activities)
2. ส่วนที่จัดไว้เพื่อการแสดงผลงานและการวิจารณ์ผลงาน (Responding to Art)

สภาพห้องเรียนและการจัดวัสดุอุปกรณ์ภายในห้องปฏิบัติงานศิลปะศึกษา ชลอ พงษ์สามารถ

(ชลอ พงษ์สามารถ 2526 : 92-93) กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

1. ควรแยกห่างจากห้องเรียนธรรมดา เพื่อป้องกันเสียงในขณะปฏิบัติงานรบกวน

ห้องอื่น

2. เป็นห้องที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างพอเหมาะกับสุขภาพ
3. มีขนาดกว้างพอกับจำนวนนักเรียน มีโต๊ะปฏิบัติงานกลุ่มพร้อมเก้าอี้
4. มีป้ายติดผนังเพื่อติดข่าวสาร และป้ายติดผลงานของนักเรียน
5. มีโต๊ะเก้าอี้ของครูผู้สอน กระดานดำ
6. มีตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์การทำงานของนักเรียน
7. มีมุมหนังสือให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า
8. มีอ่างน้ำสำหรับล้างมือ
9. ห้องสอนทฤษฎีวิชาการควรอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้าย
10. ห้องพักครูอยู่ใกล้ห้องปฏิบัติงาน

4. การวัดผลและการประเมินผลในวิชาศิลปะศึกษา

การศึกษาแขนงใดก็ตาม ถ้าดำเนินการสอนไปโดยไม่ได้ประเมินผลสิ่งที่ทำไปแล้วนั้น เราจะไม่สามารถทราบได้ว่าที่ลงมือกระทำไปนั้น ควรจะปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ หรือมีข้อบกพร่อง

อะไรที่ควรจะต้องเพิ่มเติม การวัดผลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยสะท้อนความก้าวหน้าของวิชานั้น ๆ ซึ่งรวมทั้งครูผู้สอน หลักสูตร กิจกรรม และความสำเร็จของผู้เรียน (อารี สุทธิพันธุ์ 2515 : 183) ในเรื่องการวัดผลและประเมินผลนั้นพอสรุปความหมายได้ดังนี้

การวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาปริมาณ แทนคุณลักษณะ ของสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือแทนพฤติกรรม หรือสมรรถภาพของบุคคล โดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัด และผลของการวัดจะออกมาเป็นตัวเลขหรือคะแนนว่ามีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด ส่วนการประเมินผล (Evaluation) นั้น หมายถึงกระบวนการในการตัดสินใจหรือวินิจฉัย เพื่อที่ราคาหรือสรุปคุณลักษณะ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรมของคนใดคนหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการวัดผล การสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา (จวนง พรายแย้มแซ 2529 : 4)

การวัดผลในวิชาศิลปศึกษา มีการวัดทั้งด้านพฤติกรรมและกิจกรรม การวัดด้านพฤติกรรม หมายถึงการพิจารณาพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด มีความสนใจต่อการเรียนเพียงใด ส่วนการวัดด้านกิจกรรม หมายถึงวัดจากผลงานที่ได้กระทำขึ้น เช่น การรายงาน การอภิปราย การลงมือปฏิบัติ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2527 : 140) วิชาศิลปศึกษามีลักษณะ เนื้อหาและวิธีการแตกต่างกว่าวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร เนื่องจากวิชานี้มีองค์ความรู้ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Knowledge) มุ่งส่งเสริมความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการวัดผลและการประเมินผลจึงมีลักษณะยืดหยุ่น จะให้เที่ยงแท้แน่นอนดังเช่นวิชาที่มีองค์ความรู้ในเชิงปริมาณไม่ได้ (Qualitative Knowledge) (อารี สุทธิพันธุ์ 2527 : 145) การวัดผลจึงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอนนัก ครูผู้สอนจะต้องใช้ความพยายามหลาย ๆ วิธี และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ (เลิศ อานันตะ 2518 : 65) การวัดผลมักจะวัดตามความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของวิชาซึ่งระบุไว้ในหลักสูตร หรือตามที่ผู้สอนได้กำหนดขึ้น ซึ่งความมุ่งหมายหลัก 3 ประการที่นำมาใช้ในการวัดผลการสอนเสมอ คือ ความมุ่งหมายทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านเจตคติหรือทางความรู้สึก ในการวัดผลวิชาศิลปศึกษานั้น อารี สุทธิพันธุ์ (อารี สุทธิพันธุ์ 2515 : 185) ได้เสนอแนวพิจารณาเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. ควรจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาศิลปศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้วางไว้
2. ควรจะวัดความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน
3. การวัดผลควรมีส่วนช่วยปรับปรุงหลักสูตร
4. ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ และควรสนองความก้าวหน้า เหมาะสมทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน
5. ควรจะเน้นถึงความร่วมมือของผู้เรียนทุกคนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้
6. ต้องมีเครื่องมือที่ละเอียดรัดกุม และสามารถแยกความเจริญของผู้เรียนได้
7. ควรจะต้องมีรายงานของนักเรียนประกอบด้วย
8. ควรจะต้องเน้นถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ
9. ควรจะส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้วิจัยและค้นคว้าทดลองวิธีสอนเสมอ ๆ

จุดมุ่งหมายของการวัดผลการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาก็เพื่อวัดระดับความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้นจากการเรียนและประกอบกิจกรรมทางศิลปะ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อนักเรียนและการสอนของครู เพราะนักเรียนจะได้ทราบความสามารถและความถนัดของตน สำหรับครูทำให้ได้คิดแก้ไขปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ นอกจากนี้ผลของการประเมินผลยังจะช่วยให้เกิดการจูงใจ ส่งเสริมความสนใจในการเรียน และการเลือกแนวการศึกษาได้ถูกต้อง

ในเรื่องของการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษานั้น เป็นการเอาข้อมูลของการวัดผลมาประมวลและวินิจฉัยเพื่อส่งเสริม แก้ไข ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีต่อไป การประเมินผลการเรียนวิชาศิลปศึกษาที่สำคัญคือ การวัดพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา จำแนกได้ดังนี้ (วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ 2529 : 131-136)

1. การวัดพัฒนาการด้านต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 7 หมวด คือ
 - 1.1 พัฒนาการทางการสร้างสรรค์
 - 1.2 พัฒนาการทางสุนทรียภาพ
 - 1.3 พัฒนาการทางการรับรู้
 - 1.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

- 1.5 พัฒนาการทางด้านอารมณ์
- 1.6 พัฒนาการทางกาย
- 1.7 พัฒนาการทางด้านสังคม
2. การวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ
 - 2.1 ด้านความรู้
 - 2.2 ด้านความเข้าใจ
 - 2.3 ด้านความคิดและการออกแบบ
 - 2.4 ด้านศิลปนิยม
 - 2.5 ด้านเจตคติและความสนใจ
 - 2.6 ด้านทักษะและการนำไปใช้

การเรียนการสอนจะได้ผลที่แท้จริง จะต้องมีการติดตามผลการปฏิบัติงาน การประเมินผลมิใช่ตัดสินเพียงได้ตกเท่านั้น จะต้องมีการปรับปรุงการเรียนการสอนด้วย ครูจะต้องเอาใจใส่สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด นอกจากนั้นครูควรวัดและประเมินผล การสอนของครูเองด้วย เพื่อจะได้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

5. สมรรถภาพของครูศิลปศึกษา

ในเรื่องนี้จะขอล่าถึง สภาพ และ ปัญหา ของครูศิลปศึกษาไว้ดังนี้

สภาพครูศิลปศึกษา

ครูศิลปศึกษา เป็นผู้ทำหน้าที่จัดดำเนินการการเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษาอันประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะในระดับพื้นฐาน เป็นผู้มีความชำนาญมากในการที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดหมายและนักเรียนได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการเรียน โรงเรียนส่วนมากมักประสบปัญหาการขาดแคลนครูศิลปศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนจึงมักแก้ปัญหาด้วยการจัดบุคลากรอื่น ๆ ที่เข้าใจว่าพอจะสอนได้ทำการสอนวิชาศิลปศึกษา อันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ สามารถจำแนกครูศิลปศึกษาออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ครูที่ศึกษาทางศิลปะมาโดยเฉพาะ ครูเหล่านี้มีความรู้และความสามารถทางศิลปะค่อนข้างดี และมักจะมีลักษณะนิสัยของความเป็นศิลปินหรือช่างคิดตัวมาด้วย การสอนมักจะเน้นคุณค่าทางศิลปะมากกว่าคุณค่าทางการศึกษา

2. ครูที่เคยมีพื้นฐานทางศิลปะมาบ้าง ครูประเภทนี้มักไม่ค่อยมีลักษณะเด่นหรือต้อยอย่างชัดเจนนัก ทำการสอนได้ระดับปานกลาง ไม่ค่อยเป็นอันตรายต่อการเรียนการสอนของนักเรียนมากนัก หากมีประสบการณ์อีกระยะหนึ่งจะสามารถสอนได้ดียิ่งขึ้น

3. ครูที่ขาดความรู้ทางศิลปะ ได้แก่ ครูที่ผู้บริหารบังคับหรือขอร้องให้สอนแทนในกรณีที่โรงเรียนขาดแคลนครูศิลปศึกษา ครูประเภทนี้มักขาดความรู้ทางศิลปะ ขาดหลักการและวิธีสอน วิธีการสอนมักจะดำเนินรอยตามครูอาจารย์ศิลปะรุ่นเก่าที่เคยประสบผลดีมาแล้ว การสอนโดยทั่วไปจึงมีลักษณะสอนให้ครบตรงตามตารางสอนไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น มักขาดความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ที่เป็นพื้นฐานให้การเรียนการสอนก้าวหน้า (เลิศจ อานันชนะ 2523 : 51-52)

ในเรื่องความรู้ความสามารถของครูศิลปศึกษา ครูบางคนมีปัญหาเหล่านี้คือ บางคนมีความรู้แต่ขาดความสามารถ มีความสามารถแต่ขาดวุฒิ หรือมีวุฒิ แต่อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจไม่ได้ (อารี สุทธิพันธ์ 2515 : 10) ครูศิลปศึกษาส่วนมากมักมีการแสดงออกที่มีความแตกต่างไปจากครูวิชาอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ถ้าหากไม่มีความคิดที่ก้าวหน้าจนเกินไปก็มักจะโบราณล้าหลังจนคนส่วนมากลงความเห็นว่ามักจะมีความคิดแปลก ๆ ผิดกับบุคลชนคนธรรมดาทั่วไป พฤติกรรมของครูศิลปศึกษาที่พบ คือ

1. ไม่ชอบทำตามแผนที่วางไว้ ชอบเปลี่ยนแปลงแก้ไขตามความพอใจของตน
2. ชอบจับกลุ่มเฉพาะครูในสายวิชาเดียวกัน ไม่ชอบสังคมกับใครถ้าไม่จำเป็น
3. มักมีความรู้สึกคับแค้นใจ และแสดงออกด้วยความไม่พอใจเกือบทุกกรณี
4. มักริเริ่มกิจกรรมใหม่ ๆ เสมอ แต่ขาดการวางแผนงานที่รัดกุมและโครงการที่แน่นอน จึงมักถูกผู้บริหารระดับเหนือขึ้นกว่าคัดค้าน (เลิศจ อานันชนะ 2523 : 48-50)

เมื่อเป็นเช่นนี้ครูบางคนก็เกิดความหลง โดยคิดว่าตนมีพรสวรรค์ มีหัว มีปัญญาเลิศแต่เพียงผู้เดียวพร้อมกับประณามบุคคลอื่น การที่ครูหลงเช่นนี้ทำให้ครูศิลปศึกษากลายเป็นบุคคลพิเศษ มีชีวิตอยู่คนเดียว ขาดเพื่อนฝูง ถูกปล่อยตามเรื่อง ไม่มีใครใส่ใจด้วย เมื่อนานเข้า แทนที่จะปรับตนกลับคิดว่าตนเองมีปมเด่นเป็นการสำคัญผิด อยู่ในโรงเรียนมักนึก

อยู่เสมอว่า ผู้บริหารไม่สนับสนุน ไม่เข้าใจศิลปะ ตนเองจึงมีชีวิตอยู่ไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น การที่ครูช่าง หรือครูศิลปศึกษา หลงตนเช่นนั้นไม่ได้ช่วยให้ฐานะความเป็นครูศิลปศึกษาคืบขึ้นเลย กลับเป็นการสร้างทัศนคติที่ไม่ดีทางศิลปศึกษาด้วย แต่ถ้าหากใจกว้างพิจารณาตัวเองว่า ได้ช่วยตัวเองอย่างไร ให้ปรับปรุงวิธีสอนให้ก้าวหน้าเหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน หรือไม่ และสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับสังคมได้เพียงไร ถ้าหากเป็นเช่นนี้ครูศิลปศึกษาก็จะเข้าใจด้วยตนเองว่า ผลงานที่กระทำจะเป็นพยาน บุคคลอื่นก็ย่อมจะยอมรับยกย่องและเห็นคุณค่า (อารี สุทธิพันธุ์ 2515 : 10-11) คุณภาพของครูจึงสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าครูมีคุณภาพดีแล้วก็สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ครูที่มีคุณภาพสามารถเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน สามารถทำและคัดแปลงกิจกรรมการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ให้เหมาะสมอีกทั้งเกิดบรรยากาศที่ดีได้ (ขวัญเรือน อาชีวบูลโยบล 2527 : 74)

ครูศิลปศึกษาที่ดี จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. ความรู้ความสามารถในวิชาศิลปศึกษา
2. ประสบการณ์และจิตสำนึกของการเป็นครู
3. จิตวิทยาเกี่ยวกับเด็ก

บนพื้นฐาน 3 ประการนี้ ย่อมส่งผลทำให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการตัดสินใจที่ดีสำหรับการเลือกกิจกรรมศิลปะ การแก้ปัญหการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเพศ วัย และขั้นพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก (เลิศ อำนันทะ 2523 : 101-102)

ในด้านบุคลิกภาพครูศิลปศึกษามีลักษณะดังนี้คือ ความใจเย็น สุขุม รอบคอบ แต่งกายสุภาพ พูดจาชัดเจน ยิ้มแย้มแจ่มใส ชยัน อุดมในการปฏิบัติงาน ประหยัด ตรงต่อเวลา ปฏิบัติงานด้วยความเป็นระเบียบและประณีต มีมนุษยสัมพันธ์ที่เหมาะสม มีจรรยาบรรณในอาชีพ (เฉชา นุชคอนไผ่ 2527 : 43) เรื่องรสนิยมของครูศิลปศึกษา สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2515 : 14) ได้มีความเห็นว่า ควรมีรสนิยมในการแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย มีบุคลิกภาพที่น่าเคารพนับถือ เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ และมีความเห็นอยู่ในเกณฑ์ปานกลางที่ครูศิลปศึกษาไว้ผมยาว มีท่วงท่าให้ดูคล้ายกับว่าเป็นศิลปิน

โรงเรียนเป็นสถานที่สร้างพฤติกรรมของเด็ก กิจกรรมการเรียนการสอนทุกวิชา หากครูมีแนวโน้มไปในทางใดก็ย่อมสร้างพฤติกรรมของนักเรียนให้เอนเอียงไปในทางนั้นได้ โดยง่าย (อำนาจ เย็นสบาย 2523 : 6) อาชีพครูจึงเป็นงานที่ต้องเสียสละ เป็นผู้

น้ำใจ มีความรักมนุษย์ นอกจากนั้นครูจะต้องพร้อมเป็นตัวอย่างทางความคิดที่ทันสมัย ก้าวหน้า สร้างสังคม และเป็นตัวอย่างของการเป็นนักแสวงหาทางปัญญาที่สำคัญอีกด้วย ไม่ใช่ยอมรับความล้าหลังอยู่เช่นเดิม นอกจากจะมีวิญญูณดังกล่าวอย่างสมบูรณ์แล้ว ครูจะต้องพร้อมด้วยข้อเสนอเหล่านี้ คือ

1. มีความรู้ความสามารถ และความคิดในเชิงศิลปะอย่างเข้มข้น เพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นนักฉวยโอกาส
2. มีความรู้ความเข้าใจจนมีผลมาสู่การปฏิบัติในทางกระบวนการศึกษา จิตวิทยา ปรัชญา และอุดมการณ์ทางการศึกษา เพื่อประโยชน์ไปสู่ระบบการศึกษาที่แตกต่างไปจากการเอาช่างฝีมือ ศิลปิน หรือนักเทศน์ที่ขาดการเรียนรู้ระบบการศึกษา มาสอนศิลปะ
3. มีลักษณะนิสัยที่ดีให้สอดคล้องกับลักษณะวิชาศิลปศึกษา เช่น ความเป็นคนใจกว้าง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้แสวงหาความรู้รอบตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักมนุษยธรรม ฯลฯ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2527 : 69-70)

ครูศิลปศึกษาควรปรับปรุงความรู้ของตนด้วยการศึกษาหาความรู้ ฉับไวต่อความเคลื่อนไหวทางวิชาการ ติดตามความเคลื่อนไหวข่าวสารที่เกี่ยวกับศิลปะทุกด้าน หาโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูในสายวิชาอื่น ๆ บ้าง ชักถามและเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนปรึกษาข้อปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับการปรับปรุงวิทยฐานะ ครูศิลปศึกษาควรได้รับโอกาสที่จะเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาทางวิชาการหรือศึกษาต่อ (ประสงค์ พวงคอกไม้ ม.ป.ป. : 9)

จากการสำรวจครูศิลปศึกษาเพื่อหาสภาพที่แท้จริง และสภาพครูศิลปศึกษาในอุดมคติของ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิคุปตร (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิคุปตร 2525 : 80-84) โดยใช้แบบสอบถามและสังเกตการสอน โรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพและต่างจังหวัด ระหว่างปี พ.ศ. 2514 - 2525 ได้ข้อสรุปดังนี้

สภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา

1. ครูหญิงมากกว่าครูชาย
2. ครูบางคนสอนศิลปศึกษา เพราะ ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดให้สอนไปตามเอกสารที่หลักสูตรกำหนดให้

3. ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมาแล้วมักไม่มีการวางแผนการสอนระยะยาว และไม่เตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างมีระเบียบ

4. ครูแสดงตนเป็นผู้ให้เสรีภาพในการทำงานทางศิลปะแก่นักเรียนด้วยการให้นักเรียนวาดอะไรก็ได้ ปั้นอะไรก็ได้ ทำศิลปะอะไรก็ได้ ฯลฯ มากเกินไปจนนักเรียนไม่มีจุดหมายอะไรในการทำงาน และไม่มีพื้นฐานที่จะช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้ทำงานศิลปะ

5. ครูศิลปศึกษาโดยเฉพาะครูที่เป็นศิลปิน หรือได้รับการฝึกฝนมาทางศิลปะ โดยเฉพาะ มักถือว่างานศิลปะของนักเรียนไม่มีความหมายอะไร เพราะไม่มีความงามหรือคุณค่าเหมือนผลงานของศิลปินที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว

6. ครูให้คะแนนผลงานศิลปะของเด็กโดยไม่ได้ออกเหตุผลและรายละเอียด สภาพครูศิลปศึกษาในอุดมคติ

1. ครูหญิงและครูชายมีปริมาณเท่ากัน

2. ครูสอนศิลปศึกษาด้วยใจรัก จัดการเรียนการสอนตามความมุ่งหมายที่ตนตั้งใจ ซึ่งเหมาะกับสภาพแวดล้อมทั้งปวง โดยอาศัยเอกสารหลักสูตรเป็นแนวทาง ไม่ใช่คัมภีร์ที่ต้องทำตามทุกตัวอักษร

3. ครูเขียนโครงการสอนระยะยาวและเตรียมแผนการสอนเฉพาะคราวไว้ก่อนการสอน

4. ครูให้ "ข้อมูล" "แรงกระตุ้น" และ "แรงจูงใจ" แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดและเห็นแนวทางหรือวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จ

5. ครูศิลปศึกษาเห็นคุณค่าผลงานของนักเรียน อันจะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนพยายามทำงานศิลปะให้ดียิ่งขึ้น

6. ครูเห็นประโยชน์ของการประเมินผลความสำเร็จและพัฒนาการในการเรียนศิลปศึกษา และครูมีการวางแผนการประเมินผลไว้อย่างแน่นอน

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า คุณสมบัติและสมรรถภาพของครูเป็นเครื่องกำหนดคุณภาพของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาได้ โดยอาจพิจารณาว่าการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำก็ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของครู ครูจะต้องมีคุณสมบัติในเรื่องความรู้ความสามารถในการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีเจตคติ มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความอดทน และความเสียสละเป็นอย่างดี

ปัญหาของครูศิลปศึกษา

ผู้ที่จบวิชาชีพครูแล้วเมื่อประกอบอาชีพครู มักจะพบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านวิชาการของตัวเอง ความสามารถในการเป็นครู หนังสือแบบเรียน ปัญหาทางบริหาร และปัญหาค่าครองชีพ การประกอบอาชีพครูจึงเป็นอาชีพที่ต้องอดทนในทุก ๆ ด้าน บางปัญหาอาจเป็นผลให้ครูขาดกำลังใจ เกิดความไม่อดทนและไม่สนใจเรื่องประสิทธิภาพในการสอน ผลที่ตามมาคือ คุณภาพในการสอนไม่ดี และมาตรฐานของการศึกษามีผลกระทบไปด้วย (ขวัญเรือน อาชีวบูลโยบล 2527 : 73)

จากการศึกษาค้นคว้าและประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มักประสบปัญหาหลายอย่างในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา นับตั้งแต่การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์ เครื่องเขียน หนังสืออ่านประกอบ ฯลฯ ไปจนถึงปัญหาการขาดแคลนครูศิลปะที่รักและเข้าใจเด็ก แต่อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่ร้ายแรงเท่ากับการที่โรงเรียนมีครูศิลปศึกษาที่ขาดคุณภาพ (เลิศ อานันตะ 2523 : คำนำ)

มีสถานภาพหลาย ๆ ประการที่สร้างปัญหาให้กับครูศิลปศึกษา ดิเรก พรสีมา (ดิเรก พรสีมา 2529 : 30) ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของครูไว้ดังนี้

1. โปรแกรมการผลิตครูของแต่ละสถาบันไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน ความแตกต่างของมาตรฐานอาจดูได้จากหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผล
2. ไม่มีมาตรฐานโดยเฉพาะในการคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครู ทั้งนี้จะเห็นได้จากคุณสมบัติทั่วไปของผู้มีสิทธิสมัครสอบบรรจุเป็นข้าราชการครูไม่แตกต่างจากคุณสมบัติทั่วไปของผู้มีสิทธิสมัครสอบบรรจุเป็นข้าราชการสาขาอื่น
3. คุณภาพการสอนของครูอยู่ในระดับต่ำ ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพการสอนของตน
4. มาตรฐานประจำตำแหน่งของข้าราชการครูไม่ชัดเจน ครูบางคนถูกสั่งให้สอนวิชาที่ตนไม่ได้รับการฝึกอบรมมา และบางคนยังต้องทำงานเสมือนควบคู่กับงานสอน
5. สถานภาพทั่วไปของข้าราชการครูยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับบุคคลที่อยู่ในสาขาวิชาอื่น

ข้อมูลจากรายงานการประเมินผลแบบสอบถาม "บุคลากรผู้สอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษา" จัดทำโดยมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชน โดยมีปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น 5 ประการ อำนวย เย็นสบาย (อำนวย เย็นสบาย 2528 : 25-29) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ขาดตำราและคู่มือ
2. ขาดอุปกรณ์การสอน
3. หลักสูตรไม่สมบูรณ์
4. นโยบายผู้บริหารไม่สอดคล้องกับระบบการจัดการเรียนการสอน
5. ผู้สอนขาดความพร้อมในการสอน

จากข้อมูลในการจัดสัมมนาของคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง "การแก้ปัญหาในการเรียนการสอนศิลปะระดับมัธยมศึกษา" ในการประชุมของครู ศิลปศึกษา ที่เข้าร่วมสัมมนาจำนวนประมาณ 150 คน มีข้อมูลของปัญหา ดังนี้ (จักร ศิริพานิช 2530 : 26)

1. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา
2. ใ้รับงบประมาณน้อยในหมวดวิชานี้
3. ขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองของนักเรียน
4. สถานที่และบรรยากาศไม่อำนวย
5. ขาดตำราคู่มือครู
6. ขาดการพัฒนาทางวิชาการ

ทำนอง จันทิมา (ทำนอง จันทิมา 2515 : 60) สรุปปัญหาการสอนของครู ศิลปศึกษา โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ไว้ดังนี้

1. โรงเรียนต่าง ๆ ยังขาดวัสดุและอุปกรณ์การเรียนอยู่มาก
2. ผู้บริหารบางคนไม่สนับสนุนหรือเข้าใจถึงความจำเป็นของวิชานี้
3. ครูผู้สอนไม่เข้าใจหลักสูตรและวิธีสอน ไม่ทราบว่าจะสอนอย่างไร ครูไม่ได้ดูหลักสูตรและประมวลการสอน มักจะสอนไปตามวิธีการของตัวเอง
4. ครูผู้สอนไม่รู้จักแก้ปัญหาและแนวทางส่งเสริมศิลปะที่ถูกต้อง พยายามสกัดกั้น

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

5. ครูผู้สอนไม่เข้าใจพัฒนาการของเด็ก จะต้องเรียนให้เหมือนของจริงอยู่เสมอ
เป็นการสอนให้ลอกเลียนแบบ

6. ขาดคู่มือครูในการประกอบการสอน เช่น หลักสูตร ประมวลการสอน
โครงการสอน และแหล่งวิชาอื่น ๆ ที่จำเป็น

สังคม ทองมี (สังคม ทองมี 2529 : 92-94) กล่าวถึงปัญหาของครูศิลปศึกษา
ที่ทำให้กระบวนการเรียนการสอนไม่บรรลุผล สรุปได้ดังนี้

1. ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จมาจากสายศิลปศึกษา ทำให้ไม่มีความสามารถ
ทางศิลปะ และไม่มีความสามารถใช้คู่มือครูให้ถึงจุดสุดยอดของความประสงค์ได้
2. ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ยังติดค่านิยมเก่าที่สอนเน้นการปฏิบัติงานทางฝีมือที่เลอเลิศ
3. การสัมมนาทางศิลปะในระดับมัธยมศึกษายังมีน้อย

สำหรับปัญหาของครูศิลปศึกษานับเนื่องมาจากผู้บริหารซึ่งเป็นปัญหาคำคัญประการหนึ่ง
วิชัย วงษ์ใหญ่ (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2529 : 13) ได้กล่าวว่า การสอนศิลปะในระบบ
โรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่ง คือ การสนับสนุนจาก
ฝ่ายบริหาร ซึ่งจะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อภาวะหน้าที่งานสอนของครูอย่างมาก ครูใหญ่
หรือผู้บริหารการศึกษาบางคนเห็นว่าวิชาศิลปศึกษาไม่มีความจำเป็นต่อชีวิตและสังคมของเด็ก
ผู้บริหารการศึกษาที่ขาดความคิดริเริ่มและใฝ่จิตนาการ มักจะปล่อยปละละเลยให้บรรจวิชา
ศิลปศึกษาลงในตารางสอนชั่วโมงท้าย ๆ ของวัน ซึ่งนักเรียนต่างเมื่อยล้าเหน็ดเหนื่อยจากวิชา
อื่น ๆ มาแล้วจึงไม่ค่อยสนใจเรียนเท่าที่ควร หรือกรณีที่ขาดครูศิลปศึกษาก็อาจถือเป็นข้ออ้าง
เพื่องดสอนศิลปะแล้วไปเพิ่มชั่วโมงให้แก่วิชาอื่น (เลิศ อานันท์ 2523 : 9)

จากประสบการณ์ที่ไปอบรมครูเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาของกรมสามัญศึกษา และ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด วิชัย วงษ์ใหญ่
(วิชัย วงษ์ใหญ่ 2528 : 10) สรุปความต้องการของครูเกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปศึกษา
ได้ดังนี้

1. ครูส่วนมากต้องการอบรมทางด้านความรู้และการฝึกทักษะเพิ่มเติมในด้านวิชา
ศิลปะ เช่น ศิลปะพื้นบ้าน สุนทรียศาสตร์ และการวิจารณ์ศิลปะ

2. ครูส่วนมากต้องการที่จะได้รับการอบรมทางด้านวิธีสอนศิลปศึกษา โดยเฉพาะ การส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การวัดผล การประเมินผล

3. ครูส่วนมากมีความคิดว่า ผู้เรียนบางส่วนมีความสนใจเรียนวิชาศิลปศึกษาน้อย และผู้ปกครองให้การสนับสนุนการเรียนวิชานี้ยังไม่เป็นที่พอใจ ควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น

4. ครูส่วนมากต้องการให้ผู้บริหารเข้าใจ เห็นใจ และสนับสนุนการจัดการเรียน การสอนอย่างจริงจัง และจริงจัง ควรพิจารณาช่วยเหลือเรื่องงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุ และสื่อการเรียนการสอน จัดให้มีห้องปฏิบัติการทางศิลปะโดยเฉพาะ

5. ครูส่วนมากต้องการให้หน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการ หรือสถาบันการศึกษา ทางด้านศิลปะจัดทำเอกสาร คู่มือครู สื่อการเรียน ที่จะช่วยการเรียนวิชาศิลปศึกษาให้ได้ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จากปัญหาการขาดแคลนครูศิลปศึกษา ถ้าฝ่ายบริหารจะต้องจัดครูผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถด้านอื่นมาสอนก็ควรจะถือเป็นหลักการว่า ต้องได้รับการฝึกอบรมแบบเข้มเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา และแน่ใจว่ามีความรู้ความสามารถที่จะสอนได้จริง โดยพยายามลดความ เชื่อถือว่า วิชาศิลปศึกษาใครก็สามารถสอนได้ ส่วนการฝึกอบรมครูศิลปศึกษาที่ประจำอยู่ตาม โรงเรียนนั้น ควรจะได้มีการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่แท้จริงว่าต้องการอะไร เช่น ต้องการฝึกอบรมความรู้และทักษะทางด้านศิลปะเพิ่มเติม หรือว่าต้องการฝึกอบรมเกี่ยวกับ กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลวิชาศิลปศึกษา เพราะทั้งสองส่วนนี้ครู ศิลปศึกษามีความต้องการ แต่ความต้องการแต่ละด้านของครูแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ซึ่งจะเป็น การจัดการอบรมในส่วนที่ขาดของการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและชัดเจน (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2528 : 11)

การที่จะพัฒนาวิชาศิลปศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน จะต้องขึ้นอยู่กับการจัดบุคลากรผู้สอน การทำความเข้าใจในหลักสูตร การประเมินผล และการจัดทำรายการสอน เป็นต้น และ ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาวิชาศิลปศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานคือ (โรงเรียนที่มีขนาดห้อง เรียน 10 ห้อง เป็นกลาง)

1. จำนวนครู ครูทัศนศิลป์ศึกษา สอน วาดเขียน ปั้น แกะสลัก พิมพ์ภาพ งานประดิษฐ์ ออกแบบ ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ฯลฯ จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน
2. คุณวุฒิครู ครูสอนทัศนศิลป์ศึกษา ควรมียุติ ปมช. ปวส. (จิตรศิลป์ พาณิชยศิลป์ หัตถกรรมศิลป์) หรือ ปม.ศ. พม.ศ. ศ.บ. กศ.บ. (ศิลปศึกษา) ค.บ. (ศิลปศึกษา) ศ.บ. (เทคโนโลยี) หรือผู้มีวุฒิเทียบเท่า ป.กศ.สูง (ศิลปศึกษา)
3. ห้องเรียนเฉพาะ การจัดแบ่งห้องควรเป็นดังนี้ ห้องเขียนภาพ พิมพ์ภาพ พาณิชยศิลป์ ออกแบบ การสอนทฤษฎี อยู่ห้องเดียวกันได้ ห้องปั้น แกะสลัก งานสร้าง ประติมากรรม เป็นห้องเดียวกัน

จำนวนชั่วโมงสอนและงานของครูศิลปศึกษา ควรมีชั่วโมงสอนตั้งแต่ 18 - 20 คาบต่อสัปดาห์ เพื่อไม่ให้เกิดการสูญเปล่าและไม่ควรมากกว่านี้ เพราะครูศิลปศึกษาส่วนมากยังต้องทำงานศิลปะเพื่อสนองความต้องการของบุคลากรในสายวิชาอื่น ๆ และหน่วยงานอื่นอยู่เสมอ ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ แล้ว ไม่ควรให้ครูศิลปศึกษาต้องทำงานอื่นหรือสอนวิชาอื่น (ประสงค์ พวงคอกไม้ ม.ป.ป. : 1-9)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นได้มีผู้ทำไว้พอประมวลได้ดังนี้

โมราห์ (Morah. 1980 : 6116-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

An Examination of the Status of Art in Secondary Education in the Anambra State of Nigeria: 1977-78. มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพของวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในรัฐอนามบรา ประเทศไนจีเรีย ได้ข้อมูลดังนี้

1. รัฐและโรงเรียนขาดนโยบายที่เด่นชัดต่อวิชาศิลปศึกษา
2. วิชาที่นักเรียนนิยมเรียนในห้องปฏิบัติการคือการวาดเส้น และการระบายสี
3. เวลาเรียนวิชาศิลปศึกษากำหนดให้เรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ รวม 80 นาที
4. ส่วนใหญ่โรงเรียนที่สอนแผนการเรียนศิลปศึกษาจะขาดบุคลากรและอุปกรณ์

การสอน

5. ขาดแคลนครูที่มีพื้นฐานทางศิลปะ

6. การประเมินผลของครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่พิจารณาความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับความคิดและการใช้วัสดุ

ไรท์ (Wright. 1986 : 2167-A) ทำการวิจัยเรื่อง Arts Education in Secondary School Classrooms : Factors Related to What Student Learn. มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ที่มีการเรียนการสอนในชั้นเรียน และผลกระทบต่าง ๆ ที่มีต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียนศิลปศึกษา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความแปรปรวนในการเรียนรู้ทางศิลปศึกษาในชั้นเรียนมี 4 ประการ คือ ครูผู้สอน ผู้เรียน การมีผลกระทบและความสัมพันธ์ภายในชั้นเรียน และเนื้อหาของหลักสูตร ผู้วิจัยได้เสนอแนะข้อควรปฏิบัติซึ่งได้จากผลการวิจัยดังนี้

1. ครูศิลปศึกษาจะต้องประสานงานและจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ครูศิลปศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง
3. ครูศิลปศึกษาจะต้องให้ความสนใจอย่างยิ่งต่อผลกระทบและความสัมพันธ์ภายในชั้นเรียน
4. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาควรมีห้องเรียนเฉพาะสำหรับการเรียนวิชาศิลปศึกษา
5. ในกลุ่มปฏิบัติการกิจกรรมทางศิลปศึกษา ควรเน้นการปฏิบัติการทางทัศนศิลป์

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (กรมวิชาการ 2526 : 53-55) ได้ทำการวิจัยสภาพการใช้หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 สรุปความเห็นของผู้ใช้หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ดังนี้

1. เนื้อหาและคำอธิบายรายวิชา ศ 101 ศ 102 ศ 205 ศ 206 ซึ่งเป็นวิชาบังคับ มีความเหมาะสมดีแล้วให้ใช้ได้ต่อไป
2. วิชาบังคับทัศนศิลปศึกษา มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข

3. ผู้ใช้หลักสูตรมีความเห็นว่าวิชาศิลปศึกษาบังคับมีเนื้อหาด้านทฤษฎีและกิจกรรมปฏิบัติเหมาะสมดีแล้ว

วุฒิ วัฒนสิน (วุฒิ วัฒนสิน 2530 : 133) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 พบว่า ครูและผู้บริหารมีความเห็นเกี่ยวกับวิชาทัศนศิลปศึกษา สรุปได้ว่า

1. เนื้อหาวิชาทัศนศิลปศึกษา ที่เป็นวิชาบังคับในชั้น ม.1 ม.2 น้อยเกินไป น่าจะไม่เพียงพอสำหรับเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป
2. คำอธิบายรายวิชา ศ 101 ศ 102 และ ศ 205 ศ 206 มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ขาดรายละเอียดอาจทำให้เกิดการซ้ำซ้อนกันในการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ครูขาดการประเมินผลก่อนเรียน ทำให้ไม่ทราบพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน จึงไม่แน่ใจว่า เนื้อหาวิชาทัศนศิลปศึกษาในชั้นมัธยมศึกษามีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานที่เรียนมาในชั้นประถมศึกษา

กนกรัตน์ ชาญกว้าง (กนกรัตน์ ชาญกว้าง 2524 : 137-138) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 พบปัญหาการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. สภาพการใช้หลักสูตร มีปัญหาคือ ครูไม่เข้าใจหลักสูตร หลักสูตรไม่เหมาะสมกับโรงเรียนบางท้องถิ่น และ การใช้หลักสูตรไม่ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้
2. ด้านหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร มีปัญหาคือ เอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ เนื้อหาหลักสูตรมีมากเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน เนื้อหาหลักสูตรยากและสลับซับซ้อน ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียน
3. ด้านบุคลากร มีปัญหาคือ บุคลากรไม่เพียงพอ การใช้บุคลากรไม่ตรงกับ ความถนัดและความสามารถ ขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีปัญหาคือ ขาดอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน เวลาเรียนจำกัด อันเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนให้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และครูยังใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิม โดยไม่สนใจกิจกรรมใหม่ ๆ

5. ด้านสื่อการเรียน ปัญหา คือ สื่อการเรียนไม่เพียงพอและขาดงบประมาณจัดซื้อ
6. ด้านการประเมินผล ปัญหา คือ ครูไม่เข้าใจวิธีการประเมินผล และ นักเรียน ไม่สนใจสอบแก้ตัว

สมาน บุญสัน (สมาน บุญสัน 2524 : 126-131) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 1 กลุ่มตัวอย่างได้จาก ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนทุกหมวดวิชา สำหรับความเห็นของครูหมวดศิลปศึกษา พบว่า

1. เอกสารหลักสูตรมีเป็นบางส่วนซึ่งยังไม่เพียงพอ
2. วัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ที่หมวดวิชาศิลปศึกษาใช้มาก ได้แก่ รูปภาพ เทป เครื่องเล่นเทป และของจริง
3. วิธีสอน ส่วนมากใช้วิธีสาธิต รองลงมาคือฝึกทักษะและปฏิบัติจริง
4. วิธีวัดผล ใช้วิธีสอบภาคปฏิบัติเป็นส่วนมาก รองลงมาคือ การสังเกต และ ตรวจผลงาน

ปัญหาของหมวดวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้แก่ ความไม่เพียงพอของเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบ รองลงมาคือ ความสอดคล้องของแผนการสอนและคู่มือครูแต่ละรายวิชา ความไม่เพียงพอของหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ และการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อใช้ในแต่ละรายวิชาตามลำดับ

จากงานวิจัยของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (กรมวิชาการ 2526 : 63-64) ซึ่งทำการศึกษาศาภาพการใช้หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรทัศนศิลปศึกษา ดังนี้

1. ควรเขียนจุดประสงค์ของวิชา เลือกแต่ละรายวิชาให้เด่นชัดว่า แต่ละรายวิชา จะให้สอนอย่างไร แก่ไหน
2. ควรเขียนเนื้อหาและคำอธิบายรายวิชาเลือกให้แคบลง ให้ชัดเจนขึ้นว่าจะให้ครูสอนเนื้อหาอะไรบ้าง

3. ควรจัดหาหรือบรรจุครูแขนงทัศนศึกษา ให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการของโรงเรียน

4. ควรจัดหาหรือส่งเสริมให้โรงเรียนมีอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอ

5. ควรส่งเสริมให้โรงเรียนเปิดแผนการเรียนศิลปศึกษา แขนงทัศนศึกษา ให้มากขึ้น

ไพโรจน์ รุจิระวิจักษ์ (ไพโรจน์ รุจิระวิจักษ์ 2529 : 89) ได้ศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา โดยได้ข้อมูลว่า ครูศิลปศึกษาควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่อันสำคัญของตนอยู่เสมอ และควรถือเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้นำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้นักเรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยปฏิบัติดังนี้

1. ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศิลปะและศิลปศึกษาจากสื่อมวลชน
2. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากหลักสูตร แผนการสอน หรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้เข้าใจชัดเจนในหลักการ ความมุ่งหมาย และเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับศิลปศึกษา

3. หาโอกาสเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ สัมมนา อบรมปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ให้มากขึ้น

4. ให้ความสำคัญแก่วิชาศิลปศึกษาเท่าเทียมกับวิชาอื่น ๆ

วิภา มิ่งขวัญ (วิภา มิ่งขวัญ 2530 : 64-70) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา ในโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ พบปัญหาสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรวิชาศิลปศึกษาควรมีการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้น

2. หลักสูตรควรระบุรายละเอียดของเนื้อหาวิชาให้ชัดเจน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา และช่วยให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ตรงกัน

3. ครูศิลปศึกษามีความเห็นว่ สิ่งที่เป็นปัญหาสูงสุดในการสอน คือ เทคนิควิธีสอนแบบทัศนศึกษา เพราะเป็นวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเวลามาก ซึ่งอาจ

ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่จึงไม่ได้พานักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่

4. สิ่งที่เป็นปัญหาในการเรียนศิลปศึกษาคือ ราคาวัสดุอุปกรณ์มีราคาค่อนข้างสูง ทำให้ผู้เรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายมากจนเกิดความเดือดร้อน

วัชรินทร์ รัฐธิดิกิจัย (วัชรินทร์ รัฐธิดิกิจัย 2530 : 73-80) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะจิตต่อวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ครูศิลปศึกษาได้เน้นการสอนเนื้อหาวิชาให้ตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะกับชีวิตประจำวัน
2. ครูที่จบการศึกษามาทางศิลปะโดยตรงมักเน้นให้นักเรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางศิลปะมากเกินไป ไม่พยายามส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
3. ครูควรกำหนดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีขึ้น
4. ครูศิลปศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาทางศิลปศึกษาโดยตรง จะขาดความรู้พื้นฐานทางศิลปะ และไม่สามารถจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม
5. นักเรียนชอบวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่มากที่สุด และไม่ชอบวิธีสอนแบบบรรยาย
6. วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ยุ่งยาก เพราะเป็นวิชาที่มุ่งเน้นทางด้านจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกมากกว่าความรู้ ความจำ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดและประเมินผลที่แน่นอนและเหมาะสมจึงทำได้ยาก

จำนงค์ อินทองคำ (จำนงค์ อินทองคำ 2527 : 85-94) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและความต้องการทางด้านการสอนของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์เกษตร ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ในวิทยาลัยเกษตรกรรม พบว่า

1. ครูส่วนมากสอนแบบบรรยายและสาธิต นักเรียนจึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อยมาก เป็นเหตุให้นักเรียนเบื่อหน่ายต่อการเรียน อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่ค่อยสนใจเรียนคือ ความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียนไม่ดีพอ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

2. ในการประเมินผล ครูได้ใช้วิธีการหลายแบบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบข้อเขียน การสอบภาคปฏิบัติ และการตรวจผลงานนักเรียน

3. ครูมีภาระหนัก บางคนต้องสอนหลายวิชา หลายระดับชั้น บางคนต้องทำงานธุรการอื่น ๆ และครูส่วนมากมีจำนวนชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์มาก เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ครูมีปัญหาเกี่ยวกับการมีเวลาในการเตรียมการสอน

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการสอน พบว่า ครูชายและหญิงมีปัญหาในการสอนไม่แตกต่างกัน

ศวง เหมเกตุ (ศวง เหมเกตุ 2529 : 117-123) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความคิดเห็นในการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (ภาษาอังกฤษ) ของครูสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดชลบุรี พบปัญหาของครู สรุปได้ดังนี้

1. มีชั่วโมงสอนมากทำให้ไม่มีเวลาอ่านหนังสือเพิ่มเติม
2. ต้องทำงานพิเศษอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน จึงทำให้ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน
3. เวลาเรียนมีน้อยไม่สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ครบ และไม่อาจวัดผลได้บ่อยครั้ง
4. สื่อการสอนมีไม่เพียงพอ อันเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอย่างมาก

5. ไม่สามารถนำวัสดุที่อยู่ในห้องดินมาเป็นสื่อการสอนได้
6. สถานที่ในห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยให้ใช้สื่อการสอนบางประเภท
7. ครูต้องจ่ายเงินส่วนตัวเพื่อจัดซื้อสื่อการสอนเอง
8. ศึกษานิเทศก์ให้การแนะนำวิธีการวัดผลและประเมินผลน้อยเกินไป

สมบัติ พักฉิม (สมบัติ พักฉิม 2526 : ข) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานสื่อการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพ สรุปผลได้ดังนี้

1. โรงเรียนขาดวัสดุอุปกรณ์สื่อการสอน
2. ครูโศกทัศน์ศึกษาทำหน้าที่ในการแนะนำการใช้สื่อการสอนได้น้อย

3. ครูขาดความสนใจในการใช้สื่อการสอน
4. ผู้บริหารโรงเรียนไม่จัดให้มีการนิเทศการใช้สื่อการสอนภายในโรงเรียน
5. ครูหาสื่อการสอนที่ต้องการไม่ได้

บุญมี พันธุ์ไทย (บุญมี พันธุ์ไทย 2521 : 48) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้
อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า

1. โรงเรียนส่วนมากมีเครื่องฉายสไลด์เพียงพอมากกว่าเครื่องฉายประเภทอื่น ๆ
2. โรงเรียนส่วนมากไม่มีห้องโสตและห้องสำหรับฉายภาพยนตร์
3. ผู้บริหารและครูส่วนมากมีความสนใจที่จะใช้วัสดุอุปกรณ์มาก แต่ช้อยู่ที่ไม่มี
อุปกรณ์จะใช้
4. อุปกรณ์ที่ทางโรงเรียนต้องการมากที่สุดคือ เทปบันทึกเสียงและเครื่องฉายสไลด์
5. โรงเรียนมีอุปกรณ์แต่ไม่ได้รับความสะดวกในการใช้

พวงเพ็ญ เปล่งปลั่ง (พวงเพ็ญ เปล่งปลั่ง 2529 : 135-136) ได้ทำการ
วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เด่น รางวัล
พระราชทาน พบปัญหาการใช้สื่อการสอน สรุปได้ว่า

1. ครูใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ น้อย สื่อการสอนที่ใช้น้อยที่สุดคือ
หุ่นกระบอก หุ่นมือ วิดีโอเทป และภาพยนตร์
2. ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

มันทนา จงสุขสันติกุล (มันทนา จงสุขสันติกุล 2524 : 67-77) ทำการวิจัย
เรื่อง ปัญหาของครูวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนรัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ควรจัดเวลาเรียนให้เป็น 2 คาบ ติดต่อกัน จะทำให้การจัดกิจกรรมได้
ต่อเนื่อง
2. ควรพิจารณาจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องให้อยู่ในเกณฑ์ที่ครูสามารถตรวจสอบ
พฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่วางไว้ได้
3. ควรปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพราะท้องถิ่นแต่ละแห่งมีสภาพ
ที่แตกต่างกัน และควรให้ครูเข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร พบว่า ครูชายและหญิงมี ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรไม่แตกต่างกัน

5. ครูอายุต่ำกว่า 35 ปี และ 36 ปี ขึ้นไป มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาปัญหาของครูในระดับมัธยมศึกษาโดยจำแนกตาม เพศ วุฒิ วัย พบว่า ครูที่มีลักษณะดังกล่าวต่างกัน ประสบปัญหาแตกต่างกันด้วย ดังนั้นวิจัยของ สุธรรม ประทานทรัพย์ (สุธรรม ประทานทรัพย์ 2520 : 46-51) พบว่า

1. ครูหญิง และครูชายประสบปัญหาส่วนตัวแตกต่างกัน กล่าวคือ ครูชายประสบ ปัญหาส่วนตัวมากกว่าครูหญิง แต่ครูหญิงประสบปัญหาส่วนตัว เกี่ยวกับบุคลิกภาพและปัญหาด้าน สภาพการปฏิบัติงานมากกว่าครูชาย

2. ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกัน ประสบปัญหาด้านสภาพการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 1 - 2 ปี ประสบปัญหาด้านสภาพการปฏิบัติงาน มากที่สุด และครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 11 ปี ขึ้นไป ประสบปัญหาด้านสภาพการปฏิบัติ- งานน้อยที่สุด

ความพึงพอใจในการทำงานของครู เป็นปัจจัยสำคัญไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ งาน คำนึ่ง นกแก้ว (คำนึ่ง นกแก้ว 2524 : 88-91) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการ ทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 6 จากการเปรียบเทียบในด้าน ต่าง ๆ พบว่า

1. ครูชายมีความพึงพอใจสูงกว่าเพศหญิง อาจเป็นเพราะครูชายได้รับมอบหมาย งานกรณีพิเศษมากกว่าครูหญิง ความสำเร็จของงานจึงมีมากกว่า

2. นักเรียนให้ความเคารพนับถือและยอมรับในความรู้ความสามารถของครูชาย มากกว่าครูหญิง สืบเนื่องมาจากครูชายมีโอกาสร่วมทำงาน ร่วมกิจกรรมพิเศษมากกว่าในด้าน ผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอก ครูชายมีโอกาสดูติดต่อร่วมพบปะสังสรรค์ภายนอกมากกว่า

3. ความพึงพอใจในการทำงานระหว่างครูที่ปฏิบัติราชการ 1 - 10 ปี และกลุ่ม 11 ปี ขึ้นไป พบว่า ครูที่ปฏิบัติราชการตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป ได้รับการยอมรับนับถือสูงกว่า ครูที่ปฏิบัติราชการช่วง 1 - 10 ปี ทั้งนี้เพราะครูที่ปฏิบัติราชการตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป นักเรียน

เคารพยอมรับมากกว่า ร่วมงานกับผู้ปกครอง บุคคลภายนอกมากกว่า และผู้บังคับบัญชา
เกรงใจมากกว่า

4. วุฒิทางการศึกษาของครูมีผลต่อองค์ประกอบเหล่านี้คือ ความสำเร็จของงาน
การได้รับความยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและ
ผู้บังคับบัญชา ฯลฯ

จากเอกสารและผลงานวิจัยที่กล่าวมาเป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้ว่า การจัดการเรียน
การสอนวิชาศิลปศึกษาที่จะได้ผลดีนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้าน เช่น ด้านหลักสูตร
ด้านการเรียนการสอน ด้านอุปกรณ์การสอน และห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา ด้านการวัดผล
และประเมินผล และด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้ อีก และจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุป
ได้ว่า เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกันมีผลต่อการจัดการเรียนการสอน
ของครูด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษากันคว่า

วิธีดำเนินการ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดจังหวัดชลบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งได้สอบถามข้อมูลจากหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จังหวัดชลบุรี เกี่ยวกับจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลที่ตั้งอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของเขต 3 จังหวัด และจำนวนครูศิลปศึกษาที่ทำการสอนอยู่ในแต่ละโรงเรียน โดยจังหวัดชลบุรีมีจำนวนโรงเรียน รวม 21 โรงเรียน คิดเป็นครูศิลปศึกษา 34 คน จังหวัดสระบุรีมีจำนวนโรงเรียน รวม 20 โรงเรียน คิดเป็นครูศิลปศึกษา 33 คน และจังหวัดสิงห์บุรีมีจำนวนโรงเรียน รวม 12 โรงเรียน คิดเป็นครูศิลปศึกษา 20 คน รวมเป็นครูศิลปศึกษาทั้งสิ้น 87 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) จากจำนวนครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 3 จังหวัด ได้กลุ่มตัวอย่างครูศิลปศึกษา จำนวน 72 คน จากประชากรครูศิลปศึกษาทั้งหมด

87 คน โดยแบ่งโรงเรียนของแต่ละจังหวัดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ และ
โรงเรียนขนาดกลาง แต่ละกลุ่มมีมาร้อยละ 80 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ จังหวัดลพบุรี
ประชากรครูศิลปศึกษาทั้งหมด 34 คน สุ่มมาจำนวน 28 คน จังหวัดสระบุรี ประชากรครู
ศิลปศึกษาทั้งหมด 33 คน สุ่มมาจำนวน 28 คน จังหวัดสิงห์บุรี ประชากรครูศิลปศึกษาทั้งหมด
20 คน สุ่มมาจำนวน 16 คน ดังแสดงรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างของจังหวัดชลบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูศิลปศึกษาที่ส่ง/คน
<u>จังหวัดชลบุรี</u> <u>กลุ่มที่ 1</u>		
1	โรงเรียนโคกกะเทียมวิทยาลัย	2
2	โรงเรียนพระนารายณ์	2
3	โรงเรียนบ้านหมี่วิทยา	4
4	โรงเรียนชัยบาดาลวิทยา	3
5	โรงเรียนโคกสำโรงวิทยา	3
6	โรงเรียนท่าวังวิทยาคาร	2
<u>กลุ่มที่ 2</u>		
1	โรงเรียนโคกคูมวิทยา	1
2	โรงเรียนบ้านชีวิทยา	1
3	โรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม	1
4	โรงเรียนหนองม่วงวิทยา	1
5	โรงเรียนพัฒนานิคม	1
6	โรงเรียนคงตาลวิทยา	1
7	โรงเรียนบางกะปิ้านเลศิวิทยา	1
8	โรงเรียนหนองรีวิทยา	1
9	โรงเรียนสระโบสถ์วิทยาคาร	1
10	โรงเรียนบ้านเบิกวิทยาคม	1
11	โรงเรียนโคกสลุวิทยา	1
12	โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม	1
	รวม	28

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูศิลปศึกษาที่ส่ง/คน
<u>จังหวัดสระบุรี</u> <u>กลุ่มที่ 1</u>		
1	โรงเรียนพุแควิทยา	2
2	โรงเรียนสุธีวิทยา	3
3	โรงเรียนหนองแค "สรงกิจพิทยา"	1
4	โรงเรียนประเทียะวิทยาทาน	1
5	โรงเรียนเสาไห้ "วิมลวิทยานุกูล"	3
6	โรงเรียนบ้านหมอ "พัฒนานุกูล"	1
7	โรงเรียนแก่งคอย	3
<u>กลุ่มที่ 2</u>		
1	โรงเรียนหินกองวิทยาคม	1
2	โรงเรียนหนองแซงวิทยา	2
3	โรงเรียนโคกกระท้อนกิตติคุณวิทยา	1
4	โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา	2
5	โรงเรียนหนองโคกวิทยา	2
6	โรงเรียนสองคอนวิทยาคม	1
7	โรงเรียนชลสิทธิ์ กิตติคุณวิทยาคม	1
8	โรงเรียนข้าน้อยเหนือ	1
9	โรงเรียนคอนพุทวิทยา	1
10	โรงเรียนบ้านท่ามะปรางค์	1
11	โรงเรียนพระพุทธบาท "พลาณุกุลวิทยา"	1
	รวม	28

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูศิลปศึกษาที่ส่ง/คน
<u>จังหวัดสิงห์บุรี</u>		
<u>กลุ่มที่ 1</u>		
1	โรงเรียนสิงห์บุรี	2
2	โรงเรียนศรีศักดิ์สุวรรณวิทยา	2
3	โรงเรียนท่าช้างวิทยาคาร	1
4	โรงเรียนบางระจันวิทยา	3
5	โรงเรียนอินทร์บุรี	2
<u>กลุ่มที่ 2</u>		
1	โรงเรียนหัวไผ่	1
2	โรงเรียนค่ายบางระจันวิทยาคม	1
3	โรงเรียนศรีวินิตวิทยาคม	1
4	โรงเรียนทองเอนวิทยา	1
5	โรงเรียนบ้านแม่โขงวิทยา	1
6	โรงเรียนพรหมบุรีรัชดาภิเษก	1
	รวม	16
	รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	72

2. การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 2 ตอน
การสร้างเครื่องมือมีวิธดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรและวิธดำเนินการสอน วิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 รวมทั้งศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 สัมภาษณ์จากครูผู้สอนวิชาทัศนศิลปศึกษา โดยการสัมภาษณ์เพื่อประมวล
ปัญหาต่าง ๆ

2.3 นำข้อมูลที่ได้จาก ข้อ 2.1 และ 2.2 มาสร้างแบบสอบถาม ซึ่งเกี่ยวกับ
เรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา การวัดผล
และการประเมินผล และด้านทั่วไป

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปสอบถามของเครื่องมือในด้านความ
เที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้ที่มีประสบการณ์
ทางการสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2 คน เพื่อสอบถามสภาพการ
เรียนการสอนด้านต่าง ๆ ว่าครอบคลุมสภาพที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อที่จะได้
นำข้อมูลมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความดีขึ้น หลังจากนั้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการ
ทำการตรวจความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) ตลอดจนสำนวนภาษา
อีกครั้งหนึ่ง

2.5 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยนำแบบ
สอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับครูที่สอนวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนไปวิเคราะห์หาค่าความ
เชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ แอลฟา (α - Coefficient) ซึ่งปรากฏว่า
ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.96

2.6 ปรับปรุงและจัดรูปแบบของแบบสอบถามให้สะดวกในการจัดส่งและเก็บข้อมูล
แล้วจึงนำส่งกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการในระหว่างเดือนธันวาคม 2530 ถึงเดือนมกราคม 2531 โดยดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมใบแนะนำตัวไปส่งให้ครูศิลปศึกษาด้วยตนเอง แล้วให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนทางไปรษณีย์

3.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลและรอรับทางไปรษณีย์ ได้แบบสอบถามคืนครบทุกฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้รวบรวมแบบสอบถามคืนมาแล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับครูศิลปศึกษา ทำการวิเคราะห์คะแนน โดยหาความถี่ของคำตอบเกี่ยวกับ เพศ วัย วุฒิ ขนาดโรงเรียน แล้วเปลี่ยนคะแนนความถี่ของคำตอบให้เป็นร้อยละของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 สภาพการจัดการสอนวิชาศิลปศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ได้วิเคราะห์คำถามโดยนำมาให้คะแนนเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert) (Best. 1959 : 157-160) กล่าวคือ กำหนดคะแนนจากสภาพที่ประสบบของครูศิลปศึกษา ดังนี้

น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1
น้อย	มีค่าเท่ากับ	2
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3
มาก	มีค่าเท่ากับ	4
มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าร้อยละใช้ในการเปรียบเทียบความถี่ของข้อมูลต่าง ๆ ประเภทให้เลือกตอบในแบบสอบถามตอนที่ 1

5.2 หาค่าคะแนนเฉลี่ย คะแนนของข้อมูลที่อยู่ในลักษณะมาตราส่วนประเมิณค่า โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\sum fX$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนข้อมูล

5.3 หาค่าความแปรปรวน เพื่อการกระจายของคะแนนในแต่ละข้อของแบบสอบถามที่อยู่ในลักษณะมาตราส่วน ประเมิณค่าโดยใช้สูตร

$$S^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวน
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 $(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทุกตัวแล้วยกกำลังสอง
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

(Ferguson. 1966 : 67)

5.4 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบแอลฟา (α - Coefficient) ดังนี้

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ
 K แทน จำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับ
 S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

(บุญเชิด ภาณุอนันตพงษ์ 2521 : 299)

5.5 เปรียบเทียบความแตกต่างรายเฉลี่ยในแบบสอบถามตอนที่ 2 (สภาพการจัด
การเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา) โดยจำแนกตามเพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน
โดยใช้สูตร t-test ดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}} \quad \text{เมื่อ } df = \frac{(S_1^2/n_1 + S_2^2/n_2)^2}{\frac{(S_1^2/n_1)^2}{n_1 - 1} + \frac{(S_2^2/n_2)^2}{n_2 - 1}}$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distribution

$\bar{X}_1$, $\bar{X}_2$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

n_1 , n_2 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มที่ 2

S_1^2 , S_2^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

(Ferguson. 1966 : 165)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อสะดวกในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ ดังนี้

- N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
 $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน
 S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน
t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
df แทน ระดับความเป็นอิสระ
* แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05
** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสภาพการจัดการสอนของ ครู
ศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. สถานภาพของครูศิลปศึกษา
2. เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกตาม
เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน
3. ประมวลปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู
ศิลปศึกษา

1. สถานภาพของครูศิลปศึกษา

จากผลของการวิจัย มีรายละเอียดเกี่ยวกับครูศิลปศึกษา ตามตารางต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตาราง 2 ครูศิลปศึกษาจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	49	68.06
หญิง	23	31.94
รวม	72	100

จากตาราง 2 ปรากฏว่า ในจำนวนครูศิลปศึกษาทั้งหมด 72 คน เป็นชาย 49 คน หรือ 68.06 % และเป็นหญิง 23 คน หรือ 31.94 % ครูศิลปศึกษาที่เป็นชาย มากกว่าหญิง 36.12 %

ตาราง 3 ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวัย

วัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
0 - 35 ปี	45	62.50
36 ปีขึ้นไป	27	37.50
รวม	72	100

จากตาราง 3 ปรากฏว่า ในจำนวนครูศิลปศึกษาทั้งหมด 72 คน มีอายุน้อยกว่า 36 ปี จำนวน 45 คน หรือ 62.50 % และมีอายุ 36 ปีขึ้นไป จำนวน 27 คน หรือ 37.50 % ครูศิลปศึกษาที่มีอายุน้อยกว่า 36 ปี มีจำนวนมากกว่าครูอายุ 36 ปีขึ้นไป 25.00 %

ตาราง 4 ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวุฒิ

วุฒิ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีวุฒิทางศิลปะ	59	81.94
ไม่มีวุฒิทางศิลปะ	13	18.06
รวม	72	100

จากตาราง 4 ปรากฏว่า ในจำนวนครูศิลปศึกษาทั้งหมด 72 คน เป็นผู้มีวุฒิทางศิลปะ 59 คน หรือ 81.94 % และเป็นผู้ที่ไม่มีวุฒิทางศิลปะ 13 คน หรือ 18.06 % ครูที่มีวุฒิทางศิลปะมีจำนวนมากกว่าผู้ไม่มีวุฒิทางศิลปะ 63.88 %

ตาราง 5 ครูศิลปศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โรงเรียนขนาดใหญ่	41	56.94
โรงเรียนขนาดกลาง	31	43.06
รวม	72	100

จากตาราง 5 ปรากฏว่า ในจำนวนครูศิลปศึกษาทั้งหมด 72 คน เป็นผู้ที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ 41 คน หรือ 56.94 % สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง 31 คน หรือ 43.06 % ครูศิลปศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่มีมากกว่าครูในโรงเรียนขนาดกลาง 13.88 %

สถานภาพของครูศิลปศึกษา กล่าวโดยสรุปพบว่า ในจำนวนครูทั้งหมด 72 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายและมีอายุต่ำกว่า 36 ปี ครูเกือบทั้งหมดจะเป็นผู้มีวุฒิทางด้านศิลปะ ซึ่งมีครูเพียง 12 คนเท่านั้น ที่ทำการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยไม่ได้เรียนมาทางด้านศิลปะ และประการสุดท้ายจำนวนครูศิลปศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง มีอัตราส่วนใกล้เคียงกัน

2. เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกตาม เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน

2.1 จำแนกตามเพศ

ตาราง 6 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามเพศด้านหลักสูตร

เพศ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ชาย	130	49	79.53	156.67	- 3.0681 **
หญิง	130	23	88.00	101.73	

$$t_{.01}'' (68) = - 2.67$$

จากตาราง 6 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นในด้านหลักสูตร วิชาศิลปศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิง มีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรแตกต่างกัน

ตาราง 7 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามเพศ ด้านการเรียนการสอน

เพศ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ชาย	110	49	74.96	82.91	- .2886
หญิง	110	23	75.70	110.86	

$$t_{.05}'' (54) = - 2.00$$

จากตาราง 7 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นในด้านการเรียน การสอนวิชาศิลปศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ครูศิลปศึกษาชาย และหญิง มีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

ตาราง 8 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามเพศ
ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา

เพศ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ชาย	120	49	70.04	105.41	- .5295
หญิง	120	23	71.74	187.11	

$$t_{.05}^{''} (47) = - 2.021$$

จากตาราง 8 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นในด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นในการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามเพศ
ด้านการวัดผลและประเมินผล

เพศ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ชาย	75	49	50.84	25.85	- 1.6160
หญิง	75	23	53.39	45.34	

$$t_{.05}^{''} (47) = - 2.021$$

จากตาราง 9 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นในการวัดผลและประเมินผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามเพศ
ด้านทั่วไป

เพศ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ชาย	65	49	41.61	26.83	.4501
หญิง	65	23	40.87	50.03	

$$t_{.05}'' (46) = 2.021$$

จากตาราง 10 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นในด้านทั่วไปแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นในด้านทั่วไปไม่แตกต่างกัน

ตาราง 11 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามเพศรวมทุกด้าน

เพศ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ชาย	500	49	316.98	953.02	- 1.3997
หญิง	500	23	329.70	1451.04	

$$t_{.05}'' (50) = - 2.00$$

จากตาราง 11 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นในทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเมื่อพิจารณาโดยรวมทุกด้านแล้วครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามวัย

ตาราง 12 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามวัย
ด้านหลักสูตร

วัย	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
0-35 ปี	130	45	82.18	125.20	- .0482
36 ปีขึ้นไป	130	27	82.33	206.62	

$$t_{.05}'' (55) = - 2.00$$

จากตาราง 12 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นในด้านหลักสูตรแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรไม่แตกต่างกัน

ตาราง 13 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามวัย
ด้านการเรียนการสอน

วัย	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
0-35 ปี	110	45	73.53	89.85	- 1.9713
36 ปีขึ้นไป	110	27	77.96	82.42	

$$t_{.05}'' (66) = - 2.00$$

จากตาราง 13 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นในการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของ ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวัย
ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา

วัย	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
0-35 ปี	120	45	69.76	126.28	- .7849
36 ปีขึ้นไป	120	27	71.96	137.81	

$$t_{.05}'' (64) = - 2.00$$

จากตาราง 14 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นในการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของ ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวัย
ด้านการวัดผลและประเมินผล

วัย	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
0-35 ปี	75	45	50.96	25.82	- 1.2517
36 ปีขึ้นไป	75	27	52.81	44.08	

$$t_{.05}'' (54) = - 2.00$$

จากตาราง 15 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นในด้านการวัดผลและประเมินผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่มีวัยต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 16 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามวัยด้านทั่วไป

วัย	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
0-35 ปี	65	45	41	33.23	- .6991
36 ปีขึ้นไป	65	27	42	35.31	

$$t_{.05}'' (64) = - 2.00$$

จากตาราง 16 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นด้านทั่วไปแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่มีวัยต่างกันมีความเห็นในด้านทั่วไปไม่แตกต่างกัน

ตาราง 17 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามวัยรวมทุกด้าน

วัย	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
0-35 ปี	500	45	317.42	995.52	- 1.1396
36 ปีขึ้นไป	500	27	327.07	1339.38	

$$t_{.05}'' (59) = - 2.00$$

จากตาราง 17 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความเห็นในทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมทุกด้านแล้วครูศิลปศึกษาที่มีวัยต่างกันมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามวุฒิ

ตาราง 18 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของ ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวุฒิ
ด้านหลักสูตร

วุฒิ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
มีวุฒิปละ	130	59	82.41	164.83	.2825
ไม่มีวุฒิปละ	130	13	81.46	109.27	

$$t_{.05}^{''} (53) = 2.00$$

จากตาราง 18 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความเห็นด้านหลักสูตรแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรไม่แตกต่างกัน

ตาราง 19 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของ ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวุฒิ
ด้านการเรียนการสอน

วุฒิ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
มีวุฒิปละ	110	59	76.63	81.99	2.8402 *
ไม่มีวุฒิปละ	110	13	68.69	83.39	

$$t_{.05}^{''} (40) = 2.021$$

จากตาราง 19 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความเห็นด้านการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนแตกต่างกัน

ตาราง 20 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามวุฒิ
ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา

วุฒิ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
มีวุฒิปละ	120	59	72.12	115.90	2.3540*
ไม่มีวุฒิปละ	120	13	63.62	144.09	

$$t_{.05}'' (35) = 2.021$$

จากตาราง 20 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความเห็นด้านอุปกรณ์การสอน และห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิ ต่างกันมีความเห็นในการใช้อุปกรณ์การสอน และห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาแตกต่างกัน

ตาราง 21 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามวุฒิ
ด้านการวัดผลและประเมินผล

วุฒิ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
มีวุฒิปละ	75	59	51.92	34.77	.9135
ไม่มีวุฒิปละ	75	13	50.46	25.27	

$$t_{.05}'' (50) = 2.00$$

จากตาราง 21 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความเห็นด้านการวัดผลและ ประเมินผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความเห็น เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 22 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามวุฒิ
ด้านทั่วไป

วุฒิ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
มีวุฒิปละ	65	59	42.47	26.46	3.2823 *
ไม่มีวุฒิปละ	65	13	36.38	38.92	

$$t_{.05}'' (32) = 2.042$$

จากตาราง 22 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความเห็นด้านทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความเห็นในด้านทั่วไปแตกต่างกัน

ตาราง 23 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามวุฒิ
รวมทุกด้าน

วุฒิ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
มีวุฒิปละ	500	59	325.54	1025.75	2.4021 *
ไม่มีวุฒิปละ	500	13	300.62	1173.92	

$$t_{.05}'' (37) = 2.021$$

จากตาราง 23 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความเห็นในทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมทุกด้านแล้วครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความเห็นแตกต่างกัน

2.4 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ตาราง 24 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านหลักสูตร

ขนาดของโรงเรียน	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ขนาดใหญ่	130	41	80.98	159.82	- 1.0006
ขนาดกลาง	130	31	83.90	144.56	

$$t_{.05}'' (69) = - 2.00$$

จากตาราง 24 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีความเห็นด้านหลักสูตรแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรไม่แตกต่างกัน

ตาราง 25 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านการเรียนการสอน

ขนาดของโรงเรียน	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ขนาดใหญ่	110	41	77.32	75.57	2.1954*
ขนาดกลาง	110	31	72.39	99.18	

$$t_{.05}'' (65) = 2.00$$

จากตาราง 25 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็นด้านการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนแตกต่างกัน

ตาราง 26 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามขนาด
ของโรงเรียน ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา

ขนาดของโรงเรียน	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ขนาดใหญ่	120	41	73.24	112.59	2.32*
ขนาดกลาง	120	31	67.06	134.80	

$$t_{.05}'' (66) = 2.00$$

จากตาราง 26 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็น
ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็นในการใช้อุปกรณ์การสอนและ
ห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา แตกต่างกัน

ตาราง 27 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามขนาด
ของโรงเรียน ด้านการวัดผลและประเมินผล

ขนาดของโรงเรียน	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ขนาดใหญ่	75	41	52.73	36.85	1.9157
ขนาดกลาง	75	31	50.23	25.18	

$$t_{.05}'' (69) = 2.00$$

จากตาราง 27 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็น
ด้านการวัดผลและประเมินผล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่สอน
ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 28 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามขนาด
ของโรงเรียน ด้านทั่วไป

ขนาดของโรงเรียน	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ขนาดใหญ่	65	41	42.54	28.90	1.9568
ขนาดกลาง	65	31	39.84	37.07	

$$t_{.05}'' (65) = 2.00$$

จากตาราง 28 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็น
ด้านทั่วไปแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาด
ต่างกันมีความเห็นด้านทั่วไปไม่แตกต่างกัน

ตาราง 29 เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาจำแนกตามขนาด
ของโรงเรียน รวมทุกด้าน

ขนาดของโรงเรียน	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S^2	t
ขนาดใหญ่	500	41	326.80	1093.86	1.6936
ขนาดกลาง	500	31	313.42	1109.38	

$$t_{.05}'' (68) = 2.00$$

จากตาราง 29 ปรากฏว่า ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็น
ในทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมทุกด้านแล้ว
ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ประมวลปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาจากคำถามปลายเปิด เมื่อตอบแบบสอบถามในระดับ "น้อยที่สุด" ตอนที่ ๓ ของแบบสอบถาม โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตั้งแต่ 1.4 - 2.92 ดังต่อไปนี้

ด้านหลักสูตร

ความคิดเห็นเมื่อตอบแบบสอบถามในระดับ "น้อยที่สุด" จำแนกเป็นรายข้อดังนี้

เวลาเรียนวิชาทัศนศิลปศึกษา กำหนดให้ 1 คาบต่อสัปดาห์ มีความเหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอนเพียงใด มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 12.5 โดยมีความคิดเห็นว่า เวลาเรียนไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง การปฏิบัติงานไม่สำเร็จทำให้ไม่สามารถวัดผลตามจุดประสงค์ได้ และทำให้นักเรียนขาดทักษะในการทำงาน

เนื้อหาการพิมพ์ภาพ ในวิชา ศ 101 ศ 102 มีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 4.17 โดยมีความคิดเห็นว่า รูปภาพแสดงวิธีการทำไม่ชัดเจน และมีตัวอย่างประกอบเนื้อหาไม่พอ

เนื้อหาศิลปะพื้นบ้าน ในวิชา ศ 101 ศ 102 มีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 4.17 โดยมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาไม่เหมาะสมกับเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรจัดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เนื้อหาศิลปะสากล ในวิชา ศ 101 ศ 102 มีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 5.56 โดยมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาค่อนข้างยาก จะต้องใช้ความรู้ความเข้าใจสูง

เนื้อหาองค์ประกอบศิลป์ ในวิชา ศ 205 ศ 206 มีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 4.17 โดยมีความคิดเห็นว่า ยังนำไปใช้ได้ สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานได้น้อย

เนื้อหาวิชา ศ 101 ศ 102 มีความเหมาะสมกับวัยและความพร้อมของนักเรียนเพียงใด มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 2.78 โดยมีความคิดเห็นว่า ความรู้พื้นฐานทางศิลปะของนักเรียนส่วนใหญ่จากชั้นประถมศึกษามีน้อย เมื่อมาเรียนในชั้นมัธยมศึกษาซึ่ง

มีเนื้อหา มาก และมีเวลาเรียนน้อยทำให้เรียนอย่างต่อเนื่องได้ยาก

ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา ศ 101 ศ 102 กับสภาพท้องถิ่น มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 2.78 โดยมีความคิดเห็นว่า อุปกรณ์การเรียนหาซื้อยาก ราคาแพง และวัสดุในท้องถิ่นไม่สามารถนำมาใช้ในเนื้อหาการเรียนการสอนได้เท่าที่ควร

ปัญหาและความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

1. เนื้อหาของหลักสูตรกระจายหลายหัวข้อ นักเรียนไม่สามารถเรียนได้ครบ จึงทำให้เรียนได้เพื่อรู้แต่ไม่ละเอียด เพราะต้องเรียนให้ครบตามหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตรกว้างมีรายละเอียดน้อย จึงทำให้ผู้สอนแต่ละคนมีแนวทางแตกต่างกันไป
3. เนื้อหาของหลักสูตรไม่ชัดเจน เป็นเนื้อหากว้าง ๆ ไม่เจาะลึกลงไป ทำให้นักเรียนเข้าใจยาก
4. คำอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ในหนังสือแบบเรียนของกรมวิชาการไม่ละเอียด นักเรียนนำไปปฏิบัติได้ยาก
5. หลักสูตรในรายวิชา ศ 101 ศ 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับวิชา ศ 205 ศ 206 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีเนื้อหาซ้ำซ้อนไม่แตกต่างกัน
6. หนังสืออ้างอิงที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ และหนังสือแต่ละเล่มผู้เขียนมักอธิบายความหมายหรือข้อความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความสับสน โดยเฉพาะผู้สอนบางคนที่ไม่ได้ศึกษามาทางด้านศิลปะจะเกิดปัญหาทางการสอนมาก
7. เวลาเรียน 1 คาบต่อสัปดาห์ น้อยเกินไป การปฏิบัติงานของนักเรียนในเวลาเรียนมีน้อย การทำงานต้องค้างทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ละทิ้งงานในคราวต่อไป และการให้นักเรียนทำงานค้างไปทำที่บ้านจะทำให้ขาดการควบคุมดูแลพฤติกรรมได้

ด้านการเรียนการสอน

ความคิดเห็นเมื่อตอบแบบสอบถามในระดับ "น้อยที่สุด"

ครูศิลปศึกษา ได้ใช้วิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่ในการสอนเพียงใด มีจำนวนผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 19.44 โดยมีความคิดเห็นว่า มีเวลาในการเรียนน้อย กระบวนการสอนยุ่งยากไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน สภาพของผู้เรียนและทุนไม่เอื้ออำนวย

และสถานศึกษาอยู่ในชนบทไม่มีแหล่งศึกษาทางศิลปะ

ปัญหาและความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. เนื่องจากวิชาทัศนศิลป์ศึกษา มีหน่วยการเรียนรู้น้อย นักเรียนจึงไม่ค่อยเห็นความสำคัญของวิชานี้ ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความสนใจ ไม่ตั้งใจทำงานศิลปะ การทำงานล่าช้า ไม่ส่งงานตามกำหนดเวลา
2. นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบนำอุปกรณ์ปฏิบัติงานในห้องเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากเวลาในการปฏิบัติงานมีน้อย
3. นักเรียนแต่ละห้องมีจำนวนมาก ในการปฏิบัติงานจึงควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง
4. นักเรียนส่วนใหญ่ยากจนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน และโรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนด้านศิลปะ
5. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เห็นคุณค่าของการเรียนวิชาศิลปะ จึงไม่สนับสนุนให้เด็กเรียนวิชานี้ เด็กจึงมักขาดอุปกรณ์การเรียนศิลปะอยู่เสมอ ในขณะที่วิชาอื่น ๆ ผู้ปกครองจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ครบ
6. กิจกรรมบางเนื้อหาไม่เหมาะสมที่จะสอนในห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติงานร่วมกับวิชาอื่น เพราะต้องระมัดระวังเรื่องความสะอาดมาก เช่น งานพิมพ์ งานปูน เป็นต้น
7. ครูต้องทำการสอนหลายวิชา ทำให้การเตรียมตัวและการจัดกิจกรรมทางศิลปะลดน้อยลง

ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปะศึกษา

ความคิดเห็นเมื่อตอบแบบสอบถามในระดับ "น้อยที่สุด" จำแนกเป็นรายข้อดังนี้

ความสามารถในการใช้อุปกรณ์การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 4.17 โดยมีความคิดเห็นว่า ขาดอุปกรณ์การสอนด้านศิลปะ อุปกรณ์หายากไม่มีจำหน่ายในห้องถื่น และไม่มีห้องสำหรับปฏิบัติงานโดยเฉพาะ

การได้ใช้เครื่องฉายสไลด์ (Slide) ในการสอน มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 27.78 โดยมีความคิดเห็นว่า ที่โรงเรียนไม่มีเครื่องฉายสไลด์ ครูใช้ไม่เป็น และไม่ได้ได้รับความสะดวกในการใช้

การได้ใช้เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (Overhead) ในการสอน มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 40.28 โดยมีความคิดเห็นว่า ที่โรงเรียนไม่มีเครื่องฉายโอเวอร์เฮด ครูไม่ได้รับความสะดวกในการใช้ และใช้อุปกรณ์ไม่เป็น

การได้ใช้เครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape) ในการสอน มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 58.33 โดยมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนไม่มีเครื่องวีดิทัศน์ ทา ม้วน เทปเรื่องราวที่จะทำการสอนได้ยาก

ความพอเพียงของอุปกรณ์การสอน มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 12.25 โดยมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีอุปกรณ์การสอนน้อย ไม่เพียงพอในการใช้ เนื่องจากอุปกรณ์บางอย่างต้องใช้ร่วมกันหลายวิชา

การจัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ของหมวดวิชาศิลปศึกษา มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 15.28 โดยมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของวิชาศิลปศึกษา และงบประมาณการจัดซื้อมักเน้นที่วิชาการบังคับ

ปัญหาและความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ขาดอุปกรณ์การสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
2. ผู้บริหารไม่สนับสนุนในการจัดหาอุปกรณ์การสอน
3. ครูต้องจัดซื้ออุปกรณ์การสอนมาเองโดยใช้ทุนส่วนตัว
4. โรงเรียนอยู่ห่างไกลจากแหล่งอุปกรณ์มาก อุปกรณ์การสอนในห้องเรียนมีจำกัด มีโอกาสเลือกได้น้อย และอุปกรณ์ส่วนใหญ่ราคาแพง
5. โรงเรียนไม่มีห้องปฏิบัติงานศิลปะ ต้องสอนงานปฏิบัติในห้องเรียน หรือใช้ห้องปฏิบัติงานร่วมกับวิชาปฏิบัติอื่น ทำให้การจัดกิจกรรมต่อเนื่องไม่ได้รับความสะดวกและจำเป็นต้องระมัดระวังเรื่องความสะดวกอย่างมาก

ด้านการวัดผลและประเมินผล

ความคิดเห็นเมื่อตอบแบบสอบถามในระดับ "น้อยที่สุด" จำแนกเป็นรายชื่อดังนี้

มีการทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนสอน มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 1.39 โดยมีความคิดเห็นว่า เพราะเวลาเรียนมีน้อยไม่อาจจัดการสอบได้

ในการวัดผลและประเมินผล ได้ใช้วิธีการสังเกต เพียงใด มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 2.78 โดยมีความคิดเห็นว่า เพราะมีเวลาในการทำงานน้อย จึงทำการสังเกตไม่ได้ผล

ปัญหาและความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนกำหนดให้ทำการวัดผลโดยการสอบข้อเขียนเหมือนกับการสอนวิชาอื่น ๆ ครูจึงต้องสอนเน้นภาคทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ
2. ครูอยากทำการทดสอบภาคปฏิบัติในเวลาเรียน แต่ทำไม่ได้เนื่องจากเวลาเรียนมีจำกัด
3. มีชั่วโมงสอนน้อยแต่จำนวนนักเรียนที่รับผิดชอบมีมาก เช่น สอนสัปดาห์ละ 12 คาบ คือการสอน 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนประมาณห้องละ 45 คน ทำให้การตรวจงาน การติดตามผล มีปริมาณมาก ขณะเดียวกันผู้บริหารคิดว่าจำนวนชั่วโมงมีน้อย จึงมอบหมายให้ทำงานพิเศษเพิ่มอีก นับว่าเป็นภาระที่หนักมาก
4. การวัดผลภาคปฏิบัติเด็กมักติด ร. เพราะไม่ยอมส่งงาน ไม่สนใจทำงานขาดอุปกรณ์การเรียน
5. การประเมินผลภาคปฏิบัติมักไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน มักเป็นไปตามอารมณ์และความพอใจของผู้สอน

ด้านทั่วไป

ความคิดเห็นเมื่อตอบแบบสอบถามในระดับ "น้อยที่สุด" จำแนกเป็นรายข้อดังนี้

การใช้เวลาว่างแสวงหาความรู้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 1.39 โดยมีความคิดเห็นว่า ไม่มีเวลาเพราะต้องสอนหลายรายวิชา

ความพอเพียงของหนังสือและเอกสารทางศิลปะที่ใช้ในการค้นคว้าเตรียมการสอน มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 8.33 โดยมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนไม่มีเอกสารทางศิลปะ และไม่มีงบประมาณจัดซื้อ

ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูศิลปศึกษา ได้มีโอกาสศึกษาต่อ ศึกษางานหรือการสัมมนาอบรม มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 13.89 โดยมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ โรงเรียนไม่มีงบประมาณส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับศิลปศึกษาบ่อยครั้ง
เพียงใด มีผู้ตอบระดับ "น้อยที่สุด" ร้อยละ 56.94 โดยมีความคิดเห็นว่า ไม่ทราบข่าว
การจัดอบรมสัมมนา ไม่มีการจัดอบรมสัมมนาทางด้านศิลปศึกษาในห้องเรียน

การแลกเปลี่ยนปรึกษาข้อปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ มีผู้ตอบระดับ
"น้อยที่สุด" ร้อยละ 16.67 โดยมีความคิดเห็นว่า ไม่รู้จัก ไม่เคยพบ และไม่มีศึกษานิเทศก์
มาติดตามผลการสอน เป็นผู้ช่วยทางการศึกษาที่ยังไม่ดี และไม่ได้รับความกระจ่างเมื่อขอ
คำปรึกษา

ปัญหาและความคิดเห็นทั่วไปในการสอน สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนในชนบท ครูต้องทำการสอนหลายวิชา มีกิจกรรมต่าง ๆ
มาก ทำให้ไม่สามารถปรับปรุงงานด้านศิลปะให้ก้าวหน้าได้
2. ครูที่ไม่มีวุฒิทางศิลปะมักมีปัญหาด้านการสอน ทำให้นักเรียนขาดความ
สนใจในวิชาศิลปศึกษา
3. ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่าวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาवाद ๆ เขียน ๆ
มองไม่เห็นประโยชน์ จึงขาดการสนับสนุนและให้ความสำคัญน้อย ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน
บางคนเห็นคุณค่าของศิลปะเฉพาะเมื่อมีงานให้ช่วยทำเท่านั้น
4. วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ถูกกำหนดให้เรียนในช่วงบ่ายหรือช่วงโมงสุดท้าย
บางครั้งมีการขอเวลาเรียนศิลปศึกษาไปสอนวิชาอื่นแทน
5. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับว่าการเรียนวิชาศิลปศึกษามีความจำเป็น
ต่อการศึกษา
6. ชุมชนยังมองข้ามความเคลื่อนไหวทางด้านศิลปะของเด็ก
7. เศรษฐกิจในชนบทเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนความคิดสร้างสรรค์ในระดับ
พื้นฐานของเด็ก
8. ควรมีการอบรมสัมมนาการสอนวิชาศิลปศึกษา เพื่อเสริมความรู้
ประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนแนวทางในการสอน
9. ควรจัดทำวารสาร เพื่อสื่อสารด้านความรู้ ความเคลื่อนไหวทางศิลปะ
ทั่วไป ทั้งส่วนกลางและต่างจังหวัด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจำแนกตามเพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน
2. เพื่อประมวลปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดจังหวัดชลบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2530 จำนวน 72 คน เป็นชาย 49 คน หญิง 23 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา

ลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นประเภทให้เลือกตอบ แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ให้คะแนน 5 ระดับ มีทั้งหมด 100 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.96 ตอนท้ายแต่ละข้อ และตอนสุดท้ายของแบบสอบถามแต่ละด้าน เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทาค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าร้อยละ
2. ใช้ t-test เปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกตาม เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูศิลปศึกษา

เกี่ยวกับสถานภาพของครูศิลปศึกษา พบว่า ครูศิลปศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นชายมากกว่าหญิง คือเป็นชายร้อยละ 68.06 และเป็นหญิงร้อยละ 31.94 ส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 36 ปี ซึ่งกลุ่มครูที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป ร้อยละ 37.94 ครูเกือบทั้งหมดจะเป็นผู้ที่มีวุฒิทางศิลปะ คือมีถึงร้อยละ 81.94 มีเพียงร้อยละ 18.06 เท่านั้นที่ไม่มีวุฒิทางศิลปะ และข้อมูลสุดท้าย ครูศิลปศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลางมีจำนวนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 56.94 และ 43.06 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกตาม เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาชายและหญิง เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยส่วนรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้าน พบว่า ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1.1 ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นในด้านหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาแตกต่างกัน

1.2 ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นในด้านการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

1.3 ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นในด้านการใช้อุปกรณ์การสอน และห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาไม่แตกต่างกัน

1.4 ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นในด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

1.5 ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นในด้านทั่วไปไม่แตกต่างกัน

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาที่มีวัยต่างกันเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยส่วนรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้านก็พบว่า ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาที่มีวัยต่างกันมีความคิดเห็นดังนี้

2.1 ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความคิดเห็นในด้านหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการใช้อุปกรณ์การสอน และห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาไม่แตกต่างกัน

2.4 ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

2.5 ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความคิดเห็นในด้านทั่วไปไม่แตกต่างกัน

3. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนรวม พบว่า มีความแตกต่างกัน และเมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้านก็พบว่า ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความแตกต่างกัน ดังนี้

3.1 ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในด้านหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ไม่แตกต่างกัน

3.2 ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการเรียนการสอนแตกต่างกัน

3.3 ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาแตกต่างกัน

3.4 ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

3.5 ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความเห็นในด้านทั่วไปแตกต่างกัน

4. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยส่วนรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้าน พบว่า ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความแตกต่างกัน ดังนี้

4.1 ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในด้านหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาไม่แตกต่างกัน

4.2 ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการเรียนการสอนแตกต่างกัน

4.3 ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาแตกต่างกัน

4.4 ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

4.5 ครูศิลปศึกษาที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในด้านทั่วไปไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาปัญหา และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด จำแนกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านหลักสูตร

ครูศิลปศึกษามีความเห็นว่ายาวเรียนยังไม่เหมาะสม เพราะกำหนดให้น้อยเกินไป ไม่เพียงพอในการเรียนการสอน มีผลทำให้นักเรียนปฏิบัติงานในเวลาเรียนไม่สำเร็จ กิจกรรมการเรียนขาดความต่อเนื่อง นักเรียนขาดทักษะในการปฏิบัติงานและมีผลทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

เนื้อหาการพิมพ์ภาพ ศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะสากล ในชั้น ม.1 ครูศิลปศึกษาบางส่วนมีความเห็นว่ายังไม่เหมาะสม เพราะเนื้อหาศิลปะพื้นบ้านและศิลปะสากลค่อนข้างยากสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื้อหาการพิมพ์ภาพ รูปภาพประกอบยังไม่ชัดเจนยากต่อการปฏิบัติ เนื้อหาองค์ประกอบศิลป์ในชั้น ม.2 ยังนำไปใช้ให้สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานได้น้อย เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมเนื้อหาวิชา ศ 101 ศ 102 ยังไม่เหมาะสม เพราะ

มีเนื้อหามากและกระจัดกระจายหลายหัวข้อ เด็กที่ไม่มีพื้นฐานมาบ้างจากระดับประถมศึกษา จะมีปัญหามาก อีกทั้งเนื้อหายังไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เพราะว่าวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานหาซื้อได้ยาก วัสดุในท้องถิ่นไม่สามารถนำมาใช้ในเนื้อหาการเรียนการสอนได้เท่าที่ควร

ครูศิลปศึกษาส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าวิชาศิลปศึกษายังคงเรียนเฉพาะชั้น ม.1 และชั้น ม.2 ส่วนในชั้น ม.3 ไม่มีวิชาบังคับ ลักษณะเช่นนี้อาจทำให้เด็กขาดความรู้ที่ต่อเนื่อง เมื่อเด็กไปเลือกเรียนวิชาศิลปศึกษาในระดับสูงต่อไปมักจะลืมความรู้พื้นฐานเดิม ดังนั้นควรจัดให้เป็นวิชาบังคับในชั้น ม.3 ด้วย

หนังสือแบบเรียนของกรมวิชาการยังไม่ค่อยละเอียด นำไปปฏิบัติได้ยาก นอกจากนั้นหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนยังมีไม่เพียงพอ และหนังสือแต่ละเล่มผู้เขียนมักอธิบายความหมายหรือข้อความแตกต่างกันไป ทำให้เกิดความสับสน โดยเฉพาะผู้สอนบางคนที่ไม่ได้ศึกษามาทางด้านศิลปะจะเกิดปัญหาทางการสอนมาก

ด้านการเรียนการสอน

วิธีสอนที่มีปัญหามากที่สุดคือ วิธีสอนแบบการศึกษานอกสถานที่ ทั้งนี้เพราะวิชาศิลปศึกษามีเวลาเรียนน้อยจึงไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ นอกจากนั้นก็มีปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ และโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทไม่มีแหล่งศึกษาทางศิลปะ

นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความสนใจในวิชาศิลปศึกษา อันเนื่องมาจาก หน่วยการเรียนรู้มีน้อย เวลาเรียนน้อย ดังนั้นนักเรียนจึงไม่ตั้งใจทำงานศิลปะ ไม่ชอบนำอุปกรณ์การเรียนมาปฏิบัติงานในเวลาเรียน เพราะเมื่อนำมาเรียนก็ทำงานไม่เสร็จเนื่องจากเวลา มีน้อย

นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความสนใจในการเรียน ผู้ปกครองไม่เห็นคุณค่าของการเรียนวิชาศิลปศึกษา จึงไม่สนับสนุนให้เด็กเรียน และขาดความเอาใจใส่เรื่องอุปกรณ์การเรียนวิชาศิลปศึกษา

ครูในชนบทส่วนใหญ่ต้องสอนคนละหลายวิชา มีกิจกรรมอื่น ๆ อีกมาก ทำให้การแสวงหาความรู้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมทางศิลปะลดน้อยลง

ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปะศึกษา

โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องอุปกรณ์การสอนวิชาศิลปะศึกษาเหมือนกัน คือ ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน หาซื้อได้ยาก มีราคาแพง ไม่มีจำหน่ายในท้องถิ่น อุปกรณ์บางอย่างโรงเรียนมีจำนวนไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องใช้ร่วมกันหลายวิชา และอุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

สื่อการสอนประเภทเครื่องฉาย เช่น เครื่องฉายสไลด์ (Slide) เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (Overhead) และเครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape) ครูมีโอกาสน้อย ทั้งนี้เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อประเภทนี้ ครูส่วนใหญ่ใช้เครื่องฉายไม่เป็น ไม่ได้ได้รับความสะดวกในการใช้ และเครื่องวีดิทัศน์หาซื้อยากเกี่ยวกับเรื่องที่สอนได้ยาก

การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ของหมวดวิชาศิลปะศึกษาค่อนข้างจะมีปัญหามาก เพราะผู้บริหารมักไม่เห็นความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา เพื่อความสะดวก ครูศิลปะศึกษาบางคนต้องซื้อหรือจัดหาอุปกรณ์การสอนมาเองโดยใช้ทุนส่วนตัว

โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีห้องสำหรับปฏิบัติงานศิลปะศึกษา จึงต้องปฏิบัติงานในห้องเรียน ซึ่งไม่ได้รับความสะดวกและจะต้องระมัดระวังเรื่องความสะอาดอย่างมาก บางโรงเรียนมีห้องปฏิบัติงานแต่ก็อยู่ในสภาพทรุดโทรม เพราะเป็นห้องที่เหลือจากการเลือกของหมวดอื่น ๆ แล้ว บางโรงเรียนก็มีห้องปฏิบัติงานที่ไม่เป็นสัดส่วน ขาดความสะดวกในการใช้ประโยชน์

ด้านการวัดผลและประเมินผล

เนื่องจากเวลาเรียนมีน้อย การทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนทำการสอนจึงทำได้ยาก นอกจากนั้นการวัดผลโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและการทดสอบภาคปฏิบัติในเวลาเรียนก็ทำได้ยากเช่นกัน

บางโรงเรียนกำหนดให้ทำการวัดผลวิชาศิลปะศึกษาโดยการสอบข้อเขียนเหมือนกับการสอบวิชาอื่น ๆ ครูจึงต้องสอนเน้นด้านทฤษฎีมากกว่าการสอนด้านปฏิบัติ

การวัดผลภาคปฏิบัติ เด็กมักติด ร. เพราะเด็กมักขาดส่งงาน ไม่สนใจทำงาน และขาดอุปกรณ์การเรียน

การประเมินผลภาคปฏิบัติมักไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน มักเป็นไปตามอารมณ์และความพอใจของผู้สอน

ด้านทั่วไป

โรงเรียนบางโรงเรียนไม่มีครูที่สอนวิชาศิลปศึกษาโดยเฉพาะ ต้องใช้ครูที่สอนวิชาอื่น มาสอน ซึ่งมักจะเกิดปัญหาทางการสอน มีผลทำให้นักเรียนขาดความสนใจและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาศิลปศึกษา

ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาวาด ๆ เขียน ๆ มองไม่เห็นประโยชน์ จึงขาดการสนับสนุนและให้ความสำคัญน้อย มักจะเห็นคุณค่าเฉพาะเมื่อมีงานให้ช่วยทำเท่านั้น นอกจากนี้ตารางสอนวิชาศิลปศึกษาจะถูกกำหนดให้เรียนในช่วงเวลาบ่ายหรือช่วงโมงสุดท้ายเด็กจึงเบื่อและเมื่อยล้า บางครั้งมีการขอเวลาเรียนของวิชาศิลปศึกษาไปสอนวิชาอื่นแทน

โรงเรียนในชนบท สภาพทางเศรษฐกิจมีผลบั่นทอนการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ในระดับพื้นฐานของเด็ก นอกจากนี้ชุมชนยังมองข้ามความเคลื่อนไหวทางด้านศิลปะของเด็ก

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับศิลปะ เพราะโดยปกติแล้วครูศิลปศึกษามักไม่ได้ไปอบรมสัมมนา เพราะผู้บริหารส่วนใหญ่มองข้ามความสำคัญ ครูศิลปศึกษาไม่ทราบข่าวสารการสัมมนา ไม่มีการจัดอบรมสัมมนาในท้องถิ่น และโรงเรียนไม่มีงบประมาณจัดส่งครูไปอบรมสัมมนา

ครูศิลปศึกษาบางส่วนมีความรู้สึกลัวว่า ศึกษาพิเศษเป็นผู้ช่วยทางการศึกษาที่ยังไม่ดี เนื่องจากไม่ได้รับความกระจ่างเมื่อขอคำปรึกษา ไม่เคยพบหรือไม่รู้จักศึกษาพิเศษ

ครูศิลปศึกษามีความประสงค์ที่จะจัดให้มีการพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และอยากให้มีการจัดทวารสารเพื่อสื่อสารด้านความรู้ ความเคลื่อนไหวทางศิลปะทั่ว ๆ ไป ทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัด

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้ทราบถึงสภาพของครูศิลปศึกษา สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาโดยจำแนกตามเพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน ปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนของครูศิลปศึกษา ซึ่งได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ทุกประการ ผลที่ได้มีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูศิลปศึกษา

ผลจากการวิจัย พบว่า ครูศิลปศึกษาเป็นชายมากกว่าหญิง คือเป็นครูชาย ร้อยละ 68.06 และเป็นครูหญิงร้อยละ 31.94 ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ที่มักจะพบว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เป็นหญิง ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 36 ปี โดยกลุ่มครูที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 37.94 ครูเกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่มีวุฒิทางศิลปศึกษา คือมีครูถึงร้อยละ 81.94 มีครูเพียงร้อยละ 18.06 เท่านั้นที่ทำการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยที่ไม่ได้ศึกษามาทางด้านศิลปะ ครูศิลปศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีจำนวนร้อยละ 56.94 และครูศิลปศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางมีร้อยละ 43.06 แสดงว่าครูศิลปศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนทั้งสองกลุ่มนี้มีจำนวนพอ ๆ กัน

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

1. เปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา โดยจำแนกตาม เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน

1.1 ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้านพบว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นในด้านหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาแตกต่างกัน ส่วนในด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านทั่วไป พบว่า ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูศิลปศึกษาชายและหญิงได้รับการศึกษาอบรมมาคล้ายคลึงกัน มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเวลาเรียนเหมือน ๆ กัน เมื่อมาพบปัญหาและสภาพการเรียนการสอน ด้านต่าง ๆ เข้า จึงสามารถมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ได้เท่าเทียมกัน คือมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา บุษชะ (ยุพา บุษชะ 2522 : 80) ที่ได้ศึกษาปัญหาในการสอนของวิชาชีพครู และพบว่า ครูชายและหญิงมีปัญหาด้านวิธีสอน อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาที่ครูศิลปศึกษาชายและหญิงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรวิชาศิลปศึกษาบังคับ ศ 101 ศ 102 ศ 205 ศ 206 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีเนื้อหากว้าง มีรายละเอียดน้อย และกำหนดจุดประสงค์ไว้ค่อนข้างสูง ทำให้ครูสอนให้นักเรียน

ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ยาก อีกทั้งผู้สอนอาจขาดความรู้ความสามารถและประสบการณ์โดยตรง (กรมวิชาการ 2526 : 61) โดยเฉพาะครูหญิงซึ่งมักมีประสบการณ์ทางการศึกษาศิลปะต่างจากครูชาย จึงอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ ซึ่งงานวิจัยด้านหลักสูตรนี้ขัดแย้งกับที่ มันทนา จงสุขสันติกุล (มันทนา จงสุขสันติกุล 2524 : 75-76) พบว่าครูวิทยาศาสตร์ชายและหญิงในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรไม่แตกต่างกัน

1.2 ครูศิลปศึกษาวัยต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้านก็พบว่า ครูศิลปศึกษาวัยต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเช่นเดิม การที่ผลการวิจัยปรากฏออกมาเช่นนี้ แสดงว่าครูทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มครูที่มีอายุ 0 - 35 ปี และกลุ่มครูที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคล้ายกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 เป็นหลักสูตรใหม่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผลไปจากเดิม ครูที่มีอายุมาก มีประสบการณ์ในการสอนตามหลักสูตรเก่ามานานก็จะต้องเริ่มศึกษาการใช้หลักสูตรใหม่นี้เช่นเดียวกับครูรุ่นใหม่ที่กำลังทำการสอนในช่วงหลัง ดังนั้นจึงทำให้ครูศิลปศึกษาที่มีวัยต่างกันมีปัญหาและความคิดเห็นที่คล้ายกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มันทนา จงสุขสันติกุล (มันทนา จงสุขสันติกุล 2524 : 76-77) ที่พบว่าครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี และอายุ 36 ปีขึ้นไป มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร เทียมเมือง (วิเชียร เทียมเมือง 2520 : 150) ซึ่งพบว่า ประสบการณ์การสอนของครูมิได้เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ครูมีความคิดเห็นต่างกัน

1.3 ครูศิลปศึกษาวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้านพบว่า ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกัน และครูศิลปศึกษาที่ไม่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา และด้านทั่วไป ส่วนในด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผล ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกัน และครูศิลปศึกษาที่ไม่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัย

มีความเห็นว่า ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิทางศิลปะเป็นผู้ที่ได้อาศัยวิชาศิลปะมาโดยเฉพาะ ย่อมมีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถทางศิลปะค่อนข้างดี จึงสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างเป็นปกติ ส่วนครูศิลปศึกษาที่ไม่มีวุฒิทางศิลปะ มักเกิดจากปัญหาการขาดแคลนครุศิลปศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารจึงบังคับหรือขอร้องให้ครูที่มีความรู้ความสามารถด้านอื่นมาสอนแทน ครูประเภทนี้มักขาดความรู้ทางศิลปะ ขาดหลักการวิธีสอน (เลิศ อำนันทะ 2523 : 51-52) จึงทำให้ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันประสบปัญหาและความคิดเห็นในทางการเรียนการสอนแตกต่างกัน ส่วนในด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งครูศิลปศึกษามีความเห็นคล้ายคลึงกันนั้นอาจเป็นเพราะหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาระดับ ศ 101 ศ 102 ศ 205 ศ 206 เนื้อหาและคำอธิบายรายวิชามีความเหมาะสมอยู่แล้ว มีการกำหนดความรู้ในด้านทฤษฎีและปฏิบัติได้เหมาะสมพอควร (กรมวิชาการ 2526 : 59-62) มีปัญหาทางด้านหลักสูตรที่ครูประสบคล้ายกันคือ เอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ เนื้อหาตามหลักสูตรมีมากเกินไป ไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน เวลาเรียนมีจำกัดซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (กนกรัตน์ ชาญกว้าง 2524 : 137-138) ปัญหาเหล่านี้ครูศิลปศึกษาได้ประสบอยู่ ดังนั้นครูศิลปศึกษาทั้งสองกลุ่มจึงมีความคิดเห็นที่คล้ายกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศวง เหมเกตุ (ศวง เหมเกตุ 2527 : 132) ซึ่งพบว่า ครูที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และด้านเนื้อหาวิชาไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการวัดผลและประเมินผลของวิชาศิลปศึกษา จะมีลักษณะยึดหยุ่น ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ดังเช่นวิชาอื่น (อารี สุทธิพันธุ์ 2527 : 145) การวัดผลวิชาศิลปศึกษาจึงไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวแน่นอนนัก ผู้สอนจะต้องพยายามใช้วิธีการหลาย ๆ วิธีในการวัดผลและติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ (เลิศ อำนันทะ 2518 : 65) เนื่องจากไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนในการวัดผล ครูศิลปศึกษาจึงไม่มีหลักที่ตายตัวในการประเมินผล ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้สอนโดยทั่วไปประสบเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้จึงอาจเป็นผลทำให้ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในด้านวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

1.4 ครูศิลปศึกษาที่สอน ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อแยกเปรียบเทียบทีละด้านจะพบว่า ครูศิลปศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นในด้านหลักสูตร

ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านทั่วไป ไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา ครูศิลปศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันจะมีความเห็นที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาในด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านทั่วไปที่คล้ายกันนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเพราะครูศิลปศึกษาที่มีเพศ วัย และวุฒิต่าง ๆ กัน ได้กระจายอยู่ทั่วไปในโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ และโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ครูแต่ละคนได้รับการศึกษาอบรมมาคล้ายๆ กัน ทำให้มีความเห็นในด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านทั่วไปไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาที่ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์กัน และขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน โดยมากโรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่มักตั้งอยู่ในเขตชุมชน ได้รับความนิยมาจกประชาชนทั่วไป จึงมีความพร้อมในทุกด้าน เช่น ด้านงบประมาณ ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของอุปกรณ์การเรียนการสอน (วิจิต (ธีระกุล) วรุตบางกูร และ สุพิชญ ธีระกุล 2520 : 22) แต่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก มักจะขาดแคลนเกือบทุกด้าน นับแต่บุคลากร อาคารเรียน ห้องปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน เมื่อโรงเรียนขาดความพร้อมในเรื่องเหล่านี้แล้ว กระบวนการเรียนการสอนก็จะมีปัญหาหลายอย่างตามมา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศวง เหมเกตุ (ศวง เหมเกตุ 2529 : 119) ซึ่งพบว่า การที่โรงเรียนมีสื่อการสอนและอุปกรณ์ไม่พร้อมจะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอย่างมาก ด้วยเหตุนี้เองครูศิลปศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีสภาพความพร้อมที่แตกต่างกัน จึงมีปัญหาคิดเห็นไม่เหมือนกัน

2. ศึกษาปัญหาและความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา

2.1 ด้านหลักสูตร

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ศ 101 ศ 102 ศ 205 ศ 206 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีความเหมาะสมในเนื้อหาแล้ว มีครูศิลปศึกษาบางคนมีความคิดเห็นว่ มีบางเนื้อหายังไม่เหมาะสม ควรปรับปรุงแก้ไข เช่น เรื่องการพิมพ์ภาพ เรื่องศิลปะพื้นบ้าน เรื่องศิลปะสากล ในหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเรื่ององค์ประกอบศิลป์ ในหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า

เนื้อหาทั้งที่กล่าวมาแล้ว เป็นเรื่องที่ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาจะต้องมีความรู้อย่างกว้างขวาง และต้องเคยฝึกด้านปฏิบัติมาก่อนจึงจะสามารถสอนได้ผลดี ถ้าครูที่ไม่มีความรู้พื้นฐานมาบ้าง และไม่เคยได้ทำกิจกรรมในเรื่องเหล่านี้มาบ้าง น่าจะเกิดปัญหาในการสอนขึ้นได้เพราะเป็นวิชาที่เกี่ยวกับทักษะ และจากผลการวิจัยครั้งนี้ก็พบว่า ครูที่ไม่มีวุฒิทางศิลปะจำนวนร้อยละ 18.06 (ตาราง 4) ทำการสอนวิชาศิลปศึกษาอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่า ครูศิลปศึกษากลุ่มนี้คงจะมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาทั้งกล่าวยังไม่เหมาะสม ควรปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรมวิชาการ (กรมวิชาการ 2526 : 59) ซึ่งพบว่า เนื้อหาและคำอธิบายรายวิชาของวิชา ศ 101 ศ 102 ศ 205 ศ 206 มีความเหมาะสมดีแล้ว เห็นควรให้ใช้ได้ต่อไป ทั้งนี้เพราะผู้ใช้หลักสูตรเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีครูเพียงเล็กน้อยที่เห็นว่า ควรปรับปรุงแก้ไข

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า ควรจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรบางประการ คือ เนื้อหาวิชา ศ 101 ศ 102 และเนื้อหาวิชา ศ 205 ศ 206 เพราะมีความซ้ำซ้อนไม่แตกต่างกัน และควรให้เนื้อหาวิชาที่มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นความคิดเห็นที่ควรได้รับการพิจารณา เพราะผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน พบปัญหาและเห็นว่าควรให้เป็นไปในลักษณะใด ซึ่งได้ข้อมูลตรงกับผลการวิจัยของ วุฒิ วัฒนสิน (วุฒิ วัฒนสิน 2530 : 133) ซึ่งพบว่า ครูศิลปศึกษามีความเห็นว่า คำอธิบายรายวิชา ศ 101 ศ 102 และ ศ 205 ศ 206 มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และขาดรายละเอียด อาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการสอนได้ และ วิภา มิ่งขวัญ (วิภา มิ่งขวัญ 2530 : 64) ที่พบว่า หลักสูตรควรมีการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้น หลักสูตรควรระบุรายละเอียดของเนื้อหาวิชาให้ชัดเจน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา และช่วยให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ตรงกัน จากผลการวิจัยของ กรมวิชาการ (กรมวิชาการ 2526 : 62) พบว่า วิชาศิลปศึกษา ศ 101 ศ 102 ศ 205 ศ 206 ได้กำหนดความรู้ด้านทฤษฎีและปฏิบัติได้เหมาะสมพอสมควร แต่ยังมีผู้ใช้หลักสูตรส่วนหนึ่งเห็นว่า ควรจะต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ในด้านการนำทรัพยากรจากท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกรัตน์ ชาญว้าง (กนกรัตน์ ชาญว้าง 2524 : 137-138) ซึ่งได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พบปัญหาการใช้หลักสูตรว่า หลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับโรงเรียนในบางท้องถิ่น

สำหรับเรื่องความเหมาะสมของเนื้อหากับสภาพท้องถิ่น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรควรจะได้พิจารณาเป็นอย่างดี เพราะแต่ละท้องถิ่นมีสภาพแตกต่างกัน ผู้ปรับปรุงหลักสูตรจึงควรให้ครูเข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรด้วย ในเรื่องนี้ วิชัย ตันศิริ (วิชัย ตันศิริ 2519 : 28) แสดงความเห็นว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับท้องถิ่น ย่อมทราบความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี ครูจะทราบว่าเนื้อหาวิชาตอนใดที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นตน และส่วนไหนที่เหมาะสม แล้วเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ จะทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนและนำความรู้ไปใช้ได้จริง

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า เนื้อหาของหลักสูตรกว้าง มีรายละเอียดน้อย และกระจัดกระจายหลายหัวข้อ นักเรียนไม่อาจเรียนได้ครบ มีผลทำให้เรียนได้เพื่อรู้ แต่ไม่ละเอียด เพราะต้องเรียนให้ครบตามหลักสูตร เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จุดประสงค์ในการเรียนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็เพื่อที่จะให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางศิลปะอย่างง่าย ๆ และให้สามารถพิจารณาแนวทางของตนเองแล้วเลือกเรียนในสิ่งที่ตนมีความถนัด (กรมวิชาการ 2524 : 130 - 155) และสอดคล้องกับแนวของ คลาร์ก และ ซิมเมอร์แมน (Clark and Zimmerman. 1981 : 53-55) ที่ได้เสนอว่า การเรียนการสอนศิลปศึกษา ควรจะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนอย่างครบถ้วน ในเนื้อหาวิชาที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะตามแนวเนื้อหาที่เป็น ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ การวิจารณ์ และศิลปะปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นว่า ความคิดแนวนี้นั้นเนื้อหาวิชาศิลปศึกษาจะกว้างและหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์และเลือกเรียนในแขนงที่ตนสนใจต่อไป

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า เวลาเรียนวิชาศิลปศึกษาซึ่งกำหนดให้เรียน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ น้อยเกินไป ไม่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาอย่างมาก เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เวลาเรียน 1 คาบ ต่อ 1 สัปดาห์ค่อนข้างน้อยไป เพราะการสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาการด้านต่าง ๆ วิธีสอนวิชาศิลปศึกษาต่างจากวิธีสอน วิชาอื่น ๆ เพราะลักษณะวิชามักจะเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนปฏิบัติ การลงมือทำจริง และการคิดค้นแก้ปัญหา (อารี สุทธิพันธุ์ 2515 : 29) ดังนั้นในการ

ปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งจึงต้องใช้เวลามากพอสมควร แต่หลักสูตรกำหนดเวลาเรียนให้เพียง 1 ชั่วโมงเท่านั้น จึงทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้ครบ ความคิดเห็นเรื่องนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กนกรัตน์ ชาญกว้าง (กนกรัตน์ ชาญกว้าง 2524 : 137-138) ที่พบว่า เวลาเรียนที่จำกัดจะเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.2 ด้านการเรียนการสอน

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนว่า การสอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการสาธิต และวิธีปฏิบัติ เพราะวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาทักษะ ฉะนั้นการที่นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติหรือทำกิจกรรมได้มากเท่าใดก็จะเกิดทักษะมากขึ้นเท่านั้น (ชลอ พงษ์สามารถ 2526 : 70) วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบอภิปราย ครูศิลปศึกษาใช้พอสมควร และวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่ เป็นวิธีสอนที่ครูศิลปศึกษาจัดให้แก่แก่นักเรียนน้อยที่สุด เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมการสอนที่ดี เพราะจะทำให้ นักเรียนได้พบเห็นประสบการณ์ตรงจากของจริง การศึกษานอกสถานที่เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ ใหม่ ทำให้การเรียนไม่ซ้ำซากอยู่เฉพาะในห้องเรียน มีผลให้นักเรียนไม่เบื่อหน่าย เกิดความสนใจ ตื่นเต้นกับประสบการณ์ใหม่ (ชลอ พงษ์สามารถ 2526 : 73) ในเรื่องการไม่จัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่นี้ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า เป็นเพราะแหล่งศึกษาอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน เวลาเรียนมีน้อย การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนักเรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลามาก ไม่ได้ได้รับความสะดวกหลาย ๆ อย่าง สาเหตุเหล่านี้ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่จึงไม่ได้พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ วัชรินทร์ ฐิตอดิษฐ์ (วัชรินทร์ ฐิตอดิษฐ์ 2530 : 76) และ วิภา มิ่งขวัญ (วิภา มิ่งขวัญ 2530 : 68) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูศิลปศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนน้อยที่สุดคือ การศึกษานอกสถานที่

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า นักเรียนไม่ค่อยสนใจเรียนวิชาศิลปศึกษา และไม่ชอบปฏิบัติงานศิลปะในเวลาเรียน จากปัญหานี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจจะมีสาเหตุมาจากหลาย ๆ อย่าง เช่น เป็นวิชาที่มีหน่วยกิตน้อย มีเวลาน้อย หรือสาเหตุอื่น ๆ แต่มีสาเหตุหนึ่งที่น่าพิจารณา คือ วิธีสอนของครู วิธีการสอนวิชาศิลปศึกษานี้ถ้าหากครูมีเทคนิคการสอนดี มีการกระตุ้น มีการเสริมแรง และให้นักเรียนได้มีส่วนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา ก็ย่อมที่จะดึงดูดความสนใจจากนักเรียนได้มาก แต่เท่าที่ได้พิจารณารายละเอียดของการใช้วิธีสอนจาก

แบบสอบถาม พบว่า ผู้สอนส่วนหนึ่งยังนิยมใช้วิธีสอนแบบบรรยายและสาธิต ซึ่งวิธีสอนดังกล่าว นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้น้อย จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเด็กไม่สนใจเรียน ครูควรจะได้เลือกใช้วิธีสอนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระทางความคิด ได้ตัดสินใจด้วยตนเอง (Wright, Joyce Ellen. 1986 : 2167-A) ทั้งนี้ในการสอนครูก็ควรคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล เพศ วัย วุฒิภาวะ และความถนัดตามธรรมชาติของเด็กด้วย การสอนควรเน้นให้เด็กได้รู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาและสามารถนำความรู้ไปดัดแปลงใช้ได้กับชีวิตจริง (เลิศ อานันท์ 2528 : 62)

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า จำนวนนักเรียนที่สอนในแต่ละห้องมีมาก ไม่สามารถจัดกิจกรรมและติดตามผลได้โดยทั่วถึง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จำนวนนักเรียนที่มากจนเกินไปในแต่ละห้องเรียนนั้นน่าจะเกิดผลเสียต่อการเรียนวิชาศิลปศึกษาซึ่งเป็นวิชาทักษะ ในเรื่องนี้ อารี สุทธิพันธุ์ (อารี สุทธิพันธุ์ 2515 : 29) ได้กล่าวว่า วิชาศิลปศึกษามีวิธีการสอนที่แตกต่างจากวิชาสามัญอื่น ๆ เพราะต้องเรียนรู้โดยการปฏิบัติและลงมือทำจริง ครูผู้สอนจะต้องสังเกตและติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของนักเรียนโดยตลอด ดังนั้นบทบาทของครูในด้านการเรียนการสอนจะต้องเป็นผู้ชี้แนะ ตรวจสอบ ติดตามผล ซึ่งวิธีการนี้เหมาะกับกลุ่มเรียนที่มีขนาดพอสมควรไม่มากจนเกินไป ซึ่ง มันทนา จงสุขสันติกุล (มันทนา จงสุขสันติกุล 2524 : 67) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ควรจัดจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องให้อยู่ในเกณฑ์ที่ครูสามารถตรวจสอบพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่วางไว้ได้ เพราะถึงแม้ว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรจะมีความเหมาะสม ครูมีเทคนิควิธีสอนที่ดี แต่ถ้าจำนวนนักเรียนในแต่ละกลุ่มมีมากเกินไปจนครูมีเวลาไม่พอที่จะตรวจสอบและติดตามผลแล้ว ครูก็อาจจะไม่ทราบหรือแน่ใจได้ว่า ตนสามารถสอนนักเรียนได้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้มากนักเพียงใด ดังนั้นจำนวนนักเรียนแต่ละกลุ่มที่มากจนเกินไปก็เป็นปัญหาทางการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาได้เช่นกัน

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า ผู้ปกครองไม่เห็นคุณค่าของการเรียนวิชาศิลปศึกษา จึงไม่สนับสนุนให้เด็กเรียนวิชานี้ เด็กจึงมักขาดอุปกรณ์การเรียนศิลปะอยู่เสมอ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นปัญหาทางการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก และสามารถปลูกฝังความคิดได้มากกว่าครู ปัญหานี้เป็นปัญหาที่พบเกือบทั่วไป จากการสุ่ม

ข้อมูลของครูศิลปศึกษาที่เข้าร่วมสัมมนา เรื่องการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนศิลปะ ระดับมัธยมศึกษา โดยมีครูจำนวน 150 คน จักร ศิริพานิช (จักร ศิริพานิช 2530 : 26) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาศิลปะสาเหตุหนึ่งเกิดจากขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองของนักเรียน และในปัญหานี้ จิตรบุญรวม เผ่าวัฒนา (จิตรบุญรวม เผ่าวัฒนา 2508 : 226) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือกับครูในการดูแลการทำงานของนักเรียน ไม่ควรใช้ให้เด็กทำงานบ้านมากเกินไปจนไม่มีเวลาทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียน ไม่ปล่อยปละละเลยในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเด็ก ไม่ควรทำให้เด็กต้องได้รับความกระทบกระเทือนหรือความรบกวนทางใจซึ่งเป็นผลร้ายต่อการเรียนของเด็ก

2.3 ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเรื่องอุปกรณ์การสอนคล้ายกันคือ โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอน หาซื้ออุปกรณ์การสอนได้ยาก อุปกรณ์มีราคาแพง อุปกรณ์บางอย่างไม่มีจำหน่ายในท้องถิ่น และอุปกรณ์การสอนที่โรงเรียนมีอยู่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอนเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อุปกรณ์การสอนหรือสื่อการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 : 109) กล่าวว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษานั้นนอกจากความพร้อมในตัวบุคคลแล้ว ยังต้องมีความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้เป็นสื่อในการแสดงออก และพร้อมด้วยสื่อการสอนอีกด้วย เพราะสื่อการสอนที่ดีจะเป็นสิ่งช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจได้ดี และยังเป็นตัวเร่งหรือกระตุ้นให้การแสดงออกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย ปัญหาเรื่องอุปกรณ์การสอนเป็นปัญหาใหญ่ และจะพบปัญหานี้ได้โดยทั่วไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมาน บุญสัน (สมาน บุญสัน 2524 : 126-131) ซึ่งพบว่า ครูศิลปศึกษาในระดับมัศึกษามักประสบปัญหาวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ที่ครูศิลปศึกษาใช้มากคือ รูปภาพ และของจริง และผลการวิจัยของ ศวง เหมเกตุ (ศวง เหมเกตุ 2529 : 119) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูคืออุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่พอเพียง และผลการวิจัยของ นุชรินทร์ พำร่มขาว (นุชรินทร์ พำร่มขาว 2522 : 67) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนที่พบมากคือ โรงเรียนมีอุปกรณ์การสอนจำนวนจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการ ครูมีปัญหาระบบการเงินส่วนตัวจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน สภาพห้องเรียนไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อการสอน สำหรับเรื่องค่าใช้จ่าย และอุปกรณ์การเรียนวิชา

ศิลปศึกษาหายาก ราคาแพงนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นปัญหาที่สำคัญในการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทนอกจากอุปกรณ์จะมีราคาแพงแล้วยังหาซื้อได้ยาก อีกด้วย ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิภา มิ่งขวัญ (วิภา มิ่งขวัญ 2530 : 70) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษามีความเห็นตรงกันในปัญหาที่ประสบมากคือ วัสดุอุปกรณ์ศิลปะมี ราคาแพง ทำให้นักเรียนเคืองครื่อน

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า สื่อการสอนประเภทเครื่องฉาย เช่น เครื่องฉาย สไลด์ (Slide) เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (Overhead) และเครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape) ครูศิลปศึกษามีโอกาสใช้น้อย โดยมีเหตุผลว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อ ประเภทนี้ ครูส่วนใหญ่ใช้เครื่องฉายไม่เป็น ไม่ได้รับความสะดวกในการใช้ ครูหาสื่อที่ ต้องการไม่ได้ ความคิดเห็นเหล่านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พวงเพ็ญ เปล่งปลั่ง (พวงเพ็ญ เปล่งปลั่ง 2529 : 135) พบว่า ครูมัธยมศึกษาใช้อุปกรณ์การสอนในเกณฑ์ น้อยมาก อุปกรณ์ที่เลือกใช้บ้างคือ รูปภาพ บ้ายินเทศ หนังสือพิมพ์ อุปกรณ์ที่ใช้น้อยที่สุด คือ เครื่องวีดิทัศน์ และภาพยนตร์ ผลการวิจัยของ บุญมี พันธุ์ไทย (บุญมี พันธุ์ไทย 2521 : 48) ซึ่งพบว่า ครูมัธยมศึกษาส่วนมากมีความสนใจที่จะใช้อุปกรณ์การสอนมาก แต่ติด ขัดอยู่ที่ไม่มีอุปกรณ์ที่จะใช้ หรือมีอุปกรณ์แต่ไม่สะดวกในการใช้ และอุปกรณ์ที่ครูต้องการมาก ที่สุดคือ เครื่องเล่นเทป และเครื่องฉายสไลด์ และผลการวิจัยของ สมบัติ พักฉิม (สมบัติ พักฉิม 2526 : ข) ซึ่งพบว่า โรงเรียนมัศึกษามักมีปัญหาในเรื่องการขาดวัสดุอุปกรณ์ การสอน ครูโสตทัศนศึกษาทำหน้าที่ในการแนะนำการใช้สื่อการสอนได้น้อย ครูขาดความสนใจ ในการใช้สื่อการสอน ผู้บริหารโรงเรียนไม่จัดให้มีการนิเทศการใช้สื่อการสอนภายในโรงเรียน ครูโสตทัศนศึกษากับผู้ปฏิบัติการสอนขาดความประสานงานต่อกัน จึงทำให้ขาดความสะดวกใน การใช้สื่อการสอน และโรงเรียนไม่สามารถจัดงบประมาณสนองความต้องการของครูในด้าน การจัดหาสื่อการสอน

ในเรื่องห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมัธยม ศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีห้องสำหรับปฏิบัติงานศิลปศึกษาจึงต้องปฏิบัติงานในห้องเรียน หรืออาศัย ห้องปฏิบัติงานของวิชาอื่น ซึ่งไม่ได้รับความสะดวกและต้องระมัดระวังในเรื่องความสะอาด อย่างมาก บางโรงเรียนมีห้องปฏิบัติงานที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมและขาดความเป็นสัดส่วน ทำให้ไม่ได้รับความสะดวกในการใช้งาน เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ลักษณะการเรียน

การสอนวิชาศิลปศึกษามีความแตกต่างจากการเรียนวิชาสามัญอื่น ๆ กิจกรรมการเรียนจะต้องมีบริเวณและสถานที่ในการทำกิจกรรม การปฏิบัติงานอาจจะเปราะเปื้อนบ้างจากสี ดิน หรือเศษวัสดุ ถ้าไม่มีห้องสำหรับปฏิบัติงานโดยเฉพาะ การใช้ห้องเรียนร่วมกับวิชาอื่นจะเป็นปัญหายุ่งยากต่อการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น เมื่อหมดเวลาแล้วนักเรียนอาจเก็บของ ทำความสะอาดวัสดุอุปกรณ์และห้องเรียนไม่ทัน ปัญหาก็จะเกิดขึ้น (สุรินทร์ กุ่มรอด 2524 : 19) นอกจากนี้สภาพของห้องเรียนในปัจจุบันเกือบทุกโรงเรียนไม่ได้ออกแบบไว้สำหรับเรียนวิชาศิลปศึกษาโดยเฉพาะ ห้องเรียนส่วนมากจะคับแคบ จำกัดบทบาทในการแสดงออกและไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา การทำกิจกรรมในห้องเรียนปกติอาจมีผลทำให้เสียสภาพในการแสดงออกของนักเรียนลดน้อยลงได้ (เลิศ อำนันทะ 2523 : 11) ฉะนั้นหากจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาเพื่อหวังผลให้นักเรียนเจริญงอกงามในทุกด้าน จำเป็นต้องมีห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการแสดงออกอย่างอิสระทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับผลงานของ ไรท์ (Wright. 1986 : 2167-A) ซึ่งเสนอแนะว่า โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาควรมีห้องเรียนเฉพาะสำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา

2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

ครูศิลปศึกษามีปัญหา และความคิดเห็นด้านการวัดผลและประเมินผลไม่มากนัก มีปัญหาอยู่บ้างในเรื่องการที่เวลาเรียนมีน้อยไม่สามารถทำการทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนเรียน หรือทำการทดสอบหลังเรียนแล้วได้ บางโรงเรียนกำหนดให้วิชาศิลปศึกษาต้องสอบข้อเขียนเหมือนกับวิชาอื่น และมีครูศิลปศึกษาบางคนยังไม่เข้าใจวิธีการวัดผลวิชาศิลปศึกษา เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การวัดผลวิชาศิลปศึกษานั้นมีลักษณะเฉพาะตัวค่อนข้างแตกต่างไปจากวิชาอื่นอยู่บ้าง เพราะมีการวัดทั้งด้านพฤติกรรมและกิจกรรม การวัดด้านพฤติกรรมจะพิจารณาพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลว่า มีความพร้อมมากน้อยเพียงใด มีความสนใจต่อการเรียนเพียงใด ส่วนการวัดด้านกิจกรรมเป็นการวัดจากผลงานที่ได้กระทำขึ้น เช่น การรายงาน การอภิปราย และการปฏิบัติงาน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2527 : 40) และเนื่องจากวิชานี้มุ่งส่งเสริมความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการวัดผลและการประเมินผลจึงมีลักษณะยืดหยุ่น ไม่เที่ยงแท้แน่นอนดังเช่นวิชาที่มองก่ความรู้ในเชิงปริมาณ (อารี สุทธิพันธุ์ 2527 : 145) ลักษณะการวัดผลที่มีลักษณะเฉพาะนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วัชรินทร์ ลือคิติกัย (วัชรินทร์

ฐิติศักดิ์ 2530 : 80) ซึ่งพบว่า วิชาศิลปศึกษามีหลักเกณฑ์ในการวัดผลที่ย่างยาก อาจเป็นเพราะวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งเน้นทางด้านจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกมากกว่าความรู้ ความจำ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลประเมินผลที่แน่นอนและเหมาะสมจึงทำได้ยาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วิธีการที่จะทำให้ครูศิลปศึกษาได้เข้าใจในกระบวนการวัดผลประเมินผล วิชาศิลปศึกษานั้น จำเป็นต้องจัดอบรมครูศิลปศึกษา เพื่อการเรียนรู้การสอนวิชาศิลปศึกษาจะได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ครูศิลปศึกษาส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่า เวลาเรียนมีน้อยทำการวัดผลในเวลาเรียนได้ยากนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นปัญหาที่มักพบเสมอในวิชาที่มีเนื้อหาหรือวิชาที่มีการปฏิบัติ ทั้งผลการวิจัยของ ศวง เหมเกตุ (ศวง เหมเกตุ 2529 : 121) พบว่า ครูภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษามีปัญหาในเรื่องเวลาเรียนมีน้อยไม่สามารถวัดผลได้บ่อยครั้ง และผลการวิจัยของ กุลทิพย์ โรหิตร์ตะนะ (กุลทิพย์ โรหิตร์ตะนะ 2513 : 96) พบว่า ครูมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องเวลาที่จะทำการวัดผลมีน้อยจึงไม่สามารถวัดผลได้บ่อยครั้ง

2.5 ด้านทั่วไป

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาหลายโรงเรียนขาดครูที่สอนวิชาศิลปศึกษาโดยเฉพาะ ต้องใช้ครูที่สอนวิชาอื่น ๆ มาสอนซึ่งมักจะเกิดปัญหาทางการสอน และ มีผลให้นักเรียนขาดความสนใจและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาศิลปศึกษา ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญทีเดียวเพราะจากปัญหานี้จะมีผลคาบเกี่ยวไปถึงปัญหาอื่น ๆ อีก หลายอย่าง เช่น เรื่องการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ทัศนคติของนักเรียน ผู้บริหาร ต่อวิชาศิลปศึกษา ปัญหาโรงเรียนขาดครูที่สอนวิชาศิลปศึกษาโดยเฉพาะนี้สอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูศิลปศึกษาที่พบว่า ครูศิลปศึกษาที่ไม่มีวุฒิทางศิลปะร้อยละ 18.06 (ตาราง 4) ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่มากพอสมควร ปัญหานี้หากปล่อยไว้อาจเป็นผลเสียต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาได้ ผู้บริหารระดับสูงจึงควรหาทางแก้ไข

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า ครูต้องสอนคนละหลายวิชาและมีจำนวนชั่วโมงสอนมาก ทำให้ไม่มีเวลาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและการทำกิจกรรมทางศิลปศึกษาลดน้อยลง ในเรื่องจำนวนชั่วโมงสอนของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นตามปกติครูจะสอนระหว่าง 18 ถึง 20 คาบต่อสัปดาห์ (กรมสามัญศึกษา 2519 : 211) นอกจากงานสอนแล้วครูศิลปศึกษายังต้อง

ทำงานศิลปะเพื่อสนองความต้องการของครูในสาขาวิชาอื่น ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ อยู่เสมอ ดังนั้นถ้าไม่จำเป็นแล้วก็ไม่ควรให้ครูศิลปศึกษาต้องทำงานอื่นหรือสอนวิชาอื่น (ประสงค์ พวงคอกไม้ ม.ป.ป. : 9) ในเรื่องการมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้าหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นี้เป็นปัญหาที่ครูมักพบอยู่เสมอ ดังเช่น จากผลการวิจัยของ จานงค์ อินทองคำ (จานงค์ อินทองคำ 2527 : 88) พบว่า ครูวิทยาศาสตร์ต้องรับภาระหนัก ครูบางคนต้องสอนหลายวิชา หลายระดับ บางคนต้องทำงานธุรการอื่น ๆ และครูส่วนมากมีจำนวนชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์มาก เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ครูมีปัญหาเกี่ยวกับการมีเวลาในการเตรียมการสอน และผลการวิจัยของ ศวง เหมเกตุ (ศวง เหมเกตุ 2529 : 117) พบว่า ครูภาษาอังกฤษมีชั่วโมงรับผิดชอบมากทำให้ไม่มีเวลาอ่านตำราเพิ่มเติม และต้องมีหน้าที่พิเศษอื่น ๆ อีกนอกเหนือจากการสอนจึงไม่มีเวลาเตรียมการสอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ครูศิลปศึกษามีชั่วโมงสอนมาก หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ มากจนไม่มีเวลาทำการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นสิ่งที่ไม่บังเกิดผลดีนัก เพราะครูศิลปศึกษาควรจะได้มีการปรับปรุงความรู้ของตนอยู่เสมอ โดยการศึกษาหาความรู้ติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการและทางด้านศิลปะ หาโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูอื่นหรือผู้ทรงคุณวุฒิ และหาโอกาสที่จะเข้ารับการอบรมประชุม สัมมนาทางวิชาการหรือศึกษาต่อ (ประสงค์ พวงคอกไม้ ม.ป.ป. : 9) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์ (ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์ 2529 : 89) ได้ศึกษาความรู้และเจตคติต่อวิชาศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา สรุปได้ว่าครูศิลปศึกษาควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่อันสำคัญของตนอยู่เสมอ และควรถือเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะได้นำความรู้ไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้นักเรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยการติดตามข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศิลปะจากสื่อมวลชน หาโอกาสเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปศึกษา เพราะตามปกติครูไม่ค่อยมีโอกาสเข้ารับการอบรม เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ผู้บริหารมองข้ามความสำคัญของครูศิลปศึกษา ครูไม่ทราบข่าวการอบรมสัมมนา ไม่มีการจัดอบรมสัมมนา โรงเรียนไม่มีงบประมาณจัดส่งครูไปอบรม ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ทำให้ครูศิลปศึกษาไม่มีโอกาสที่จะได้รับความรู้ใหม่ๆ วิจัย วงษ์ใหญ่ (วิจัย วงษ์ใหญ่ 2528 : 10) ได้สรุปความต้องการของครูมัธยมศึกษาเกี่ยวกับความต้องการที่จะเข้ารับ

การอบรมสัมมนา และความต้องการทั่วไปครั้งนี้ ครูศิลปศึกษาส่วนมากต้องการอบรมทางด้านความรู้และการฝึกทักษะเพิ่มเติมในเรื่องศิลปะพื้นบ้าน สุนทรียศาสตร์ และการวิจารณ์ศิลปะ ครูส่วนมากต้องการที่จะได้รับการอบรมทางด้านวิธีสอนศิลปศึกษา โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การวัดผล การประเมินผล ครูศิลปะส่วนมากมีความคิดเห็นว่า นักเรียนบางส่วนมีความสนใจเรียนวิชาศิลปศึกษาน้อยและผู้ปกครองให้การสนับสนุนการเรียนวิชานี้ยังไม่เป็นที่พอใจควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น ครูส่วนมากต้องการให้หน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการหรือสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะจัดทำเอกสาร คู่มือครู สื่อการเรียน ที่จะช่วยการเรียนวิชาศิลปศึกษาให้ได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และครูส่วนมากต้องการให้ผู้บริหารเข้าใจ เห็นใจ และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังและจริงใจ พิจารณาช่วยเหลือเรื่องงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุและสื่อการเรียนการสอน จัดให้มีห้องปฏิบัติงานศิลปะโดยเฉพาะ ความต้องการของครูศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับความคิดเห็นและความต้องการของครูศิลปศึกษาจากผลการวิจัยในครั้งนี้

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บริหาร ครูศิลปศึกษามีความเห็นว่าคุณครูส่วนใหญ่มองเห็นวิชาศิลปศึกษาเป็นเพียงวิชาวาด ๆ เขียน ๆ ธรรมดา มองไม่เห็นประโยชน์ จึงขาดการสนับสนุนและให้ความสำคัญน้อย มักเห็นคุณค่าเฉพาะเมื่อมีงานให้ทำเท่านั้น นอกจากนี้ตารางสอนวิชาศิลปศึกษาจะถูกกำหนดให้เรียนในช่วงเวลาบ่ายหรือช่วงโมงสุดท้าย เด็กจึงเมื่อยล้าและเบื่อ บางครั้งมีการขอเวลาเรียนของวิชาศิลปศึกษาไปสอนวิชาอื่นแทน ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า คงจะมีสาเหตุมาจากหลาย ๆ อย่าง ทั้งผู้บริหารเองและตัวครูศิลปศึกษาอาจมีส่วนในปัญหานี้ ผู้บริหารนั้นอาจจะมองข้ามความสำคัญของวิชาศิลปศึกษา ดังข้อมูลของครูศิลปศึกษาจากการสัมภาษณ์เรื่อง "การแก้ปัญหาในการเรียนการสอนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา" ซึ่ง จักร ศิริพานิช (จักร ศิริพานิช 2530 : 26) รวบรวมไว้ว่า ปัญหาการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาประการหนึ่ง อยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการสนับสนุนในวิชาศิลปศึกษา และ ท่านอง จันทิมา (ท่านอง จันทิมา 2515 : 60) ได้สรุปปัญหาการสอนของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารบางคนไม่สนับสนุนหรือไม่เข้าใจถึงความจำเป็นของวิชาศิลปศึกษา ส่วนในด้านของครูศิลปศึกษา ครูแต่ละคนก็มีพื้นฐานและพฤติกรรมแตกต่างกันไป ซึ่งก็อาจสร้างปัญหาขึ้นได้เช่นกัน อารี สุทธิพันธุ์ (อารี สุทธิพันธุ์

2515 : 10) กล่าวถึงครูศิลปศึกษาว่า ครูบางคนมีความรู้แต่ขาดความสามารถ มีความสามารถแต่ขาดความรู้ มีความรู้แต่ขาดวุฒิ หรือมีวุฒิแต่อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจไม่ได้ และ เลิศ อานันท์นะ (เลิศ อานันท์นะ 2523 : 48-50) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของครูศิลปศึกษาว่า ครูศิลปศึกษาส่วนมากมักมีการแสดงออกที่มีความแตกต่างไปจากครูวิชาอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ถ้าไม่มีความคิดที่ก้าวหน้าจนเกินไปก็มักจะโบราณล้าหลังจนคนส่วนมากลงความเห็นว่า มักจะมีความคิดผิดแปลกผิดกับบุคลชนคนธรรมดาทั่วไป พฤติกรรมของครูศิลปศึกษาที่พบคือ ไม่ชอบทำตามแผนที่วางไว้ ชอบเปลี่ยนแปลงแก้ไขตามความพอใจของตน ชอบจับกลุ่มเฉพาะครูในสายวิชาเดียวกันไม่ชอบสังคมกับใครถ้าไม่จำเป็น มักมีความรู้ลึก คับแค้นใจและแสดงออกด้วยความไม่พอใจเกือบทุกกรณี และมักริเริ่มกิจกรรมใหม่ ๆ เสมอ แต่ขาดการวางแผนงานที่รัดกุมและโครงการที่แน่นอน จึงมักถูกผู้บริหารระดับเหนือขึ้นกว่า คัดค้าน พฤติกรรมของครูศิลปศึกษาเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ผู้บริหารไม่เข้าใจและกลายเป็นปัญหาขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการจัดสภาพการเรียนรู้การสอนวิชาศิลปศึกษา จากการศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปศึกษา พบว่า ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่มี เพศ วัย และครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกันพบว่าครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน * ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดกิจกรรมทางศิลปะจึงไม่ต้องกังวลในเรื่องความแตกต่างกันของ เพศ วัย และขนาดของโรงเรียนที่ครูทำการสอน แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีวุฒิทางศิลปะ และครูที่ไม่มีวุฒิทางศิลปะ พบว่า ครูสองกลุ่มนี้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แสดงว่า ครูสองกลุ่มที่มีพื้นฐานความรู้ทางศิลปะต่างก็มีความแตกต่างกันในด้านความคิด ดังนั้นในกรณีโรงเรียนขาดครูศิลปศึกษาจึงควรบรรจุครูที่มีวุฒิทางศิลปะให้กับโรงเรียน เพื่อจะได้ลดปัญหาทางการเรียนการสอนอันเกิดจากการใช้ครูที่มีความรู้ความสามารถด้านอื่นมาทำการสอนวิชาศิลปศึกษา แต่ถ้ายังไม่สามารถจัดหาครูที่มีวุฒิทางศิลปะได้ผู้บริหารควรพิจารณาหาครูด้านอื่นที่มีทักษะทางศิลปะหรือมีความรู้ความเข้าใจทางศิลปะอยู่บ้าง เป็นผู้ทำการสอนวิชาศิลปศึกษามากกว่าที่จะ

ยึดถือจำนวนชั่วโมงสอนของครูเป็นหลัก เพื่อจะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเป็นไปด้วยดี

ด้านหลักสูตร จากผลสรุปของการวิจัยพบว่า ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษามีเวลาเรียนน้อยไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน เนื้อหาบางเรื่องยังไม่ชัดเจนและยังไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น หนังสือและเอกสารประกอบการสอนมีไม่เพียงพอ หลักสูตรยังไม่สมบูรณ์ควรปรับปรุง ดังนั้นจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. เวลาเรียน 1 คาบต่อสัปดาห์ เป็นเวลาน้อยเกินไปไม่เพียงพอในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้บริหารควรหาหนทางเพิ่มเวลาเรียนเป็น 2 คาบ เพื่อให้เพียงพอในการปฏิบัติกิจกรรม วิธีแก้ปัญหาคือประการหนึ่งคือ ควรจัดตารางเรียนวิชาศิลปะศึกษาในช่วงติดต่อกับเวลาพัก เพื่อจะได้ขยายเวลาเรียนออกไปได้บ้างในกรณีที่ทำกิจกรรมไม่แล้วเสร็จ
2. การที่เวลาเรียนมีน้อย ครูศิลปะศึกษาควรจัดกิจกรรมให้กระชับและเหมาะสมกับเวลาเรียน 1 คาบ และเพื่อเป็นการแก้ปัญหานักเรียนปฏิบัติงานในเวลาเรียนไม่ทัน ครูอาจให้นักเรียนเตรียมการบางอย่างมาที่บ้านแล้วนำมาปฏิบัติต่อในเวลาเรียน หรือปฏิบัติงานในเวลาเรียนไม่สำเร็จครูอาจมอบให้นักเรียนนำกลับไปปฏิบัติต่อที่บ้าน
3. ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาศิลปะศึกษา เนื้อหา การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนคู่มือครู หนังสือเรียนให้ถ่องแท้ และให้เข้าใจแล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสอนมากที่สุด โดยปรับให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โรงเรียน และนักเรียน
4. ศึกษาวิเคราะห์ควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่ครูศิลปะศึกษาในเรื่องหลักสูตร และหาหนทางแก้ไขในส่วนที่ครูประสบปัญหา
5. ผู้บริหารควรจัดหางบประมาณเพื่อจัดซื้อหนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านประกอบ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้เพียงพอกับความต้องการของครู
6. กรมวิชาการควรมีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาศิลปะศึกษาเป็นระยะ ๆ และควรจะได้นำความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงด้วย เช่น เรื่องรายวิชาที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนไม่แตกต่างกัน เรื่องความเหมาะสมของหลักสูตรกับสภาพท้องถิ่น เป็นต้น

ด้านการเรียนการสอน จากผลสรุปการวิจัยพบว่า ในการสอนวิชาศิลปศึกษาครูใช้วิธีสอนแบบการศึกษานอกสถานที่น้อยที่สุด วิชาศิลปศึกษามีหน่วยการเรียนรู้น้อยทำให้นักเรียนขาดความสนใจ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญและไม่สนับสนุนการเรียนศิลปศึกษา ดังนั้นจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบสาธิตและปฏิบัติการ ส่วนวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่ใช้น้อยที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะเวลาสอนมีจำกัด กระบวนการสอนยุ่งยาก สภาพเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย และโรงเรียนอยู่ห่างจากแหล่งศึกษา แต่เนื่องจากการเรียนโดยการศึกษานอกสถานที่ เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กสนใจและได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ครูจึงควรหาเวลาจัดให้เด็กได้ศึกษานอกสถานที่ โดยหาโอกาสจัดให้เหมาะสมกับระยะเวลา เนื้อหาบทเรียน และสภาพของท้องถิ่น เช่น จัดในโอกาสวันสำคัญ จัดศึกษาดูงานข้างในท้องถิ่น หรืออาจให้เด็กไปศึกษานอกสถานที่กันเองตามสภาพความพร้อมของผู้ปกครอง หลังจากกลับมาแล้วให้รายงานเพื่อให้ผู้อื่นทราบ

2. ในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ครูควรเลือกใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี โดยพิจารณาใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับ เนื้อหาวิชา ช่วงเวลา อุปกรณ์การสอน และความพร้อมของนักเรียน

3. ผู้บริหารควรให้ความสนใจและเห็นคุณค่าของวิชาศิลปศึกษา โดยเน้นการให้ความสนับสนุนส่งเสริมการสอนวิชาศิลปศึกษาให้มากขึ้น ให้ความสำคัญแก่ครูศิลปศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ จากการเรียนการสอน

4. ครูศิลปศึกษาควรได้ชี้แจงให้นักเรียนและผู้ปกครองได้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและวิธีการเรียนวิชาศิลปศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่อยู่ในกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์และฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างพฤติกรรม ให้มีบุคลิกภาพที่ดีงาม มีคุณธรรม มีสุนทรียภาพ และมีอุปนิสัยที่พึงประสงค์ เพื่อผู้ปกครองจะได้เข้าใจและเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาศิลปศึกษา อันจะก่อให้เกิดการสนับสนุนการเรียนศิลปศึกษาแก่บุตรหลานต่อไป

5. กรมวิชาการควรพิจารณาเปลี่ยนแปลงเพิ่มหน่วยการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาให้พอเหมาะ เพื่อทำให้ค่าคะแนนของวิชานี้ใกล้เคียงกับวิชาสามัญอื่น ๆ อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกแก่ผู้เรียนว่า วิชาศิลปศึกษามีความสำคัญเท่าเทียมวิชาอื่น

ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติการศิลปะศึกษา จากผลสรุปของการวิจัยพบว่า โรงเรียนมักขาดแคลนอุปกรณ์การสอน ครูศิลปะศึกษามีโอกาสใช้สื่อการสอนประเภทเรื่องฉายน้อย โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีห้องปฏิบัติการศิลปะศึกษา ดังนั้นจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. อุปกรณ์การสอนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก เพราะเป็นสิ่งช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจได้เป็นอย่างดี และเป็นตัวเร่งกระตุ้นให้การแสดงออกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูศิลปะศึกษาจึงควรใช้อุปกรณ์การสอนอยู่เสมอ ในกรณีที่โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอน ครูอาจแก้ปัญหาด้วยการดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้เด็กมีการทดลองเลือก ค้นหาเศษวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงเพื่อสร้างสรรค์เป็นอุปกรณ์ใหม่ โดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างถิ่นที่หายากและราคาแพง นอกจากนี้สิ่งของที่จำเป็นเท่านั้น

2. สื่อการสอนประเภทเรื่องฉายมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา มาก แต่ส่วนใหญ่โรงเรียนมักขาดแคลน และในด้านการใช้สื่อประเภทนี้มักไม่ได้รับความสะดวก ดังนั้นครูควรเลือกใช้สื่ออย่างอื่นที่มีความสะดวกหรือมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน คล้าย ๆ กันแทนสื่อที่หายาก เช่น ของจริง ของจำลอง หรือสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

3. ผู้บริหารควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการศิลปะศึกษา หรือมีอาคารศิลปะศึกษา เพื่อการเรียนการสอนจะได้บรรลุผลยิ่งขึ้น นอกจากนั้นผู้บริหารควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการของครู

ด้านการวัดผลและประเมินผล จากผลสรุปของการวิจัยพบว่า ครูส่วนหนึ่งไม่มีการทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนสอน ครูศิลปะศึกษาบางคนและผู้บริหารยังไม่เข้าใจในกระบวนการวัดผลและประเมินผลวิชาศิลปะศึกษา ดังนั้นจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ในการสอนนักเรียนแต่ละกลุ่ม ครูควรได้มีการทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนสอนเสมอ เพื่อเป็นการดูพื้นฐานที่เรียนมาแล้ว และจะได้จัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานและประสบการณ์เดิมของนักเรียน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเวลาเรียนที่มีน้อยจนไม่อาจทดสอบได้ ครูอาจตรวจสอบโดยการศึกษาดูผลงานเก่าที่เคยปฏิบัติมา ใช้วิธีการสังเกต ใช้วิธีการสอบถามนักเรียนนอกเวลาเรียน หรือโดยการพูดคุยเฉพาะบุคคลที่มีปัญหา

2. ครูศิลปศึกษาควรมีความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลอย่างถ่องแท้ เพราะการเรียนการสอนที่จะได้ผลที่แท้จริงมิใช่เพียงเพื่อตัดสินได้ตกเท่านั้น แต่การประเมินผลจะต้องทำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดีด้วย

3. ผู้บริหารควรเข้าใจในธรรมชาติของวิชาศิลปศึกษา ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างไปจากวิชาสามัญอื่น ๆ ในการวัดผลก็ย่อมมีลักษณะที่แตกต่างจากวิชาอื่นอยู่บ้าง เพราะมีการวัดทั้งด้านพฤติกรรมและกิจกรรม ดังนั้นการวัดผลและประเมินผลจึงมีลักษณะยืดหยุ่น ไม่เที่ยงแท้แน่นอนตายตัวดังเช่นวิชาอื่น

ด้านทั่วไป จากผลสรุปการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีจำนวนชั่วโมงสอนมากและมีกิจกรรมต่าง ๆ มากจนไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้าเพื่อการสอน ครูศิลปศึกษาไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมสัมมนา ครูที่ไม่มีวุฒิทางศิลปะมักมีปัญหในการสอน ผู้บริหารมองข้ามความสำคัญของครูศิลปศึกษา ศึกษานิเทศก์ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือแก่ครูน้อยไป ดังนั้นจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ครูศิลปศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความตื่นตัวและพร้อมเสมอสำหรับข่าวคราว ความเปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้า และผลงานต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร วิธีการสอนและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในปัจจุบัน ดังนั้นครูศิลปศึกษาจะต้องหาเวลาเพื่อเฝ้าหาความรู้ ประสบการณ์ และฝึกฝนทักษะทางศิลปะอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูศิลปศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนในด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการ ด้านบริการชุมชน และด้านความรับผิดชอบ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการวิจารณ์ติชมและปฏิบัติตามคำแนะนำของคนอื่น ควรเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรักการแสดงออกและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูศิลปศึกษาได้มีโอกาสปรับปรุงตนเองทั้งในด้านวิชาการ วิธีสอน และการวัดผลประเมินผลให้มากที่สุด เช่น สนับสนุนให้ครูศิลปศึกษาได้เข้ารับการอบรมสัมมนา หรือไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา สนับสนุนให้มีการร่วมมือแลกเปลี่ยนกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอยู่เสมอ

4. ศึกษานิเทศก์ควรให้คำแนะนำแก่ครูศิลปศึกษาในเรื่องหลักสูตร การเรียน การสอน การใช้อุปกรณ์การสอน การวัดผลประเมินผล และปัญหาอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

จากการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา เพราะจากการสนทนากับครูศิลปศึกษา และจากคำถาม
ปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไปพบว่า ศึกษานิเทศก์ยังมีบทบาทน้อยมากในการช่วยเหลือครู

5. ศึกษานิเทศก์ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาทางศิลปศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และ
ประสิทธิภาพในการทำงานของครูในทุกด้านอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ ควรจัดทำเอกสารความรู้
เพื่อเผยแพร่ไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ ในกรณีที่ไม่สามารถไปนิเทศได้ด้วยตนเองและเป็นการ
เผยแพร่ข่าวสารในวงการศึกษาศิลปศึกษาให้ทราบความเคลื่อนไหว

6. กรมสามัญศึกษาควรบรรจุครูที่วุฒิทางศิลปะให้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ยังขาด
ครูศิลปศึกษา เพื่อจะได้ลดปัญหาทางการเรียนการสอนอันเกิดจากการใช้ครูที่มีความรู้ความ
สามารถด้านอื่นมาทำการสอนวิชาศิลปศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลกับการวิจัยในครั้งนี้
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการของครูศิลปศึกษา โดย
พิจารณาความแตกต่างเป็นรายข้อ เพื่อศึกษารายละเอียดลึกซึ้ง
3. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียน
การสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
4. ในระยะ 4 - 5 ปีข้างหน้า ควรมีการติดตามผลการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่อง
สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอีกครั้งหนึ่ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ ชาญว้าง ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 9 วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 153 หน้า
อัครสำเนา
- กุลทิพย์ โรหิตร์ตะนะ การศึกษาวิธีสอนและปัญหาในการสอนอ่านภาษาอังกฤษ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกศิลป์ในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2511
ปริญญาพันธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2513, 125 หน้า
อัครสำเนา
- ขวัญเรือน อาชีวบูลโยบล "วิเคราะห์การศึกษาระดับมัธยมในประเทศไทย" ครูศาสตร์
13(2) : 67 - 78 ตุลาคม - ธันวาคม 2527
- คำนึง นกแก้ว ความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 6 วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 113 หน้า อัครสำเนา
- จักร ศิริพานิช "บางทัศนะของอาจารย์จักร" ครูศิลป์ เจริญวิทยการพิมพ์ 2530,
88 หน้า
- จิตรบุญรวม เผ่าวัฒนา การสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2508, 231 หน้า
อัครสำเนา
- เจตนา นาควัชระ "แนวทางร่วมในการวิจารณ์ศิลปะ" สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ กรุงเทพมหานคร
การพิมพ์ 2524, 152 หน้า
- จำนง พรายแย้มแซ เทคนิคการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้กับการซ่อมเสริม ไทยวัฒนา
พานิช 2529, 138 หน้า
- จำนงค์ อินทองคำ การศึกษาปัญหาและความต้องการทางด้านการสอนของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์เกษตร ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2525 ในวิทยาลัยเกษตรกรรม ปริญญาพันธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527,
116 หน้า อัครสำเนา

ชลอ พงษ์สามารถ ศิลปะสำหรับครูมัธยม เจริญวิทย์การพิมพ์ 2526, 151 หน้า

๙๔ ดิเรก พรสีมา "ใบอนุญาตประกอบการสอน" วิทยาสาร 84(4) : 29 - 32 เมษายน 2529

เดชา นุชคอนไผ่ "ครูศิลปะร่วมสมัย" โลกศิลปะ 41 - 43 มกราคม - เมษายน

2527

คำรณ วงศ์อุปราช "การวิจารณ์ทัศนศิลป์" สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ กรุงเทพมหานครการพิมพ์

2524, 152 หน้า

เทียมเมฆ เอื้ออังกูร "ปัญหาครูไม่ใช่อุปกรณ์การสอน" ปัญหาในระดับมัธยมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม 2528 : 140 หน้า

อัครสำเนา

ทำนอง จันทิมา "หลักสูตร" เอกสารสัมมนาวิชาศิลปศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการ

ฝึกหัดครู 2515, 177 หน้า

ธนพรรณ นุชรัตกลิน "การจัดห้องเรียนศิลปะ" ครูศิลป์ เจริญวิทย์การพิมพ์ 2530,

154 หน้า

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์บุตร ศิลปศึกษากับครูประถม โรงพิมพ์ตีรณสาร 2525, 257 หน้า

นุชรินทร์ พำร่มขาว การใช้สื่อการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ ใน

เขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 100 หน้า

อัครสำเนา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู "การสอนศิลปศึกษา" การสอนกลุ่มสร้างเสริม

ลักษณะนิสัย เล่ม 2 ศิลปศึกษา โรงพิมพ์การศาสนา 2529, 159 หน้า

บุญช่วย จินดาประพันธ์ ปัญหาและความต้องการในด้านการเรียนการสอนวิชาอุตสาหกรรมศิลป์

ระดับ ป.กศ.สูง ของนักศึกษา อาจารย์และผู้บริหาร ในวิทยาลัยครู วิทยานิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 210 หน้า อัครสำเนา

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา : ทฤษฎีและการประยุกต์

ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2521, 416 หน้า

บุญเชิด พันธุ์ไทย การใช้อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา

วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 76 หน้า อัดสำเนา

ประสงค์ พวงดอกไม้ มาตรฐานวิชาศิลปศึกษาและดนตรีระดับมัธยมศึกษา หน่วยงานพิเศษ
กรมสามัญศึกษา ม.ป.ป., 9 หน้า อัดสำเนา

พวงเพ็ญ เปล่งปลั่ง การศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ที่เด่น รางวัลพระราชทาน วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2529,
149 หน้า อัดสำเนา

พีระพงษ์ กุลพิศาล "การวิจารณ์ศิลปะเด็ก" ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
อมรินทร์การพิมพ์ 2529, 200 หน้า

ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์ การศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2529, 125 หน้า อัดสำเนา

มันทนา จงสุขสันตกุล ปัญหาของครูวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนรัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ปรินทิพย์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 102 หน้า อัดสำเนา

ยุพา บุษระ การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาชีพครูในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร
ปรินทิพย์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 114 หน้า
อัดสำเนา

เลิศ อานันท์ "ประสบการณ์จากการสอนศิลปะในชั้นประถมศึกษา" เอกสารสัมมนา
วิชาศิลปศึกษา หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู 2515, 177 หน้า

"แนวคิดใหม่เกี่ยวกับศิลปะเด็ก" การแสดงผลงานศิลปะเด็กแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 3
กรุงสยามการพิมพ์ 2525, 105 หน้า

"สรุปผลการอภิปราย ศิลปะเด็ก : สภาพปัจจุบันและอนาคต" ศิลปะเด็ก :
สภาพปัจจุบันและอนาคต อมรินทร์การพิมพ์ 2529, 193 หน้า

ศิลปะกับเด็ก สำนักพิมพ์กราฟิกอาร์ต 2518, 129 หน้า

ศิลปะในโรงเรียน สำนักพิมพ์กราฟิกอาร์ต 2523, 236 หน้า

วัชรินทร์ รุติอดิภัย ทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพ

มหานคร วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530, 111 หน้า

อัครสำเน

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และ สุพิชญา ธีระกุล การบริหารโรงเรียนและการนิเทศ

การศึกษาเบื้องต้น ขนิษฐาการพิมพ์ สมุทรปราการ 2520, 178 หน้า

วิชัย ตันศิริ "แผนงานพัฒนาหลักสูตรและแนวทางพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น" สามัญศึกษา

11 : 27 - 30 พฤศจิกายน 2519

วิชัย วงษ์ใหญ่ "การสอนศิลปะให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่" ประชาศึกษา 29 :

24 - 29 มีนาคม 2521

"การสอนศิลปะให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่" ใน นิทรรศการภาพเขียน

เด็กไทยทั่วประเทศ บริษัทพิชจจำกัด 2520, หน้า 8 - 10

"ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา" สารพัฒนา

หลักสูตร 41 : 3 - 12 สิงหาคม 2528

พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่ โรงพิมพ์รุ่งเรืองเจริญธรรม 2521,

162 หน้า

"ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ" ศิลปะเด็ก : ความคิด

สร้างสรรค์และจินตนาการ อมรินทร์การพิมพ์ 2529, 200 หน้า

"ศิลปะเด็ก : สภาพปัจจุบันและอนาคต" วิทยาสาร 84(4) : 8 - 14

เมษายน 2529

"ศิลปะเด็ก : สร้างสรรค์ความคิดและจินตนาการ" วิทยาสาร 85(1) :

25 - 28 มกราคม 2530

วิเชียร เทียมเมือง ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการใช้หลักสูตร

ประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับร่างครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518) ปริญญาโท กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 195 หน้า อัครสำเน

วินัย โสมดี "คนศิลปะ" มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ 2 : 45 - 49, 2523

"ศิลปะศึกษา" สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (2) : 112 - 114 ตุลาคม -

ธันวาคม 2528

- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูรย์ "การวัดผลทางศิลปศึกษา" การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เล่ม 2
ศิลปศึกษา โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2529, 159 หน้า
- วิรุณ ตั้งเจริญ "นิสิตนักศึกษาศิลปศึกษาจะไปทางไหนกัน" การแสดงศิลปกรรมเยาวชน
แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2527 ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์ 2527, 112 หน้า
รายงานการวิจัยเรื่องวิวัฒนาการศิลปศึกษาและสุนทรียภาพของเด็กไทยในปัจจุบัน
 ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527,
 240 หน้า อัดสำเนา
- ศิลปศึกษา สำนักพิมพ์วิมลลารต์ 2526, 126 หน้า
- วิภา มิ่งขวัญ ปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษาในโครงการจัดการศึกษาสำหรับ
บุคลากรประจำการ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2530, 104 หน้า อัดสำเนา
- วุฒิ วัฒนสิน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลปศึกษา ใน
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 3 วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530, 187 หน้า
 อัดสำเนา
- สมบัติ พักฉิม ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานสื่อการสอน
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ ค.ม.
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526, 199 หน้า อัดสำเนา
- สมาน บุญล้น การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 1
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 178 หน้า อัดสำเนา
- สวัสดิ์ สุวรรณอักษร "แรงงานครู" จันทรเกษม 116 : 70 - 74 มกราคม -
 กุมภาพันธ์ 2517
- สังคม ทองมี "สรุปผลการอภิปราย ศิลปะเด็ก : สภาพปัจจุบันและอนาคต" ศิลปะเด็ก :
สภาพปัจจุบันและอนาคต อมรินทร์การพิมพ์ 2529, 193 หน้า
- สามัญศึกษา, กรม คู่มือบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา วัฒนาพานิช 2519, 240 หน้า
- สาโรช บัวศรี มาตรการพื้นฐานบางประการสำหรับการสร้างครูที่ดี โรงพิมพ์คุรุสภา
 2515, 25 หน้า

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย "หน่วยที่ 9 การเรียนการสอนกลุ่มการพัฒนาบุคลิกภาพ"

ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 22401 วรรณกรรมมัธยมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 3 ฝ่ายการพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2527, หน้า 74 - 145

สุธรรม ประทานทรัพย์ การศึกษาปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ของครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครเปรียบเทียบกับครูในจังหวัดใกล้เคียง
ปริญญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 79 หน้า
อัครสำเน

สมิตร คุณนกร หลักสูตรและการสอน โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 2518, 259 หน้า

สุรินทร์ คุ้มรอด "ทัศนศิลป์ : ห้องศิลปะจำเป็นสำหรับเด็ก" สำนักการประถมศึกษา กทม.

6(2) : 18 - 20 พฤศจิกายน 2524

ทอง เหมเกตุ ปัญหาและความคิดเห็นในการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (ภาษาอังกฤษ)
ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ปริญญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน 2529, 141 หน้า อัครสำเน

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ รายงานการวิจัยสภาพการใช้หลักสูตรวิชาศิลปศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2526 :
88 หน้า อัครสำเน

อารี สุทธิพันธุ์ และคณะ ศิลปศึกษา สารศึกษาการพิมพ์ 2515, 149 หน้า

อารี สุทธิพันธุ์ และ วิรุณ ตั้งเจริญ กิจกรรมสร้างสรรค์ สำนักพิมพ์มติ ม.ป.ป.
160 หน้า

อารี สุทธิพันธุ์ "การวัดผลทัศนศิลปศึกษา" การวัดผลการศึกษา 1(1) : 49 - 59

พฤษภาคม - สิงหาคม 2522

_____ "การสอนศิลปะเน้นแสนง่าย" เอกสารสัมมนาวิชาศิลปศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู 2515, 177 หน้า

_____ "ปัญหาและแนวคิดต่อศิลปะ" ศิลปะ 2522 เจริญวิทย์การพิมพ์ 2522,
159 หน้า

_____ "ท้าทายความเงียบ" วิจัยและวัดผล'27 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2527, หน้า 145 - 149

อารี สุทธิพันธุ์ วิชาชุดครูประกาศนียบัตรครุมัธยมของครูสภาวิชาศิลปศึกษา โรงพิมพ์คุรุสภา
2515, 188 หน้า

อำนาจ เย็นสบาย "พัฒนาการหลักสูตรศิลปะและแนวคิดในการปรับปรุงหลักสูตรปัจจุบัน"

ครูปริทัศน์ 10 : 25 - 29 เมษายน 2528

_____ "การระดมเกียรติของครูสอนศิลปะ" โดย วลีดา อินสอนลา ทัศนวิจารณ์
ผลงานวิจารณ์ศิลปกรรม ระหว่าง 2516 - 2526 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู
ม.ป.ป. 315 หน้า

Best, John W. Research in Education. Englewood Cliffs, New Jersey,
Prentice - Hall, Inc., 1959. 320 p.

Clark, Gilbert and Enid Zimmerman "Toward a Discipline of Art
Education" Phi Delta Kappan. 63 : 53 - 55 1981.

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education.
2nd ed., New York, McGraw - Hill Book Co, 1966. 446 p.

Morah, Anthony Obiozo. "An Examination of the Status of Art in
Secondary Education in the Anambra State of Nigeria 1977 - 78."
Dissertation Abstracts International. 38 (October 1975) : 596-A.

Wright, Joyce Ellen. "Arts Education in Secondary School Classrooms :
Factors Related to What Students Learn." Dissertation Abstracts
International. 46 (February 1986) : 2167-A.

ภาคผนวก

วิทยาลัยครูเทพสตรี

ธันวาคม ๒๕๓๐

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน อาจารย์ศิลปศึกษา

ผมกำลังทำการวิจัยเรื่อง "การเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษา" ในการนี้จำเป็นต้องขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นของท่านทุกข้อจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร และการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูล จันทรแย้ม)

ภาควิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยครูเทพสตรี

ตอนที่ ๑

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ และเติมข้อความตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

๑. เพศ

☐ ชาย☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ๐ - ๓๕ ปี☐ ๓๖ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิ

☐ มีวุฒิต่างศิลปะ☐ ไม่มีวุฒิต่างศิลปะ

โปรดระบุวุฒิของท่าน _____

วิชาเอก _____

วิชาโท _____

๔. หัวหน้าสถานศึกษาของท่าน

☐ ผู้อำนวยการ☐ อาจารย์ใหญ่☐ ครูใหญ่

ตอนที่ ๒

สภาพการจัดการสอนวิชาศิลปศึกษา

ในการสอนวิชาทัศนศึกษา ท่านประสบเรื่องต่อไปนี้เพียงใด โปรดใส่เครื่องหมาย
ในช่องทางขวามือตามความคิดเห็นที่เป็นจริงของท่าน เมื่อตอบ **น้อยที่สุด** โปรดระบุเหตุผลท้ายข้อ

ด้านหลักสูตร	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ตอบ น้อยที่สุด โปรดระบุเหตุผล
๑. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิชาทัศนศึกษา อย่างต้องแท้และชัดเจนเพียงใด						
๒. เวลาเรียนวิชาทัศนศึกษา กำหนดให้ ๑ คาบ ต่อสัปดาห์ เหมาะสมกับกระบวนการสอนเพียงใด						
๓. เนื้อหาวิชา ศ ๑๐๑ ศ ๑๐๒ เรื่องดังต่อไปนี้ มีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด						
๓.๑ การวาดเขียน						
๓.๒ การปั้น การแกะสลัก						
๓.๓ การพิมพ์ภาพ						
๓.๔ การสร้างสรรค์งานศิลปะ						
๓.๕ ศิลปะพื้นบ้าน						
๔. เนื้อหาวิชา ศ ๒๐๕ ศ ๒๐๖ เรื่องดังต่อไปนี้ มีความเหมาะสมและชัดเจนเพียงใด						
๔.๑ การวาดเขียน						
๔.๒ การพิมพ์ภาพ						
๔.๓ การปั้นแกะสลัก						
๔.๔ ศิลปะไทย						
๔.๕ ศิลปะสากล						
๔.๖ องค์ประกอบศิลป์						
๔.๗ การออกแบบ						
๔.๘ การสร้างสรรค์งานศิลปะ						
๔.๙ นิทรรศการทางศิลปะ						
๔.๑๐ ศิลปวิจารณ์						
๕. วิชา ศ ๑๐๑ ศ ๑๐๒ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑						
๕.๑ การนำจุดประสงค์ในหลักสูตรไปใช้ ในการสอนได้สำเร็จทุกข้อ						
๕.๒ หลักสูตรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก ทางความคิดสร้างสรรค์เพียงใด						
๕.๓ เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับวัยและความพร้อม ของนักเรียน						
๕.๔ ความเหมาะสมของเนื้อหากับสภาพท้องถิ่น						

	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ตอบ น้อยที่สุด โปรดระบุเหตุผล
๖. วิชา ศ ๒๐๕ ศ ๒๐๖ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒						
๖.๑ การนำจุดประสงค์ในหลักสูตรไปใช้ในการสอนได้สำเร็จทุกข้อ						
๖.๒ หลักสูตรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์เพียงใด						
๖.๓ เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยและความพร้อมของนักเรียน						
๖.๔ ความเหมาะสมของเนื้อหากับสภาพท้องถิ่น						
๗. เนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ที่กำหนดให้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒ เพียงพอสำหรับเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อสาขาศิลปกรรมในระดับสูงต่อไป						

ปัญหาอื่น ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรที่ท่านประสบนอกเหนือจากนี้ ได้แก่ _____

ด้านการเรียนการสอน	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ตอบ น้อยที่สุด โปรดระบุเหตุผล
๑. ความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนในการสอน						
๒. มีเวลาในการเตรียมการสอน						
๓. ท่านใช้วิธีสอนเหล่านี้ในการสอนเพียงใด						
๓.๑ สอนแบบบรรยาย						
๓.๒ สอนแบบอภิปราย						
๓.๓ สอนแบบสาธิต						
๓.๔ สอนแบบปฏิบัติการ						
๓.๕ สอนแบบแบ่งกลุ่มค้นคว้า						
๓.๖ สอนแบบศึกษานอกสถานที่						
๔. การปลูกฝังความมีวินัยในการปฏิบัติงาน						
๕. มีการตกลงกับนักเรียน เรื่องแผนการสอนทั้งภาคเรียน						
๖. การให้ความสำคัญต่อกระบวนการทำงานมากกว่าผลงานสำเร็จ						
๗. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าในความงามของผลงานศิลปะ						

	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ตอบ น้อยที่สุด โปรดระบุเหตุผล
๘. ให้นักเรียนได้ทราบประวัติความเป็นมาของ แต่ละเนื้อหาที่สอน						
๙. การส่งเสริมให้นักเรียนได้วิพากษ์วิจารณ์ผลงาน ศิลปะและผลงานของเพื่อน ๆ						
๑๐. การที่ครูเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์ผลงานของนักเรียน						
๑๑. การส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะด้วยการปฏิบัติงาน						
๑๒. การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาให้นักเรียนมีอิสระในการ ทำงาน						
๑๓. การสอนให้นักเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา						
๑๔. การสอนให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปคิดแปลง ใช้ได้กับชีวิตจริง						
๑๕. การเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความ กระตือรือร้นที่จะเรียนโดยการยกย่องชมเชย						
๑๖. การรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ให้ความ ช่วยเหลือ เมื่อประสบปัญหา						
๑๗. การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน วิชาศิลปะศึกษา						

ปัญหาอื่น ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ท่านประสบนอกเหนือจากนี้ ได้แก่ _____

ด้านอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติการศิลปะศึกษา	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ตอบ น้อยที่สุด โปรดระบุเหตุผล
๑. สามารถใช้อุปกรณ์การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ						
๒. มีความสะดวกในการใช้อุปกรณ์การสอน						
๓. มีโอกาสได้ใช้อุปกรณ์การสอนอยู่เสมอ						
๔. อุปกรณ์การสอนต่อไปนี้ ท่านได้ใช้ในการสอนเพียงใด						
๔.๑ กระดานดำ						
๔.๒ รูปภาพ						
๔.๓ แผนภูมิ						
๔.๔ ของจำลอง						
๔.๕ ของจริง						

	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ตอบ น้อยที่สุด โปรดระบุเหตุผล
๕. อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉายเหล่านี้ ท่านได้ใช้ ในการสอนเพียงใด						
๕.๑ เครื่องฉายสไลด์ (SLIDE)						
๕.๒ เครื่องฉายโอเวอร์เฮด (OVERHEAD)						
๕.๓ เครื่องวีดิทัศน์ (VIDEO TAPE)						
๖. ความเพียงพอของอุปกรณ์การสอน						
๗. ความสอดคล้องของอุปกรณ์การสอนที่มีกับเนื้อหา บทเรียน						
๘. ความสามารถในการทำอุปกรณ์การสอนใช้เอง						
๙. การดัดแปลงวัสดุในห้องเรียนให้เป็นอุปกรณ์การสอน						
๑๐. การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเตรียม และ การใช้ อุปกรณ์การสอน						
๑๑. การสอนภาคปฏิบัติของท่านอยู่ในข้อใด						
๑๑.๑ มีอาคารปฏิบัติงานโดยเฉพาะ						
๑๑.๒ มีห้องปฏิบัติงานโดยเฉพาะ						
๑๑.๓ ใช้ห้องปฏิบัติงานร่วมกับวิชาปฏิบัติอื่น ๆ						
๑๑.๔ ปฏิบัติงานในห้องเรียน						
๑๒. ความจำเป็นของการมีห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา โดยเฉพาะ						
๑๓. ความพอเพียงของห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาที่มีอยู่แล้ว						
๑๔. การจัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ของ หมวดศิลปศึกษา						
๑๕. การมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การสอน						

ปัญหาอื่น ๆ เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนและห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษาที่ท่านประสบนอกเหนือจากนี้ ได้แก่ _____

	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ตอบ น้อยที่สุด ไปครบเหตุผล
ด้านการวัดผลและประเมินผล						
๑. การมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผล การเรียนรู้ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ _____						
๒. การมีความรู้และทักษะในการสร้างแบบทดสอบ _____						
๓. มีการทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนสอน _____						
๔. มีการวัดผลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง _____						
๕. ในการวัดผลและประเมินผล ใช้วิธีต่อไปนี้เพียงใด						
๕.๑ การสังเกต _____						
๕.๒ การสอบถาม _____						
๕.๓ การสอบข้อเขียน _____						
๕.๔ การสอบภาคปฏิบัติ _____						
๕.๕ การพิจารณาความตั้งใจในการปฏิบัติงาน _____						
๖. มีการวัดผลภาคปฏิบัติโดยพิจารณาพฤติกรรม นักเรียนเป็นรายบุคคล _____						
๗. การมีเวลาสำหรับตรวจผลงาน แบบฝึกหัด ข้อทดสอบ _____						
๘. ในการตรวจผลงาน ครูได้ชี้แจงข้อบกพร่องให้นักเรียน ทราบว่าสิ่งใดคือ สิ่งใดควรปรับปรุง _____						
๙. ครูแจ้งให้นักเรียนได้ทราบถึงการพัฒนาการและ ความสามารถของตนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ _____						
๑๐. ได้ใช้การประเมินผลการเรียนเป็นประโยชน์ ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน _____						
๑๑. มีการประเมินผลการสอนของตัวครูเอง _____						

ปัญหาอื่น ๆ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลที่ท่านประสบนอกเหนือจากนี้ ได้แก่ _____

ด้านทั่วไป

	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ตอบ น้อยที่สุด โปรดระบุเหตุผล
๑. การใช้เวลาว่างแสวงหาความรู้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน						
๒. การเป็นผู้หมั่นฝึกทักษะทางศิลปะอย่างสม่ำเสมอ						
๓. การเป็นผู้มีความตื่นตัวติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับวงการศิลปะอยู่เสมอ						
๔. ความพอเพียงของหนังสือและเอกสารทางศิลปศึกษาที่ใช้ในการค้นคว้าเตรียมการสอน						
๕. ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูศิลปศึกษาได้มีโอกาสไปศึกษาต่อ ศึกษาดูงาน หรือการสัมมนาอบรม						
๖. ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ท่านเคยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับศิลปศึกษาบ่อยครั้งเพียงใด						
๗. ความต้องการฝึกอบรมในด้านต่อไปนี้						
๗.๑ ด้านความรู้และทักษะทางศิลปะเฉพาะเรื่อง						
๗.๒ กระบวนการเรียนการสอน						
๗.๓ การวัดผลประเมินผลทางศิลปศึกษา						
๗.๔ การทำอุปกรณ์การสอน						
๗.๕ การเขียนแผนการสอน						
๘. การแลกเปลี่ยนปรึกษาข้อปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ						
๙. เพื่อนร่วมงานเห็นความสำคัญของครูศิลปศึกษาและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ						

ปัญหาอื่น ๆ ทางศิลปศึกษาที่ท่านประสบนอกเหนือจากนี้ ได้แก่ _____

ประวัติของผู้วิจัย

สถานที่เกิด

จังหวัดกาญจนบุรี

การศึกษา

- 2511 ป.กศ.สูง วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- 2516 กศ.บ. ศิลปศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร

ประสบการณ์การทำงาน

- 2512 รับราชการเป็นรองผู้อำนวยการส่วนจังหวัดกาญจนบุรี
- 2518 รับราชการเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยครูเทพสตรี
ลพบุรี

สภาพการจัดการเรียนการสอนของ ครูศิลปศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น

บทคัดย่อ
ของ
วิบูล จันทรแย้ม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กันยายน 2531

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าเพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่มีความแตกต่างกันในด้าน เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน และเพื่อศึกษาปัญหาและความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดจังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 72 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า และแบบสอบถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การทดสอบค่าเค-แนนนี

ผลการวิจัยพบว่า ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาที่มีความแตกต่างกันในด้าน เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียนพบว่า ครูศิลปศึกษาที่มี เพศ วัย ต่างกัน และครูที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน แต่ครูศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน และจากแบบสอบถามความคิดเห็นพบว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เวลาเรียนวิชาศิลปศึกษาที่กำหนดให้ 1 คาบต่อสัปดาห์ น้อยเกินไปไม่เพียงพอในการเรียนการสอน วิธีสอนที่ครูศิลปศึกษาเห็นว่าใช้น้อยที่สุดคือ การศึกษานอกสถานที่ สื่อการสอนที่ครูศิลปศึกษาใช้น้อยที่สุดคือ เครื่องวีดิทัศน์ (Video Tape) โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ไม่มีห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะได้รับการอบรมสัมมนาทางด้านศิลปะ

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาไว้

LEARNING AND TEACHING CONDITION OF ART EDUCATION
IN SECONDARY SCHOOLS

AN ABSTRACT

BY

WIBOOL JANYAM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srirakharinwirot University

September 1988

The purpose of this study was to compare the learning and teaching condition managed by art teachers at junior high school level with regard to their differences in sex, age, academic status and the difference in size of school. It was also intended to examine the art teachers' problems and opinions towards the learning and teaching condition at this level. Seventy - two junior high school art teachers from the provinces of Lopburi, Saraburi, and singburi were selected as the sample group by means of stratified random sampling. Rating scale questionnaires and open - ended questionnaires were used to collect data, and the data were analyzed using t - test.

It was found that art teachers who were different in sex, age, and size of school did not have different opinions towards the learning and teaching condition. However, art teachers of different academic status held different opinions towards it. The majority of art teachers agreed that the period of one hour per week for art class was not adequate. The method of study least used by art teachers was field trip; the least used teaching instrument was video tape. The majority of junior high schools did not have art studios, and the majority of art teachers wanted to attend art seminars occasionally.

Several suggestions had been made from the study for art teachers, school administrators, and other authorities to improve art education at junior high school level.